

Betydningen av trygge relasjoner

En analyse av Fylkesnemnda sine vurderinger av tilknytning ved krav om tilbakeføring etter barnevernloven § 4 - 21

Camilla Lothe

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Vår 2023

Det psykologiske fakultet
Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Forfatter: Camilla Lothe

Veileder: Gaby Margarita Ortiz Barreda

Forord

Snart to år har gått siden jeg startet på Master i Barnevern på Universitetet i Bergen, til jeg sitter her nå med en ferdig oppgave «i hånden». Det har gått uvirkelig fort, jeg har lært veldig mye og opplevd å kjenne på mestring når oppgaven, sakte, men sikkert, har gått fra å være en vag ide, til å bli ett ferdig produkt. Det har selvfølgelig også gått utrolig sakte, de gangene jeg har brukt flere dager på å formulere en setning, og ting jeg trodde jeg forstod, plutselig virker kompliserte og ulogiske. Nå er jeg i mål, og det føles godt!

Jeg vil takke alle som har heiet på meg. Uten inspirasjon, støtte, gode råd og veiledning og en heiagjeng i ryggen, hadde jeg ikke kunne gjort dette. Jeg vil takke gode kollegaer i barneverntjenesten, som jobber hardt for at barn skal få den hjelpen de trenger, for inspirasjon og ett godt fagmiljø. Jeg vil takke familiene og barna vi jobber for, for motivasjon og ønske om å bli enda bedre. Jeg vil takke venner og familie, for skryt, oppmuntring og støtte når jeg har stått fast. Og spesielt min søster, Therese, for gjennomlesning og kommentarer. Jeg vil takke studiegruppen, og ikke minst veileder Gaby Margarita Ortiz Barreda, for stor fleksibilitet, gode innspill og nyttige tilbakemeldinger.

Og sist, og mest, mine aller nærmeste. Takk til Hermine, Leon og Daniela, dere har vært tålmodige, selvstendige og utrolig hjelpsomme. Takk til bittelille Viljar, født midt inn i det hele, som har sittet stille på forelesninger og sovet relativt godt om natten. Mine barn er min største motivasjon! Og takk til Endre, for tiden, roen og kjærligheten. Du er helten i min hverdag, og jeg er takknemlig for at jeg har kunne prioritere dette prosjektet.

Sammendrag

Barn har rett til å vokse opp med sine foreldre, og skal ikke skilles fra disse, med mindre det er til barnets beste (Barnekonvensjonen, 1989). Dersom offentlige myndigheter overtar omsorgen for ett barn, er hovedregelen at dette skal være midlertidig, og at barnet skal flytte hjem til sine biologiske foreldre så snart dette er forsvarlig (Barnevernloven, 1992).

Studien undersøker hvilke vurderinger Fylkesnemnda gjør med tanke på barnets tilknytning når de skal avgjøre om barnet skal flytte hjem eller ikke. Formålet er å finne ut mer om hvordan Fylkesnemnda vurderer barnets tilknytning til biologiske foreldrene, barnets tilknytning til fosterforeldrene, samt formålet med samvær.

Studien er en kvalitativ dokumentanalyse. Datamaterialet jeg har brukt er vedtak fra Fylkesnemnda, fattet etter barnevernloven § 4 – 21, som omhandler krav om tilbakeføring etter en omsorgsovertakelse. Vedtakene er hentet fra nettstedet Lovdata Pro. Utvalget består av 32 vedtak fra 2021 og 2022. Funnene drøftes i lys av tilknytningsteori.

Funnene viser at Fylkesnemnda er opptatt av den emosjonelle omsorgen barnet trenger for å utvikle en trygg tilknytning til sine omsorgspersoner. Det er tydelig at det er barnets tilknytning og behov for god, emosjonell omsorg, ikke biologi, som er avgjørende for Fylkesnemnda sin vurdering. Tilknytning til biologiske foreldre blir ofte vurdert som svak eller utrygg, og manglende omsorg fra foreldrene er årsak til barnas emosjonelle vansker. Det blir understreket at samvær skal bidra til å skape/styrke relasjonen mellom barn og biologiske foreldre.

Nøkkelord: tilknytning, tilbakeføring, fylkesnemnd, barnevern, dokumentanalyse

Abstract

Children have the right to grow up with their parents, and shall not be separated from these, unless it is for the child's best (Convention on the Rights of the Child, 1989). If the authorities take over the care for a child, the main rule is that this is temporary, and the child shall move back to the parents as soon as possible (Child Welfare Act, 1992).

This study investigates which assessments the Norwegian County Board for Child Welfare and Social Affairs does regarding the child's attachment when they are determining whether a child is moving back home or not. The purpose is to find out more about how the Norwegian County Board consider the child's attachment to the biological family and the foster parents.

The methodical approach for this study is qualitative document analysis. The data I have used is a selection of decisions made by the Norwegian County Board. The selection contains of 32 documents from 2021 and 2022, retrieved from the website Lovdata Pro.

The findings shows that the Norwegian County Board are concerned with the emotional care children need so they can develop a safe attachment to their caregivers. The children's attachment to biological parents are often described as weak or unsafe, and the lack of emotional care from the parents are the cause of the children's emotional difficulties. It is underlined that contact should contribute to create/strengthen the relation between the child and the biological parents.

Keywords: attachment, reunification, child welfare, The Norwegian county social welfare board, document analysis

Innholdsfortegnelse

Forord	I
Sammendrag	II
Abstract	III
1. Innledning	1
1.1 Studiens tema og bakgrunn.....	1
1.2 Formål og problemstilling	2
1.3 Begrepsavklaringer	3
1.4 Oppgavens oppbygging	4
2. Beslutningsgrunnlag	4
2.1 Om Fylkesnemnda	4
2.2 Lovgrunnlag.....	6
2.3 Rettslige prinsipper.....	11
2.4 Dommer fra Høyesterett og den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD)	13
3. Teoretisk bakgrunn	15
3.1 Tilknytningsteori	16
3.2 Tilknytningsteori i praksis	21
3.3 Behovsretningen og relasjonsretningen.....	21
4. Litteraturgjennomgang.....	22
4.1 Litteratursøk.....	23
4.2 Et historisk tilbakeblikk på samvær.....	24
4.3 Barn som flytter hjem til biologiske foreldre	25
4.4 Betydningen av kontakt mellom barn og biologiske foreldre	28
4.5 Tidligere analyser av Fylkesnemndsvedtak.....	30
5. Metode	34
5.1 Synet på verden – den filosofiske bakgrunnen for forskning	35
5.2 Kvalitativ metode	36

5.3	Utvalgsprosessen	37
5.4	Analyse	40
5.5	Kvalitet i forskning	42
5.6	Forskerens forforståelse.....	46
5.7	Etikk.....	47
6.	Funn	48
6.1	Generelle kjennetegn ved vedtakene	48
6.2	Hovedfunn	52
6.2.1	Tilknytning til biologiske foreldre	53
6.2.2	Samvær og kontakt.....	61
6.2.3	Tilknytning til fosterhjemmet.....	68
7.	Drøfting og konklusjon	71
7.1	Betydningen av trygge relasjoner	71
7.2	Samvær – en mulighet for å skape endring?.....	74
7.3	Tilknytning til fosterhjemmet	78
7.4	Styrker og begrensninger.....	81
7.5	Implikasjoner for videre forskning og praksis.....	82
7.6	Konklusjon.....	83
8.	Litteraturliste.....	85
	Vedlegg 1: Kort oppsummering av Fylkesnemndsvedtakene	93

1. Innledning

1.1 Studiens tema og bakgrunn

Selv om de fleste foreldre elsker sine barn, og gjør det de kan for å ivareta dem, er ikke alle foreldre i stand til å gi barna sine god nok omsorg. Derfor bor det til enhver tid barn i fosterhjem og på institusjoner, for å sikre at de får den omsorgen som er nødvendig for at de skal trives og utvikle seg. I Norge er det barneverntjenesten som har fått den vanskelige og viktige jobben med å undersøke barnets omsorgssituasjon, og vurdere om det er behov for tiltak etter barnevernloven. Det er Fylkesnemnda som tar avgjørelsen om ett barn skal plasseres utenfor hjemmet, og om barn som har vært plassert skal flytte hjem igjen til sine biologiske foreldre, eller bli boende der de er. Dette er en krevende oppgave, ettersom utfallet får stor betydning for barnet og familien (Köhler-Olsen, 2022).

Det biologiske prinsipp er ett grunnleggende prinsipp i det norske samfunnet, ikke minst innen barnevern. Barnekonvensjonen Artikkel 9 slår fast at barn har rett til å vokse opp med sine foreldre, og skal ikke skilles fra disse, med mindre det er helt nødvendig og til barnets beste (Barnekonvensjonen, 1989). Det følger av dette at det må være høy terskel og gode grunner til å skille ett barn fra sine foreldre. Det innebærer også at en omsorgsovertakelse som hovedregel skal være midlertidig, og målet er at barnet skal kunne flytte hjem til sine biologiske foreldre så snart dette er forsvarlig. Barneverntjenesten er pliktig å følge opp både barnet og foreldrene, samt legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen (Barnevernloven, 1992). Foreldre og barn har også rett på samvær med hverandre, slik at relasjonen mellom dem ivaretas. Det har vært ett økt fokus på betydningen av samvær mellom barn og biologiske foreldre etter kritikken som fylkesnemnder og domstoler har mottatt fra Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (heretter forkortet til EMD), og etter Høyesterett sine storkammeravgjørelser i 2020. Disse slår fast viktigheten av å legge til rette for gode, og hyppige nok, samvær slik at målet om tilbakeføring skal nås (Alvik, 2021).

Samtidig har det biologiske prinsipp blitt kritisert for å fokusere for mye på biologiske bånd, og for lite på barns behov for stabil, utviklingsfremmende omsorg (Eide, 2018). Med utviklingen av tilknytningsteori har betydningen av stabil, god emosjonell omsorg fått ett større fokus. Tilknytningsteori omhandler barnets emosjonelle kontakt med foreldrene de første leveår, og hvordan denne kontakten påvirker blant annet barnets utvikling og evne til å inngå i relasjoner senere i livet (Broberg, et. al, 2008). I NOU, 2012: 5 la Raundalen – utvalget frem forslag om et utviklingsfremmende prinsipp som skulle ivareta barnets behov

for utviklingsfremmende omsorg. Barnevernloven legger til rette for at barns tilknytning til fosterhjemmet kan vektlegges dersom det er til barnets beste i saker om tilbakeføring (Barnevernloven, 1992, § 4 – 21).

Jeg har gjennom mitt arbeid som kontaktperson i barneverntjenesten erfart hvor komplekse og vanskelige vurderinger knyttet til plasseringer av barn utenfor hjemmet, er. Barns rett til å vokse opp med sine biologiske foreldre, og deres behov for stabilitet og utviklingsfremmende omsorg er ikke alltid forenelig. Jeg har også erfaringer med at samvær, både hyppighet og kvalitet, har blitt ett aktualisert tema som følge av nevnte høyesterettsdommer. Det har blitt ett hørere fokus på å legge til rette for samvær mellom barn og biologiske foreldre som skal bevare og styrke relasjonen mellom dem, særlig med tanke på en fremtidig gjenforening. Det stilles også hørere krav til at samvær skal fastsettes på bakgrunn av individuelle vurderinger.

1.2 Formål og problemstilling

Jeg har i denne studien analysert Fylkesnemndsvedtak fattet etter barnevernloven 4 – 21; opphevelse av omsorgsovertakelse. Jeg ønsket å undersøke hvilke vurderinger Fylkesnemnda gjør med tanke på barnets tilknytning til biologiske foreldre, og til fosterforeldre, når de skal vurdere om barnet skal flytte hjem eller ikke. Jeg valgte følgende problemstilling for å finne ut av dette;

«Hvilken betydning har barnets tilknytning når Fylkesnemnda skal avgjøre om omsorgsvedtaket skal oppheves etter barnevernloven 4 - 21?»

med følgende underproblemstillinger:

«Hvordan beskrives relasjonen mellom barnet og de biologiske foreldre?»

«Hva er formålet med samvær?»

«Hvordan påvirker barnets tilknytning til fosterhjemmet avgjørelsen om en tilbakeføring?»

Bakgrunnen for min problemstilling er erfaringer jeg har gjort meg som ansatt i kommunalt barnevern i flere år, og er noe jeg har personlig interesse for. Formålet med studien er å skape en bedre forståelse for de vurderinger Fylkesnemnda gjør i forbindelse med en tilbakeføring og eventuelt videre samvær. Det er viktig for partenes rettsikkerhet at vurderinger synliggjøres (Köhler-Olsen, 2022). Derfor er det interessant å se hvordan dette gjøres i praksis. Studien er særlig relevant for alle som er involvert i prosessen rundt en tilbakeføring

til biologiske foreldre, for eksempel ansatte i barneverntjenesten, medlemmer i Fylkesnemnda, advokater og parter. Den vil forhåpentligvis kunne gi svar både på hvordan status er i dag, samt gi noen implikasjoner for videre praksis og forskning. Tidligere forskning har i hovedsak undersøkt hvordan forhold ved barna og foreldrene, samt forhold ved plasseringen har påvirket sannsynligheten for tilbakeføring. Det har vært mindre fokus på hvordan barnets tilknytning påvirker vurderingene om tilbakeføring, og jeg anser derfor dette som relevant å få ny kunnskap om.

1.3 Begrepsavklaringer

Lov om barneverntjenester: 01.01.2023 trådte den nye Lov om barneverntjenester (barnevernloven) i kraft. Ettersom vedtakene jeg skal analysere er fattet etter den tidligere barnevernloven fra 1992, er det denne jeg referer til gjennom studien.

Barneverns og helsenemnda: Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker skiftet navn til Barneverns og helsenemnda i forbindelse med den nye barnevernloven. Jeg har valgt å bruke det gamle navnet, ettersom det var dette som var i bruk da vedtakene jeg skal analysere ble fattet. I teksten og i dokumentene er navnet forkortet til Fylkesnemnda. Referanser i teksten og i referanselisten viser til det nye navnet, for å vise mest nøyaktig hvor informasjonen er hentet fra.

Samvær: Samvær refererer til det omfang av kontakt mellom barn og foreldre som Fylkesnemnda har satt som minimum i vedtakene. Barn og foreldre kan ha kontakt utover dette, også på telefon/sosiale medier, uten at det alltid fremkommer i vedtakene.

Foreldre: Jeg bruker ordet biologiske foreldre eller foreldre om de som har hatt omsorgen for barnet fra fødsel. Begrepet biologiske foreldre ekskluderer ikke foreldre til barn som er unnfanget ved hjelp av sæddonor eller homofile par som ikke nødvendigvis har biologisk tilknytning til barnet. Fosterforeldre er de som barnevernet har gitt i oppdrag å utøve omsorgen for barnet. Disse omtales i noen av vedtakene som barnets psykologiske foreldre. Dette forstås som at det er disse barnet har sin primære tilknytning til.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er inndelt i 8 kapitler. *Kapittel 1* presenterer oppgavens tema, bakgrunn og problemstilling, samt begrepsavklaring og oppgavens oppbygging. I *Kapittel 2* presenteres Fylkesnemnda, aktuelt lovverk og beslutningsgrunnlaget som er relevant for avgjørelser Fylkesnemnda tar. I *kapittel 3* presenteres tilknytningsteori, som danner den teoretiske bakgrunnen for studien. I *kapittel 4* gjennomgås norsk og internasjonal forskning som omhandler kontakt med biologisk familie og tilbakeføring etter plassering. Tidligere analyser av Fylkesnemndsvedtak vedrørende samvær og tilbakeføring presenteres også her. *Kapittel 5* omhandler studiens vitenskapelige tilnærming, forskningsdesign, metode, datainnsamlingsprosessen, utvalg, analysearbeid og kvalitetsaspekter i kvalitativ forskning. I *kapittel 6* presenterer jeg funnene som er resultat fra dokumentanalysen. Kapitlet beskriver først generelle trekk ved vedtakene jeg har analysert, og deretter hovedfunnene delt inn etter kategorier og underkategorier. I *kapittel 7* drøftes funnene opp mot teori og tidligere forskning. I dette kapitlet presenteres også styrker og begrensninger ved studien, implikasjoner til videre forskning og praksis, samt konklusjon.

Hvert kapittel refereres til ved bruk av nummer og tittel på kapitlet, og innledes med en kort beskrivelse av hva kapitlet videre inneholder.

2. Beslutningsgrunnlag

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for Fylkesnemnda sine arbeidsoppgaver, samt lovverk og prinsipper som ligger til grunn for vedtakene de fatter. Jeg vil også gi noen eksempler fra vedtakene som viser de dommene fra Høyesterett og Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen som det oftest refereres til i sakene.

2.1 Om Fylkesnemnda

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker ble opprettet i 1993, og er et statlig organ som avgjør tvangssaker etter barnevernloven, smittevernloven og helse - og omsorgstjenesteloven. Det finnes i dag ti fylkesnemnder i Norge, disse er partsnøytrale og uavhengige (Barneverns - og helsenemnda, 2022). Et tvangsvedtak etter barnevernloven innebærer som regel en stor inngripen i livet til de som berøres av det. Dette gjør at det stilles høye krav til rettsikkerhet og forsvarlighet i sakene, og det er viktig at parten(e) som får vedtaket rettet mot seg, får dette

behandlet av en uavhengig domstol. Sakene skal prioriteres i domstolssystemet og gir rett til fri rettshjelp. Det vil si at det er kostnadsfritt for den private parten (Köhler-Olsen, 2022).

Saksgang

Fylkesnemnda behandler saker som bringes inn til dem fra en av sakens parter, for eksempel barneverntjenesten, foreldrene eller barn over 15 år. Fylkesnemnda tar dermed ikke selv initiativ til å behandle saker. Sakene behandles deretter i ett forhandlingsmøte, hvor partene får legge frem sin forklaring og Fylkesnemnda tar en avgjørelse. I noen tilfeller behandles saken i samtaleprosess, hvor partene møtes og prøver å komme til enighet uten at Fylkesnemnda fatter vedtak (Barneverns - og helsenemnda, 2022).

Ved behandling av saker i forhandlingsmøte varierer sammensetningen av utvalget noe etter hvor omfattende og komplisert saken er. Vanligvis består sammensetningen i Fylkesnemnda av en fylkesnemdsleder, ett fagkyndig medlem, og ett legmedlem fra det alminnelige utvalget. I særlig kompliserte saker, kan utvalget utvides til fem medlemmer; to fagkyndige medlemmer og to legmedlemmer, i tillegg til nemdsleder. Saken kan også behandles og avgjøres av nemdsleder alene (også kalt forenklet behandling), dersom sakens kompleksitet tilsier at dette er mulig (Skivenes & Tonheim, 2017). Fylkesnemdslederen er jurist og det fagkyndige medlemmet kan for eksempel være psykolog, lege, barnevernspedagog eller sosionom med barnevernfaglig kompetanse. Når Fylkesnemnda har tatt en avgjørelse, fattes et vedtak. Vedtaket skal begrunnes og sendes til partene senest to uker etter forhandlingsmøtet. Dersom nemndas medlemmer er uenige, er det flertallet som bestemmer (Barneverns - og helsenemnda, 2022).

Vedtaket som fattes i Fylkesnemnda, har som regel en relativt lik oppbygging. Vedtaket etter barnevernloven § 4 – 21 er bygd opp slik at sakens formelle fakta (dato, lovparagrafer, sted) og et sammendrag presenteres først, etterfulgt av en introduksjon av hvem og hva saken gjelder. Deretter redegjøres det for sakens bakgrunn, herunder tidligere behandlinger i Fylkesnemnda, og eventuelt tingrett, lagmannsrett og høyesterett. Videre følger kommunen (barneverntjenesten) og foreldrene sine partsforklaringer. I forklaringen legger partene frem sin mening og vurdering av hvor de mener det er best for barnet å bo, samt eventuelt vurderinger av samvær. Partene kommer så med forslag til vedtak. Deretter følger Fylkesnemndas vurdering. Fylkesnemnda viser gjerne først til lovgrunnlaget og eventuelt dommer fra Høyesterett og EMD som omhandler tilbakeføring og/eller samvær. Videre gjøres

en oppsummering av saken og Fylkesnemnda sien vurderinger, og det vises da til informasjon fra partene, vitner, tidligere vedtak, rapport fra sakkyndig og/eller andre dokumenter. Sist i vedtaket kommer slutningen, det vil si avgjørelsen som Fylkesnemnda har tatt (Lovdata, u.å).

Saksbehandlingsregler

Saksbehandlingsreglene for Fylkesnemnda i barnevernssaker omtales i barnevernloven kapittel 7. Kapitlet beskriver blant annet hovedprinsippene for saksbehandlingen, som skal sikre rettferdig og lik saksbehandling og tillit til avgjørelsene som blir tatt. Dette innebærer blant annet at Fylkesnemnda skal «sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag», at «partene i saken bli hørt, normalt ved muntlige forklaringer umiddelbart for nemndene», at «det legges til rette for kontradiksjon», at «partene i saken likebehandles og få den nødvendige veiledning», at «fylkesnemnda foretar en selvstendig og reell vurdering av avgjørelsesgrunnlaget» og at «avgjørelser om tiltak og andre viktige avgjørelser begrunnes» (Barnevernloven, 1992, § 7-3). Det fremkommer videre i loven hvilke krav som stilles i forhold til å begrunne vedtakene som treffes; at det skal fremkomme hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert (Barnevernloven, 1992, § 7 – 19).

2.2 Lovgrunnlag

Lover og regler setter rammene for beslutningstaking. Beslutningene baseres også i stor grad på beslutningstakernes skjønn og dømmekraft. Bakgrunnen for vurderingene er blant annet kunnskap om hva barn trenger og en normativ oppfatning av hva som er det beste for barn (Krogh Læret & Skivenes, 2016). Dette betyr at beslutninger som fattes i Fylkesnemnda baseres både på ett grunnlag som er likt for alle (lover og regler), men også på skjønn og normative oppfatninger som kan variere mellom ulike Fylkesnemnder og enkeltpersoner. Jeg vil videre presentere de viktigste lovene som danner grunnlag for beslutninger knyttet til tilbakeføring av omsorgen etter barnevernloven § 4 – 21.

Barnevernloven

Den nye Loven om barneverntjenester trådte i kraft 01.01.2023. Målet er at barnevernloven skal være mer tilpasset det samfunnet vi lever i, og fremstå som mer helhetlig og brukervennlig. Målet om gjenforening, retten til familieliv og målet om at samvær skal bidra til å styrke og opprettholde bånd mellom barn og foreldre er tydeligere i den nye loven, i tråd med føringer fra EMD og Høyesterett de siste årene (Regjeringen, 2022). Ettersom det var den forrige barnevernloven som var gjeldende i perioden vedtakene jeg har analysert ble fattet, er det denne jeg har tatt utgangspunkt i, og som jeg vil beskrive videre. Den forrige Lov om barneverntjenester (barnevernloven) ble vedtatt i 1992, og iverksatt 1. januar 1993. Denne erstattet da barnevernloven fra 1953. Det er i ettertid gjort endringer for å oppdatere loven i flere omganger, og det er senest gjort endringer som er gjeldende fra 01.07.22 og 01.08.22 (Lovdata, u.å). Paragrafene jeg viser til er de som var gjeldende når vedtakene jeg har analysert ble truffet.

Barneverntjenesten (ved leder) har myndighet til å fatte vedtak om frivillige hjelpetiltak selv. Dette inkluderer også plassering utenfor hjemmet dersom foreldrene samtykker til det. Barneverntjenesten har også myndighet til å fatte vedtak om midlertidige akuttiltak, uten foreldrenes samtykke, dersom det er umiddelbar fare for at barnet blir skadelidende eller det står uten omsorg (Köhler-Olsen, 2022). Fylkesnemnda avgjør som sagt tvangssaker etter barnevernloven, disse inkluderer blant annet omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4 – 12, samværsrett etter barnevernloven § 4 – 19 og avgjørelsen om oppheving av omsorgsovertakelse (tilbakeføring) etter barnevernloven § 4 – 21.

Omsorgsovertakelse

Barn har behov for både *kontinuitet* og *stabilitet* i omsorgen. Kontinuitet handler om at barnet har sammenheng i sin livshistorie. Dette innebærer blant annet at de beholder omsorgspersoner gjennom oppveksten, samt å ha kunnskap om sin historie og sitt opphav. Stabilitet handler om at barnet har voksne rundt seg som er forutsigbare, og som sikrer at barnet har stabil tilgang til det det har behov for gjennom oppveksten. Dersom det avdekkes at ett barn lever under omsorgsforhold som ikke er gode, må barneverntjenesten ta stilling til om forholdene er slik at barnets kontinuitet må brytes, for å sikre stabilitet i omsorgen (Bunkholdt, 2017).

Dersom barneverntjenesten vurderer at et barn ikke kan bo hjemme lenger, må de fremme saken for Fylkesnemnda. De må samle informasjon om barnet og familien, og presentere dette for Fylkesnemnda, sammen med sin vurdering av hvorfor barnet ikke kan bo hjemme. Barneverntjenesten sin vurdering bygger på informasjon om barnet (for eksempel barnets særlige ressurser eller sårbarheter), foreldrene (forhold som kan påvirke deres omsorgsutøvelse, for eksempel rus og/eller psykiatri), samt hvordan forhold ved foreldrene og deres omsorgsutøvelse påvirker barnet (Christiansen et.al, 2016). Fylkesnemnda må deretter ta stilling til om vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt eller ikke. Barnevernloven § 4 – 12 fastslår at vedtak om omsorgsovertakelse kan treffes dersom det er alvorlige mangler ved omsorgen barnet får, og barnet ikke får dekket sine behov av foreldrene. I tillegg er det en forutsetning at det ikke er mulig å avhjelpe situasjonen ved hjelp av hjelpetiltak (Barnevernloven, 1992, § 4-12). Etter en omsorgsovertakelse er barneverntjenesten pliktig å følge opp både barnet og foreldrene, samt legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen (Barnevernloven, 1992, § 4-16).

Samvær

Retten til samvær har over tid gått fra å ikke være en egen rettighet i loven, til å få en tydelig plass. I barnevernloven fra 1953 var det ingen egen bestemmelse om samvær, dette kom først i barnevernloven i 1992. I den nye barnevernloven som gjelder fra 01.01.2023 er rett til samvær viet ett eget kapittel, som omhandler både rett til samvær med foreldre, i tillegg til hvordan barneverntjenesten er pliktig å tilrettelegge for samvær med søsken og øvrig familie. I forbindelse med omsorgsovertakelse fatter Fylkesnemnda også vedtak om samvær etter barnevernloven § 4 – 19. Barnevernloven fra 1992, som var gjeldende når vedtakene jeg har analysert ble fattet, slår fast at barn og foreldre i utgangspunktet har rett til samvær med hverandre. Andre med nær tilknytning til barnet kan kreve samvær dersom foreldrene er døde eller det blir besluttet at foreldrene skal ha begrenset eller ikke noe samvær. Fylkesnemnda kan beslutte at det ikke skal være samvær dersom beslutningen tas med hensyn til barnet (Barnevernloven, 1992, § 4-19). Videre kan Fylkesnemnda bestemme om det skal være tilsyn under samværene, hvor samværene skal være eller om en av fosterforeldrene skal være til stede. Fylkesnemnda kan også regulere annen kontakt mellom barnet og foreldrene, for eksempel kontakt på sosiale medier. Dette er i midlertidig ikke nødvendig, men noe som må vurderes individuelt i sakene (Bunkholdt, 2017). Vurderinger av hvor mye samvær barn og foreldre skal ha med hverandre er en kontinuerlig prosess. Barn utvikler seg og blir eldre, de

kan komme med nye ønsker om hvilken og hvor mye kontakt de ønsker med foreldrene, samt at foreldrene sin situasjon kan endre seg slik at det også blir behov for å endre samværet. Etter at vedtaket er fattet har barneverntjenesten anledning til å utvide samværet, men dersom samværet skal begrenses, må det tas opp igjen i Fylkesnemnda (Haugli & Havik, 2010).

Oppheving av omsorgsovertakelse

Omsorgsovertakelse er som hovedregel midlertidig, og det skal jobbes for at barnet kan tilbakeføres til sine biologiske foreldre. Det er barneverntjenesten sitt ansvar å hjelpe foreldrene, slik at de kan bedre sin omsorgsevne, med tanke på en tilbakeføring (Barnevernloven, 1992, § 4 – 16). Fylkesnemnda kan fatte vedtak om oppheving av omsorgsovertakelsen etter barnevernloven § 4 – 21, dersom krav om tilbakeføring bringes inn for Fylkesnemnda av en partene. Grunnvilkåret for dette er at det er sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg, men Fylkesnemnda kan også beslutte at barnet skal flytte hjem selv om foreldrene ikke kan gi forsvarlig omsorg, dersom det er til barnets beste (Barnevernloven, 1992, § 4 – 21). Det er situasjonen til barnet og foreldrene på nåværende tidspunkt som skal vurderes, ikke situasjonen slik den var når vedtak om omsorgsovertakelse ble fattet. Dette betyr at foreldrene må kunne gi barnet god nok omsorg (eventuelt med hjelpetiltak), ut ifra de behov barnet har i dag. God nok omsorg innebærer både praktisk omsorg (klær, mat, bolig, oppfølging av skole/barnehage etc.) og emosjonell omsorg (barnets behov for trygghet og følelsesmessig kontakt) (NOU, 2012: 5). Dette kan i praksis bety at foreldrene har bedret sin omsorgsevne, og/eller at barnet har andre behov i dag enn på tidspunktet for omsorgsovertakelsen.

Vedtaket om oppheving av omsorgsovertakelse kan ikke fattes dersom barnet har fått en så sterk tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det vil få alvorlige problemer ved en flytting (Barnevernloven, 1992, § 4 – 21). Dette omtales som tilknytningsalternativet. Barne- og Familiedepartementet har utdypet dette og klargjort at det er snakk om alvorlige problemer, ikke mindre eller forbigående vansker, som det er forventet at enhver flytting vil medføre for ett barn. Raundalen-utvalget understreker i sin utredning at Fylkesnemnda bør vurdere tilknytningsalternativet i alle saker, uavhengig av om foreldrene sin omsorg vurderes som forsvarlig. I sine anbefalinger påpeker de at barnets alder bør være en vesentlig faktor i vurderingen. Barn som er plassert når de er under to år, vil sannsynligvis ha sin primære tilknytning til fosterhjemmet, og en flytting blir en betydelig belastning for barnet. For de

eldre barna bør det vurderes om tilknytningen til biologiske foreldre er opprettholdt ved hyppige samvær av god kvalitet. Anbefalingene er basert på tilknytningsteori og forskning vedrørende barns utvikling (NOU, 2012:5).

Partene kan ikke kreve at en sak om oppheving av omsorgsovertakelse skal behandles, dersom den har vært behandlet i Fylkesnemnda eller domstolene de siste tolv månedene (Barnevernloven, 1992, § 4 – 21). Dette handler blant annet om å beskytte barnet mot gjentatte runder i retten, som kan være en belastning for dem og hindre stabilitet og ro (NOU, 2012:5).

Barnekonvensjonen

FNs Barnekonvensjon ble en realitet i 1989, og trådte i kraft 2. september 1990. Formålet med barnevernkonvensjonen var å tydeliggjøre barns rettigheter og understreke at barn har samme menneskeverd som voksne, samt styrke barns rettsikkerhet med tanke på at de er en særlig sårbar gruppe i samfunnet. Barnekonvensjonen trådte i kraft i Norge i 1991 og konvensjonens bestemmelser går foran andre bestemmelser i norsk lov ved uenighet. Samtidig som barnekonvensjonen trådte i kraft, ble det gjort endringer i gjeldende norsk lovverk, for å styrke barns rettigheter i tråd med konvensjonen. Barnekonvensjonen har dermed fått en sentral plass i norsk rett (Smith, 2020). Dette er også synlig i datamaterialet jeg har brukt. Nær samtlige av vedtakene jeg har analysert (med unntak av to) viser til paragrafer i Barnekonvensjonen. Det er som regel artikkel 3, artikkel 9 og artikkel 12 det vises til i vedtakene. Barnekonvensjonen artikkel 3 omhandler hensynet til barnets beste, og understreker at hensynet til barnets beste skal være gjeldende i alle avgjørelsen som omhandler barn. Artikkel 9 omhandler barnets rett til familieliv, og at barn ikke skal skilles fra sine foreldre, med mindre dette er nødvendig av hensyn til barnets beste. Artikkelen slår også fast at dersom barn må skilles fra sine foreldre, har disse rett på kontakt og samvær med hverandre. Artikkel 12 viser til barns rett til å bli hørt i saker som angår dem (Barnekonvensjonen, 1989). Disse tre artiklene i Barnekonvensjonen er særlig relevant i barneverntjenestens sitt arbeid og når Fylkesnemnda skal fatte vedtak som omhandler barn.

2.3 Rettslige prinsipper

Ett prinsipp er en betegnelse på en norm som anses som grunnleggende og holder seg over tid (Bunkholdt & Kvaran, 2015). *Legalitetsprinsippet* handler om at avgjørelser må ha hjemmel i lov, for å sikre en demokratisk og rettferdig behandling når myndighetene griper inn i privatpersoner sitt liv. Rettsikkerhet er et sentralt hensyn i barneverntjenesten sitt arbeid, og kommer til syne blant annet ved at kun Fylkesnemnda kan fatte tvangsvedtak (med unntak av akuttvedtak). Videre er *barnets beste*, *barnets rett til medvirkning*, *det biologiske prinsipp* og *minste inngreps prinsipp* rettslige prinsipper som legger føringer for barneverntjenesten sitt arbeid (Köhler-Olsen, 2022). Rettslige prinsipper er både grunnlag for de vurderinger barneverntjenesten har gjort i forkant av saken, og grunnlag for de vurderinger Fylkesnemnda skal gjøre i forbindelse med å treffe en avgjørelse. *Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp* har dukket opp i nyere tid, som et resultat av større fokus på tilknytningens betydning for barns utvikling (Misund, 2014).

Barnets beste

Hensynet til barnets beste er grunnleggende i alt barneverntjenesten sitt arbeid, i alle deler av prosessen, og skal overgå andre hensyn. Både grunnloven, barnekonvensjonen og barnevernloven slår fast at barnets beste skal være ett grunnleggende hensyn (Köhler-Olsen, 2022). I Barnevernloven er dette omtalt i Kapittel 4, hvor det slås fast at det skal legges vekt på barnets beste, «herunder å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen» (Barnevernloven, 1992, § 4 – 1). Alle barn og familier er ulike, og selv om loven er tydelig på at barnets beste skal være grunnleggende i alle avgjørelser, legges det få føringer på hva dette betyr i praksis. Hva som legges i begrepet «barnets beste» vil variere etter blant annet kultur, tradisjoner, religion og normer/verdier i samfunnet. Fordelen med dette er at begrepet gir mulighet for å være fleksibel, og tilpasse tiltak og avgjørelser til hver enkelt situasjon og hvert enkelt barn. Samtidig kan det gjøre det vanskelig for barnevernet og andre beslutningstakere å ta avgjørelser (Misund, 2014). Hva som er barnets beste må vurderes konkret i hver enkelt sak, for hvert enkelt barn, og bygge på juridiske, faglige og skjønnsmessige overveielser (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Hva som er vurdert å være barnets beste skal fremgå av vedtak som fattes i Fylkesnemnda (Barnevernloven, 1992, Kap. 7).

Barnets rett til medvirkning

Loven slår fast at barn har rett til å bli hørt i viktige spørsmål som angår dem, og deres mening skal tillegges vekt etter alder og modenhet. I vedtakene som fattes skal det fremkomme hva som er barnets synspunkt og hvilken vekt barnets mening er tillagt (Barnevernloven, 1992). Det kan opprettes en talsperson for barnet i forbindelse med Fylkesnemndssaker (Barnevernloven, 1992, § 7 – 9). Talspersonen skal fremme barnets meninger og sørge for at barnets synspunkt tas på alvor (Strandbu & Vis, 2016). Barn som har fylt 15 år, har alltid partsrettigheter i en sak i Fylkesnemnda, på lik linje med kommunen (barneverntjenesten) og foreldrene. I saker som omhandler adferdsvansker eller menneskehandel er barnet alltid part, uavhengig av alder. Yngre barn kan innvilges partsrettigheter dersom Fylkesnemnda mener det er hensiktsmessig. Barnet vil da bli representert av en egen advokat, og har for eksempel rett til å klage på vedtaket (Köhler-Olsen, 2022). Partsrettigheter gir dermed barnet en utvidet mulighet til å medvirke og påvirke i sin egen sak. Barn har rett, men ikke plikt til å uttale seg. At barn har rett til å medvirke betyr ikke at det er de som skal bestemme eller ta avgjørelsene. Undersøkelser viser at barn heller ikke har en forventning om dette, men at de er opptatt av å få si sin mening og bli lyttet til, at de voksne tar gode avgjørelser og at de får god informasjon (Strandbu & Vis, 2016).

Minste inngreps prinsipp

Minste inngreps prinsipp handler om at barnevernet ikke skal gjøre undersøkelser i en familie mer omfattende enn nødvendig, samt at tiltakene som settes inn ikke må være mer inngripende enn nødvendig (Misund, 2014). Dette kommer til uttrykk blant annet i Barnevernloven ved at omsorgsovertakelse kun kan vedtas dersom det er helt nødvendig, og det ikke kan skapes en tilfredsstillende omsorgssituasjon for barnet ved hjelp av hjelpetiltak. Hjelpetiltak inkluderer i denne sammenheng også frivillige plasseringer utenfor hjemmet (Barnevernloven, 1992). I praksis innebærer dette at dersom barneverntjenesten har handlet etter mildeste inngreps prinsipp, kan man anta at dersom ett barn plasseres utenfor hjemmet etter barnevernloven § 4 – 12, er andre tiltak vurdert å ikke kunne avhjelpe situasjonen.

Det biologiske prinsipp

Det biologiske prinsipp handler om at det i utgangspunktet er best for barn å vokse opp sammen med sine biologiske foreldre. Dette slås fast både i Barnekonvensjonen og Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og Barnevernloven bygger også på verdien om at det er foreldrene som har det primære ansvaret for barnet (Misund, 2014). Hvor mye vekt som skal tillegges det biologiske prinsipp er en pågående diskusjon. Selv om det blir sett på som en verdi å vokse opp i sin biologiske familie, kan det også få fatale konsekvenser for barn å vokse opp med omsorgssvikt, vold og overgrep, og det biologiske prinsipp må derfor vektes opp mot hensynet til barnet (Eide, 2018). Det biologiske prinsipp er også relevant etter en omsorgsovertakelse. Dersom det er til barnets beste å flytte fra biologiske foreldre, skal kontakten mellom barnet og foreldrene opprettholdes gjennom samvær og annen på annen måte. Barnevernet skal også forsøke å finne et fosterhjem i barnets familie og naturlige nettverk, og det skal jobbes for at barnet kan flytte tilbake til foreldrene (Ellingsen, 2014).

Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp

Det har vært rettet kritikk mot det biologiske prinsipp og drøftet om dette har fått for stor plass i avgjørelser og dermed har gått på bekostning av det som er det beste for barnet. Raundalen – utvalget ble satt ned for å utrede det biologiske prinsipp og kom med et forslag til et nytt prinsipp som omhandler barns behov for en utviklingsfremmende oppvekst. Utvalget la vekt på tilknytningskvalitet og at godt samspill mellom barn og omsorgspersonene er så avgjørende for barns utvikling, at det bør tillegges avgjørende vekt i beslutninger (Eide, 2018). Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp skal sikre barn stabilitet i omsorgen og kan gi forrang fremfor det biologiske prinsipp, dersom det er til det beste for barnets tilknytning og relasjonsutvikling (NOU, 2012: 5). I Barnevernloven er dette synliggjort gjennom «Tilknytningsalternativet» som slår fast at barn ikke skal tilbakeføres til sine foreldre, dersom det har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det bor, at det vil bli skadelidende av en flytting (Barnevernloven, 1992, § 4-21).

2.4 Dommer fra Høyesterett og den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD)

I tillegg til at Fylkesnemnda sine avgjørelsen er forankret i lover og rettslige prinsipp, ble det også vist til ulike høyesterettsdommer i vedtakene som legger grunnlag for de avgjørelsene

som blir tatt. I forkant av dokumentanalysen gikk jeg gjennom vedtakene, og laget en oversikt over de høyesteretts – og EMD - dommer som det refereres til i vedtakene jeg har analysert. Følgende høyesterettsdommer er referert til i de aller fleste vedtakene; HR-2020-1788-A, HR-2020-661-S HR-2020-662-S, HR-2020-663-S.

HR-2020-1788-A henviser til flere viktige sider ved avgjørelsene som Fylkesnemnda skal ta, blant annet at omsorgsovertakelsen kun er midlertidig, men at tilbakeføring likevel må være til barnets beste og skje ut ifra en konkret vurdering. I vedtakene henviste Fylkesnemnda til HR-2020-1788-A på blant annet følgende måte (eksempel fra vedtak FNV – 2022 – 124 – FBV):

Det skal foretas en helhetlig og samlet vurdering både av foreldrenes og barnets aktuelle og fremtidige situasjon, ut fra en vurdering av hva det aktuelle barnet har behov for, jf. HR-2020-1788-A avsnitt 40 og 41. Det skal også vurderes om eventuelle mangler i omsorgsevnen kan avhjelpes med bruk av hjelpetiltak i hjemmet, slik at det samlede omsorgstilbudet blir forsvarlig. Beviskravet «*overveiende sannsynlig*» innebærer at det kreves høy grad av sannsynlighet for at foreldrene har god nok omsorgsevne, jfr. Ot.prp.nr.69 (2008–2009) side 83 og HR-2020-1788-A avsnitt 42 flg.

HR-2020-1788-A understreker også at tilknytningsalternativet kan være til hinder for tilbakeføring, slik Fylkesnemnda videre viste til i samme vedtak:

Selv om fylkesnemnda kommer til at foreldrene kan yte forsvarlig omsorg, skal omsorgen likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer om det blir flyttet tilbake til foreldrene, jf. barnevernloven § 4-21 første ledd, annet punktum og HR-2020-1788-A avsnitt 50 flg. Det gjelder mer langvarige problemer av alvorlig karakter, ikke det som må anses som overgangsproblemer, jf. HR-2020-1788-A avsnitt 59.

HR-2020-661-S HR-2020-662-S, HR-2020-663-S ble i hovedsak vist til i forbindelse med samvær. Eksempel på dette finnes i blant annet i vedtak FNV – 2020 – 241 – FMR:

«Samvær må fastsettes konkret i hver sak. Ved vurderingen skal barnets beste være det overordnede hensyn. Som utgangspunkt er det barnets beste å bo sammen med sine foreldre. Målsettingen med samværene må derfor være å tilrettelegge for gjenforening.

Samvær har dessuten en egenverdi uavhengig av utsiktene til gjenforening, men det må ikke utsette barnet for urimelig belastning – «undue hardship».

Bare der det foreligger spesielle og sterke grunner, kan formålet om gjenforening oppgis og samværet på det grunnlag begrenses sterkt eller falle helt bort».

I saker hvor tilbakeføringsmålet ligger fast, må samvær fastsettes slik at båndene mellom barn og foreldre kan styrkes og utvikles, se [HR-2020-663-S avsnitt 137](#).

Eksemplene ovenfor gikk igjen de fleste av vedtakene og viser hvordan avgjørelser i Høyesterett blir brukt som grunnlag i Fylkesnemnda. Også andre dommer ble vist til i enkelte saker, dersom det var særlige trekk ved sakene som skilte dem fra andre saker.

I vedtakene ble det også vist til noen dommer fra EMD, særlig EMD-2013-37283-2. EMD-2013-37283-2 er kjent som Strand Lobben – saken, og omhandler en sak hvor norske myndigheter lot fosterforeldrene adoptere en gutt mot mors vilje. Norske myndigheter ble kritisert for ikke å legge til rette for gjenforening, og at dette strider mot prinsippet om at omsorgsovertakelse skal være midlertidig. Norske myndigheter ble også kritisert for å ikke tilrettelegge tilstrekkelig for samvær, og det ble vurdert at retten til familieliv, jf. EMK artikkel 8, var krenket (Köhler-Olsen, 2019). Dommene fra Høyesterett og EMD som Fylkesnemnda viste til indikerer at de la til grunn at omsorgsovertakelsen skulle være midlertidig, og at det skulle legges til rette for samvær, med tanke på en fremtidig gjenforening.

3. Teoretisk bakgrunn

Teorier og erfaringer forskere har fått gjennom å studere praksis, og som senere er blitt systematisert og generalisert. De kan være nyttige for å forstå ett fenomen, for eksempel innenfor barns utvikling, og dermed ha betydning for hvordan man handler i praksis (Askland & Sataøen, 2019). Jeg vil i dette kapitlet presentere tilknytningsteori, som danner den teoretiske bakgrunnen for studien min. Jeg vil først redegjøre for utviklingen av tilknytningsteori og forklare hva teorien handler om. Jeg vil også presentere to ulike ideologiske retninger som omhandler hvordan man ser på barns behov for stabilitet og kontinuitet i relasjoner; behovsretningen og relasjonsretningen. Ulike måter å forstå barns behov på, vil kunne påvirke den skjønnsmessige vurderingen av avgjørelser som blir tatt.

3.1 Tilknytningsteori

Tilknytningsteori ble utviklet av John Bowlby på midten av 1950 - tallet, i samarbeid med Mary Ainsworth. Bowlby ble inspirert til å bli psykoanalytiker og barnepsykiater etter å ha arbeidet med barn med følelsesmessige - og adferdsvansker. Han var opptatt av hvordan manglende stabilitet og brudd i relasjoner, påvirket barns videre utvikling. Ainsworth studerte psykologi, og fattet interesse for barns relasjon til foreldre, og hvordan barn bruker foreldrene som trygg base når de utforsker verden (Broberg et. al, 2008).

På dette tidspunktet var Freuds psykoanalyse dominerende, og psykoanalysen danner også bakteppe for tilknytningsteori. Tilknytningsteori skilte seg derimot fra psykoanalyse, blant annet fordi Bowlby fokuserte utelukkende på utviklingen av nære relasjoner (Broberg et. al, 2008). En annen viktig forskjell var at Freud baserte seg på data fra voksne (gjerne i forbindelse med behandling de fikk for ulike psykiske vansker) for å forklare et symptom eller problem. Bowlby derimot, tok utgangspunkt i en hendelse (tap av omsorgsperson) for å undersøke hvilken påvirkning dette har for barnets videre utvikling, og han brukte observasjoner av små barn som kilde (Bowlby, 1982). Også Ainsworth sin kartlegging av ulike tilknytningsstiler tar utgangspunkt i observasjoner av små barns adferd og samspillet mellom barna og deres mor (Ainsworth et. al, 1978).

Tilknytning handler om kvaliteten i relasjonen mellom personer som er viktig for hverandre; barnets følelsesmessige bånd til sine nærmeste omsorgspersoner (Kvelling, 2015; Askland & Sataøen, 2019). Barn starter sitt samspill og kommunikasjon med sine nærmeste omsorgspersoner like etter fødselen (Killen, 2019). Bowlby utviklet tilknytningsteori med utgangspunktet i at nyfødte barn har et medfødt, grunnleggende adferdssystem som de handler ut ifra for å gi dem nærhet til en eller få omsorgspersoner. Tilknytningen skjer gjennom at barnet sender ut signaler som omsorgspersonen(e) responderer på. Eksempler på signaler som barnet sender ut kan være gråt, babling og smiling. Barnet søker også etter å være tett til sin nærmeste omsorgsperson, for eksempel gjennom å følge etter/gripe etter denne. Dess flere erfaringer med sosial interaksjon barnet får, jo sterkere blir tilknytningen.

Barnets tilknytningsadferd vil endres over tid, ettersom barnet utvikler seg. I starten sender spebarnet ut signaler uvilkaarlig, men gradvis vil disse være rettet mot spesifikke personer. Etter ca. 6-8 måneder starter barnet å reagere med frykt i møte med mennesker de ikke kjenner. Dette gjør at tilknytning til nye personer blir vanskeligere fra ca. ett års alder. Ved 3-4 års alder begynner barnet å forstå at foreldrenes styres av egne ønsker/planer og vil forsøke

å påvirke dette slik at det samsvarer med barnets eget ønske/plan. På dette tidspunktet tåler de separasjon bedre, og kan utforske og være borte fra omsorgsgiver uten stress (Bowlby, 1982). I ten – årene gjennomgår barnet et nytt utviklingstrinn, hvor hormonelle, nevropsykologiske og kognitive endringer kan påvirke tilknytning (Ainsworth, 1989). Det er likevel den tilknytningen som barnet danner i de første leveårene, som er den viktigste. Denne danner grunnlaget for videre utvikling, samt hvordan barnet inngår i relasjoner senere (Kvello, 2015).

Indre arbeidsmodeller

Gjennom at omsorgspersonen responderer på barnets signaler, utvikler barnet i sitt første leveår forventninger til hva som skal skje (Ainsworth, 1989). Disse forventningene organiseres etter hvert hos barnet, og danner det som kalles *indre arbeidsmodeller*. Barnets indre arbeidsmodeller er grunnlaget for hvordan barnet senere oppfatter seg selv, og hvordan barnet forstår sosialt samspill. Dersom barnet har mange negative erfaringer fra samspill med sine primære omsorgspersoner, for eksempel avvising, kan barnet danne ett negativt bilde av seg selv og sine forventninger til omsorgspersonen. Tilsvarende vil positive samspillserfaringer, gjøre at barnet har en forventning om å motta støtte og god omsorg. Ettersom barn ofte har mer enn en tilknytningsrelasjon, vil de normalt sett utvikle flere indre arbeidsmodeller og utvikle ulike forventninger til ulike tilknytningspersoner (Broberg et. al, 2008). Erfaringene som bygger den indre arbeidsmodellen vektet ulikt, for eksempel vil gjentakende og sterke erfaringer prege den indre arbeidsmodellen mer enn ubetydelige erfaringer og enkelthendelser. Erfaringer tidlig i livet betyr mer enn de som kommer senere (Kvello, 2015).

Barn skaper tilknytning ut ifra sine behov. Tilknytningen er alltid hensiktsmessig ut ifra hvordan de primære omsorgspersonene er, uavhengig av om barnet opplever dem som trygge eller utrygge (Kvello, 2015). Dette betyr at barn alltid har en tilknytning til sine omsorgspersoner, men kvaliteten på denne varierer ut ifra erfaringene barnet har med dem. Om barnet utvikler en trygg eller utrygg tilknytning til sine primære omsorgspersoner, er i hovedsak avhengig av hvor sensitive disse er i samspill med barnet, om barnet opplever å bli møtt på sine behov og hvor forutsigbare omsorgspersonenes reaksjoner er (Broberg et. al, 2008). Tilknytningsprosessen påvirkes også av forhold utenfor den nære familien. Psykiske lidelser (særlig alvorlig depresjon og personlighetsforstyrrelse), rus og livskriser (for eksempel samlivsbrudd og ubearbeidede traumer) hos foreldre kan påvirke samspillet med

barnet og gjøre at kvaliteten på tilknytningen blir dårligere. Det samme gjelder dersom foreldrene er utsatt for kronisk stress, for eksempel grunnet økonomiske problemer. Barn er særlig sårbare for dette i starten av livet, når de danner sine første indre arbeidsmodeller, som legger grunnlaget for utviklingen videre (Killen, 2019). Mødre med utrygg tilknytning har også en høyere risiko for å få barn med utrygg tilknytning, da erfaringer og mønster fra egen barndom, ofte påvirker hvordan man inngår i samspill med egne barn. Tilknytningskvaliteten påvirker også av genetikk, for eksempel av barnets temperament, som er genetisk betinget. Dette fordi ulikt temperament vil fremkalle ulike reaksjoner hos omsorgspersonene (Kvello, 2015).

Ulike tilknytningsstiler

Barns tilknytningsadferd kommer særlig til syne i situasjoner hvor de har behov for trøst og støtte, for eksempel når de er redde. De vil da naturlig søke til den de opplever som en trygg, varm og sensitiv tilknytningsperson (Askland & Sataøen, 2019). Mary Ainsworth tok utgangspunkt i Bowlby sitt arbeid, og gjennomførte et eksperiment kalt «Fremmedsituasjonen», for å undersøke barns tilknytningsadferd. Eksperimentet gikk ut på at ca. ett år gamle barn ble plassert i ett rom sammen med sin mor (primær omsorgsgiver). Deretter ble barna vekselvis etterlatt alene eller sammen med en fremmed, før mor kom tilbake i rommet. Ainsworth observerte barnas adferd når de ble forlatt av mor, når den fremmede kom inn i rommet og når mor kom tilbake til barnet. Ainsworth observerte at normalfungerende barn rundt ett år brukte sin tilknytningsperson som en *trygg base*, hvorfra de kunne utforske verden, og vende tilbake til, dersom de opplevde å være utrygge. Barn som ikke kunne bruke sin tilknytningsperson som trygg base, utviklet alternativ tilknytningsadferd. Adferden ble klassifisert i tre grupper; A, B og C, som beskrev ulike typer tilknytning (Ainsworth et. al, 1978).

Unnvikende tilknytningsstil (A) kjennetegnes av at omsorgspersonene har hatt vanskelig for å akseptere alle barnets følelser. Barnet lærer å undertrykke følelser, og de vil forsøke å regulere følelsene sine selv, fremfor å be om hjelp (Kvello, 2015). Barn med unnvikende tilknytningsstil unngår å bruke omsorgspersonen som trygg base, og søker ikke trøst ved å henvende seg til omsorgspersonen, gråte etc. når det føler seg utrygt (Broberg et. al, 2008).

Trygg tilknytningsstil (B) kjennetegnes av at barnet har blitt møtt av sensitive omsorgspersoner, som aksepterer barnet som det er. Barn med trygg tilknytningsstil fremstår

som tillitsfulle og harmoniske, og med normal regulering (Kvello, 2015). Barn med trygg tilknytning vil søke omsorgspersonen aktivt etter at de har vært fra hverandre, og vil la seg roe av omsorgspersonen dersom de er utrygge (Broberg et.al, 2008).

Ambivalent (C) tilknytningsstil kjennetegnes ved at omsorgspersonen til barnet i perioder er emosjonelt utilgjengelig, og at samspillet i stor grad foregår på den voksne sine premisser. Disse barna fremstår som emosjonelle og preges av underregulering (Kvello, 2015). Barn med ambivalent tilknytningsstil kan enten bli passive i samspillet med omsorgspersonen, eller overdrevent forsøke å tiltrekke seg oppmerksomhet, ettersom de ikke vet hva som skal til for å utløse reaksjoner hos omsorgspersonen (Broberg et. al, 2008).

På tross av at disse tilknytningstilene er mer eller mindre trygge, har de til felles at tilknytningsmønsteret har vært så konsekvent at barnet har laget seg en strategi for å få sine behov dekket. En del av barna passet i midlertidig ikke inn i disse tre gruppene, og en fjerde tilknytningsstil, *desorganisert tilknytningsstil (D)* kom til senere (Broberg, 2008).

Desorganisert (D) tilknytningsstil kjennetegnes av at omsorgspersonen enten er emosjonelt utilgjengelig, skremt eller virker skremmende på barnet. Årsakene til dette kan for eksempel være rus og/eller alvorlige psykiske vansker hos omsorgspersonene, eller at disse av andre årsaker er emosjonelt utilgjengelige, krenkende eller uforutsigbare ovenfor barnet.

Desorganisert tilknytningsstil kan også oppstå når barnet ikke har fått tid og ro til å knytte seg til en eller få omsorgspersoner, men har opplevd mange brudd i relasjoner/bytte mellom omsorgspersoner i de første leveårene (Kvello, 2015). Barn med desorganisert tilknytningsstil opplever at omsorgspersonen som skal beskytte dem, også er skremmende/farlig for dem. Barnets reaksjon i møte med omsorgspersonen preges av frykt; de kan gjemme seg, unngå omsorgspersonen og stivne i bevegelsene (Broberg et. al, 2008). Noen barn med desorganisert tilknytningsstil har vanskelig for å skille mellom trygge, kjente personer og fremmede, og utviser ikke normal skepsis ovenfor mennesker de ikke kjenner, slik trygt tilknyttede barn gjør (Kvello, 2015).

Tilknytningens betydning – fra barn til voksen

Bowlby og Ainsworth sitt utgangspunkt var å undersøke små barns tilknytning til sine primære omsorgspersoner (hovedsakelig mor), selv om de også beskrev tilknytning som relevant gjennom hele livet. Betydningen av tilknytning for barns utvikling i ett livsløpsperspektiv er i midlertidig noe som har fått mer oppmerksomhet, og blitt forsket

videre på, i nyere tid. Tilknytning har betydning både for menneskers helse og livskvalitet, og for hvordan man inngår i nye relasjoner (Broberg et. al, 2008). Hvilken tilknytningsstil barn har påvirker hvordan de utvikler seg. Desorganisert tilknytning er forbundet med betydelige psykiske vansker og mistilpasning hos barnet, dette inkluderer blant annet høyere risiko personlighetsforstyrrelse, bipolar lidelse og vansker med å få og holde på venner. Også ambivalent og unnvikende tilknytningsstil fører til en sårbarhet, og kan gi vansker. Barn med trygg tilknytning regulerer følelser bedre, har bedre evne til konsentrasjon og oppmerksom, og lærer bedre (Kvello, 2015).

Noe av det som kjennetegner tilknytning mellom to personer er at den er konstant over tid og har følelsemessig relevans (Broberg et. al, 2008). De indre modeller som barnet har utviklet, vil bestå, også etter at de er adskilt fra omsorgspersonen. De vil ha ett ønske om å opprettholde nærhet, selv om forholdet endrer seg, og uforklarlig fraskillelse betyr sorg og stress. Tilknytning til barnets primære omsorgspersoner opphører heller ikke selv om barna er voksne og selvstendige, og når disse inngår i nye, nære forhold (Ainsworth, 1989).

Kvaliteten på tilknytningen til primære omsorgspersoner vil påvirke hvordan barnet gjennom oppveksten, også som voksen, inngår i nye relasjoner. De indre arbeidsmodellene påvirker barnets handlinger i samspill med andre, ved at barnet har en forventning til hvordan de vil bli møtt, og oppfører seg deretter. Det er sannsynlig at reaksjonen fra den andre vil samsvare med barnets forventning, og deretter bekrefte barnets indre arbeidsmodell (Bunkholdt, 2017). Dette betyr at barn som flytter fra sine biologiske foreldre og i fosterhjem, allerede har dannet seg noen indre arbeidsmodeller fra tiden de bodde sammen med sine foreldre, som preger den relasjonen de får til fosterforeldrene og andre. Barn kan knytte seg til nye omsorgspersoner, for eksempel fosterforeldre. Barn med trygg tilknytning har lettere for å knytte seg til fosterforeldre, og dette er forbundet med blant annet lavere risiko for utilsiktet flytting (Kvello, 2015; Bunkholt, 2017). Kvaliteten i tilknytningen til barnets primære omsorgspersoner påvirker hjernes utvikling, blant annet med tanke på hvordan barnet håndterer stress og skremmende/farlige situasjoner. Det er derfor vanskelig å endre disse mønstrene senere i livet (Bunkholdt, 2017). Samtidig har studier vist at selv om tilknytningsmønster er stabile over tid, kan de også endres gjennom barndommen. Negative endringer i tilknytningsmønster er assosiert med faktorer knyttet til foreldre sin evne til å være tilstede og respondere på barnas behov, for eksempel ved psykisk sykdom (Waters, et. al, 2000). Det er også mulig å endre tilknytningsstil, fra utrygg til trygg, dersom barnet får god, stabil omsorg (Kvello, 2015).

3.2 Tilknytningsteori i praksis

Ulike teorier og modeller innenfor utviklingspsykologi kan være til hjelp i arbeidet med å bedre barns oppvekstvilkår, og tilknytningsteori kan brukes på ulike måter. Kvaliteten på tilknytningen forteller hvordan barnet har blitt ivaretatt av sine primære omsorgspersoner, og er således en viktig indikator på om barnets omsorgssituasjon er god eller ikke. Videre kan barnets tilknytningsstil si noe om hvordan barnet kommer til å utvikle seg, og hvordan det vil fungere i relasjoner til andre senere i livet (Kvelling, 2015). Ved å observere samspill mellom barn og foreldre og gjenkjenne uhensiktsmessige samspillsmønstre tidlig, kan en sette inn hjelp for å bedre tilknytningskvaliteten (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Tilknytningsteori og forskning vedr. barns tilknytning og utvikling, er derfor en viktig del av barneverntjenestens kunnskapsgrunnlag.

Tilknytningsteori sin betydning for praksis innenfor barnevern kommer til syne blant annet i Raundalen m.fl sin nasjonale offentlige utredning av det biologiske prinsipp fra 2012. Rapporten var bakgrunnen for blant annet utvikling av «Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp», som jeg har omtalt i Kapittel 2. Rapporten bygger på tilknytningsteori og gir sine anbefalinger ut ifra kunnskap om barns behov for en trygg tilknytning til omsorgspersonene sine, og konsekvensene det vil ha for barnet dersom tilknytningen ikke er trygg. I rapporten skriver utvalget blant annet at vurdering av tilknytningskvaliteten i barnevernssaker er viktig fordi tilknytning til nære omsorgspersoner er grunnleggende for barns vekst og utvikling. I rådene som blir gitt i forhold til tilbakeføring til biologisk familie, drøftes både tilknytningen til biologiske foreldre, og tilknytningen barnet har fått til fosterhjemmet. Raundalen – utvalget anbefalte blant annet at Fylkesnemnda alltid skulle vurdere tilknytningsalternativet, dersom barnet hadde vært plassert i mer enn 2 år, samt å begrense foreldrenes mulighet for å be om tilbakeføring (NOU, 2012: 5).

3.3 Behovsretningen og relasjonsretningen

Fra midten av 70 – tallet utviklet det seg to ulike teoretiske retninger, med ulik oppfatning av barns behov vedrørende kontakt med biologiske foreldre ved en plassering; *behovsretningen* og *relasjonsretningen* (Haugli & Havik, 2010). Hvilken vekt fagpersoner legger på de ulike retningene vil variere, og påvirke avgjørelser som blir tatt både i forhold til terskelen for plassering, vurderinger av samvær og tilbakeføring (Bunkholdt, 2017).

Behovsretningen har som utgangspunkt at de omsorgspersoner som dekker barnets behov, er barnets psykologiske foreldre, det vil si de som barnet knytter seg til. Barnets psykologiske foreldre kan skiftes ut, og barnet kan knytte nye følelsesmessige bånd til nye omsorgspersoner (Angel, 2018). Behovsretningen vektlegger betydningen av at barn får sine behov dekket på en god måte, da dette er viktig for barnets utvikling. Ved plassering over tid mener tilhengere av denne retningen at det viktigste for barnet er å få tid og ro til å etablere tilknytning til fosterforeldre, som er de som skal dekke barnets psykiske og fysiske behov. Dersom kontakt med biologiske foreldre forstyrrer denne tilknytningen, bør den begrenses, da det kan skade barnets videre utvikling. Forskning har vist at barn har mulighet til å knytte seg til nye omsorgspersoner på en god og trygg måte, og at de kan ha en trygg identitetsopplevelse på tross av brudd (Haugli & Havik, 2010). Behovsretningen sin vekt på stabilitet i omsorgen kan føre til lavere terskel for flytting (Bunkholdt, 2017).

Relasjonsretningen derimot, tar utgangspunkt i at det er barnets biologiske foreldre som er barnets psykologiske foreldre, og at disse ikke kan skiftes ut. Dersom det er nødvendig å plassere barnet i fosterhjem, er det viktig for barnet å opprettholde regelmessig kontakt med sine biologiske foreldre (Angel, 2018). Relasjonsretningen mener at barnet har behov for å beholde relasjonen til sine biologiske foreldre, ettersom dette vil hjelpe barnet å knytte seg til sine nye omsorgspersoner, samt ivareta sin identitet. De vektlegger barnets behov for kontinuitet i sin relasjon til sine første psykologiske foreldre, og mener at adskillelse/brudd med disse vil føre til en tapsopplevelse for barnet som gir lavere livskvalitet. Ut ifra dette synet vil samvær være til støtte for barnets utvikling og hjelpe barnet å forstå virkeligheten slik den er. Forskning støtter relasjonsretningens tanke om at barnet knytter seg til de første omsorgspersonene, uavhengig av om de får sine behov dekket eller ikke, og at barn utvikler sin identitet gjennom kontakt med sine omsorgspersoner (Haugli & Havik, 2010). For relasjonsretningen er kontinuitet viktigere enn stabilitet, og terskelen for flytting ut av hjemmet kan bli høyere, mens terskelen for tilbakeføring kan være lavere (Bunkholdt, 2017).

4. Litteraturgjennomgang

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant litteratur som danner bakgrunnen for studien min. Hensikten er gi en oversikt over litteratur og forskning som omhandler tema jeg skriver om. Jeg vil først redegjøre for hvordan jeg har gått frem for å finne relevant litteratur. Deretter vil jeg presentere relevant litteratur som omhandler betydningen av barns kontakt med biologiske

foreldre når de er plassert i fosterhjem, samt faktorer som kan påvirke sannsynlighet for tilbakeføring. Sist vil jeg presentere tidligere norske studier av Fylkesnemndsvedtak som omhandler samvær eller tilbakeføring.

4.1 Litteratursøk

I prosessen med å finne relevant litteratur har jeg først gjennomgått bøker/artikler (og litteraturlisten i disse) om tema for å skaffe en oversikt. Jeg gjorde også ett overfladisk søk i Google Scholar, for å få oversikt over litteratur og tidligere forskning. Deretter gjennomførte jeg systematisk søk i følgende databaser; Idunn og Web of Science. Disse inneholder vitenskapelig litteratur innenfor fagområdet barnevern, psykologi, samfunnsvitenskap, sosiologi og sosialt arbeid. Jeg søkte også ved hjelp av søketjenesten Oria, som inneholder materiale fra Universitetet i Bergen, samt andre fag og forskningsbibliotek i Norge. Jeg gjorde søk på norsk og engelsk. Jeg har brukt følgende søkeord; samvær, tilknytning, tilbakeføring, gjenforening, biologiske foreldre, fylkesnemnd, contact or visitation, attachment, reunification, biological parent, fostercare og fosterchild. Søkeordene er brukt alene eller i kombinasjon med hverandre, ved hjelp av OG/ELLER og AND/OR. Jeg brukte også trunkering (stjernemarkør *) for å fjerne bestemte endinger bak ordene, slik at alle varianter av ordet ble inkludert. Jeg avgrenset søkene til litteratur fra etter år 2005 for at treffene skulle være mest mulig relevant og oppdatert. Noen sentrale studier fra før dette er likevel tatt med, for å gi ett historisk perspektiv. Søkene i de ulike databasene gav mange like treff, og disse samsvarte også i stor grad med de referansene jeg fant i bøker/artikler om tema. For å sikre at studiene jeg refererer til er av forskningsmessig høy kvalitet, har jeg i all hovedsak kun inkludert artikler som er fagfellevurdert (på engelsk; peer – review). Fagfellevurdering er en metode for å sikre kvalitet i publiserte forskningsartikler og bøker, som innebærer at to til fire upartiske eksperter innenfor fagfeltet gjennomgår og vurderer forskningsbidraget. Fagfellevurdering inneholder en vurdering av kvaliteten i forskningen, blant annet om konklusjonen har dekning i data og om forskningen tilfører noe nytt innenfor fagfeltet (Svartdal, 2021).

Ettersom oppgaven min handler om vurderinger i vedtak fattet i Fylkesnemnda, som er en nasjonal instans, har jeg begrenset oversikten over tidligere studier av vurderinger i rettsapparatet til å omfatte norske studier. Jeg fant flere norske studier som omhandler analyser av vedtak fra Fylkesnemnda, og hva som er bakgrunnen for Fylkesnemnda sine

vurderinger når samvær skal fastsettes. Jeg fant også en studie som omhandler vurderinger knyttet Fylkesnemnda har gjort i forbindelse med tilbakeføring, og vedtak etter barnevernloven § 4 – 21.

Jeg fikk få treff på norske studier av samvær og gjenforening med biologiske foreldre etter en plassering. Dette indikerer at selv om tema er aktuelt, så er det gjennomført lite nasjonal forskning på feltet i nyere tid. Den internasjonale litteraturen jeg fant er fra land som har som utgangspunkt at barn som er plassert utenfor hjemmet, skal gjenforenes med sin biologiske familie så snart som mulig, og som jobber for å tilrettelegge for kontakt mellom barn og biologiske foreldre (McWey & Cui, 2021; Fernandez & Lee, 2011; Goemans et.al, 2016; Carlson et.al, 2019; López et.al, 2012). FNs barnevekonvensjon er også gjeldende for disse landene. Dette felles utgangspunktet gjør at endel internasjonal forskning om tema også er interessant i Norge, selv om ulike land har ulike strategier for oppfølging når barn skal flytte hjem etter å ha vært under myndighetenes omsorg. Selv om gjenforening med biologisk familie er ett overordnet mål mange steder, vil hyppigheten av kontakt variere, i likhet med andelen barn som flytter hjem og mulighetene for videre plassering og adopsjon. Dette vil blant annet være knyttet til hvilke retningslinjer og lovverk landet jobber ut ifra. Ulikhet mellom forskjellige land, og også innad i land, må derfor tas med i betraktningen når man forstår og tolker studier (Goemans et.al, 2016; Carlson et.al, 2019). Videre vil endringer i lovverk, andelen barn i kontakt med barnevernet og trender innenfor barnevern påvirke resultater av forskning, noe som gjør at tidligere forskning på området kan være utdatert i dag (Biehal, 2007).

4.2 Et historisk tilbakeblikk på samvær

Kontakten mellom biologiske foreldre og barn, samt synet på verdien av samvær, har endret seg over tid. Frem til 2. verdenskrig var det lite kontakt mellom barn og foreldre når barna var plassert utenfor hjemmet (Haugli & Havik, 2010). Kontakt mellom barn og biologiske foreldre ble sett på som unødvendig, og forstyrrende for tilknytningen til fosterhjemmet, og det ble ikke gjort mye for å tilrettelegge for samvær (Moyers et.al, 2006). Fra 80 – tallet og fremover økte kontakten mellom biologiske foreldre og barn, og samvær ble ansett som viktigere. Samtidig mente man at plasseringer burde være korte og midlertidige (Haugli & Havik, 2010). Haugli og Havik (2010) viser videre til at forskning fra 80 – og begynnelsen av 90 – tallet var lite nyansert og hovedsakelig konkluderte med at kontakt med biologiske

foreldre etter en plassering hadde positiv effekt; at det førte til god trivsel og utvikling for barnet, og at det forebygget utilsiktet flytting fra fosterhjemmet og at samvær økte sjansen for tilbakeføring til foreldrene.

Nyere forskning gir i midlertidig ett mer nyansert bilde. Quinton, Rushton, Dance og Mayes (1997) gjennomførte en metaanalyse av 14 undersøkelser vedrørende samvær.

Utgangspunktet for studien var at de mente at den etablerte oppfatning av samvær med biologiske foreldre førte til raskere tilbakeføring, ikke kunne forklares med hyppigheten av samvær i seg selv, men bakenforliggende forhold. Undersøkelse som de analyserte var i hovedsak gjennomført på midten av 80 – tallet og begynnelsen av 90 – tallet, og ligger derfor ett stykke tilbake i tid. De representerer likevel ett skille fra den tidligere oppfatning av at det kun var hyppigheten av samvær og kontakt mellom barn og biologiske foreldre som hadde betydning for tilbakeføring, og tilførte viktige nye perspektiver på feltet.

4.3 Barn som flytter hjem til biologiske foreldre

Quinton, Rushton, Dance og Mayes (1997) argumenterte for at det var kjennetegn ved foreldrene og deres fungering, samt forhold ved barnet som var avgjørende for om barna ble tilbakeført raskt eller om plasseringer ble langvarig. De fant at det var de barna som hadde dårligst fungerende foreldre, eller selv hadde adferdsproblemer, som ble boende lengst i fosterhjemmene. Flere studier har i senere tid vært gjennomført med sikte på å identifisere hvilke faktorer som påvirker sjansen for at barn flytter hjem til sine biologiske foreldre. Fernandez og Lee (2011) gjennomførte en studie av saken til 155 barn i Australia som var plassert utenfor hjemmet for første gang. De fant blant annet at barn som var plassert grunnet foreldres rus og alkoholmisbruk hadde lavere sannsynlighet for å flytte hjem igjen, og at sjansen for tilbakeføring var størst kort tid etter plasseringen (Fernandez & Lee, 2011). Dette samsvarer med resultater fra en studie av barn plassert i fosterhjem i Spania, hvor foreldrenes alkoholmisbruk og mentale helse påvirket sannsynligheten for gjenforening negativt. Studien viste også at det var høyere sannsynlighet for gjenforening kort tid etter plassering og dersom barna var frivillig plassert (López et. al, 2012). Også Biehal (2007) konkluderte i sin litteraturstudie med at det er mest sannsynlig med gjenforening kort tid etter plassering.

Biehal (2007) understreker i midlertidig at det ikke er vist at det er tiden i seg selv som har betydning. Det kan også være underliggende faktorer som avgjør, slik som endringer i familiesituasjonen og foreldrenes evne og motivasjon til å ta imot hjelp. En analyse av saksmappene til barn plassert i fosterhjem i Nederland og Flanders viste at gjenforening var mer sannsynlig når barna var plassert frivillig, hadde færre adferdsproblemer, når fosterhjem og barna ble tilbudt ekstra støtte, når biologiske foreldre ble tilbudt ekstra støtte og når det var kontakt mellom barn og biologiske foreldre under plasseringen. Av disse var det kontakten mellom biologiske foreldre og barn som hadde størst betydning for gjenforening. Studien fant at de barna som hadde kontakt med biologiske foreldre hadde 13 ganger større sannsynlighet for å flytte hjem (Goemans et.al, 2016). En studie fra USA som omhandlet barn og ungdom i alderen 6 – 17 år, konkluderte også med at mer kontakt med biologisk mor førte til høyere sannsynlighet for tilbakeføring. Kontakt med biologisk far var ikke signifikant, trolig fordi færre av barna hadde kontakt med far. Det ble også testet for andre variabler, slik som kjønn, alder, etnisitet, bakgrunn for plasseringen etc. Uavhengig av andre faktorer som påvirket varigheten på plasseringen, ble kontakt med biologisk mor assosiert med raskere tilbakeføring (McWey & Cui, 2021).

En studie som sammenlignet barn som flyttet hjem igjen og barn som ble adoptert, undersøkte om hyppighet av kontakt og tilknytning hadde betydning for hvor mange av barna som flyttet hjem. Studien tok utgangspunkt i informasjon fra sosialarbeidere og fosterforeldre om hvor knyttet de opplevde at barna var til biologisk mor, samt antall samvær. Funnene viste at en sterk relasjon til biologisk mor, betydde høyere sjanse for å flytte hjem, mens en sterk tilknytning til fosterhjemmet, betydde høyere sjanse for adopsjon. Hyppigheten på samvær hadde også betydning; de barna som hadde månedlig kontakt med mor, hadde også høyere sjanse for å flytte hjem, enn de som ikke hadde kontakt. Studien indikerer at tilknytning er viktig for hvor barn ender opp med å bo, og påpeker for eksempel at barn som opplever en sterk tilknytning til biologisk mor, selv vil ønske å flytte hjem (Leathers et. al., 2010). I den allerede nevnte spanske studien ble flere faktorer undersøkt, og samarbeid med biologiske foreldre førte både til høyere sannsynlighet for at barna flyttet hjem og høyere sannsynlighet for kontakt mellom barn og foreldre under plasseringen. De barna som opprettholdt ett tett forhold til foreldrene etter plassering, flyttet også oftere hjem igjen (López et. al, 2012). Riktig hjelp og støtte til foreldrene virker også å ha betydning. Foreldre som deltok i programmet «Intensive Reunification Program» opplevde oftere å få barna tilbake (57 %) enn foreldre som ikke deltok i programmet (29 %). Programmet gav foreldrene muligheten til å

delta i grupper to ganger hver uke, sammen med barna sine og andre foreldre som hadde mistet omsorgen for barna sine. Her fikk de konkret veiledning i hverdagslige situasjoner, de gjennomførte måltider og gjorde aktiviteter sammen. En viktig del av programmet var at foreldre og barn tilbrakte mye tid sammen, slik at foreldre fikk øve på foreldreferdigheter og få veiledning i konkrete situasjoner som oppstod (Berry et. al, 2007). Dette viser at samvær mellom barn og foreldre også kan brukes som en læringsarena for foreldrene.

Det er derimot ikke alle studier som har vist at kontakt med biologiske foreldre fører til økt sannsynlighet for tilbakeføring, det finnes også eksempler på det motsatte. En gjennomgang av saksmapper, samt intervju med fosterforeldre og ansatte i barnevern i Australia, viste at det ikke var flere spebarn som returnerte til sine biologiske foreldre når retten bestemte hyppigere besøk (fire ganger eller mer hver uke). Samvær for små barn er komplisert ettersom de har behov for hyppig kontakt for å bevare tilknytningen, samtidig som de trenger ro for å etablere tilknytning til fosterhjemmet. Det ble også funnet at biologiske foreldre ikke fikk god nok støtte i gjennomføringen av samværene, og at grunnen til at samvær ikke førte til hyppigere tilbakeføring kunne være at kvaliteten på samværene ikke var god nok (Humphreys & Kiraly, 2011). Dette samsvarer med det Sen og Broadhurst (2011) fant i sin gjennomgang av ulike studier; at samvær med biologisk familie av *god kvalitet*, var positivt med tanke på tilbakeføring, men at samvær også kunne være skadelig for barnets utvikling, dersom det ikke ble tatt individuelle hensyn. De påpeker videre at karakteristikk ved foreldrenes fungering kan påvirke hyppigheten og kvaliteten på kontakten, og man kan derfor stille spørsmål ved om disse faktorene også vil påvirke muligheten for tilbakeføring (Sen & Broadhurst, 2011). Jevnlig kontakt indikerer gjerne også at andre faktorer er på plass, for eksempel sterk tilknytning mellom barn og foreldre, og at foreldrenes motivasjon for endring er høyere (Biehal, 2007).

Oppsummert viser studiene at spørsmålet om hva som øker sannsynligheten for tilbakeføring, er kompleks og utfordrende å svare på. Mye tyder på at kontakt med biologiske foreldre har betydning, men at dette ikke alene er nok til å øke sannsynligheten for tilbakeføring. Det vil sannsynligvis være flere faktorer som spiller inn. Hvert barn, foreldre og deres situasjon vil i tillegg være ulik, og funnene kan være vanskelig å tyde og sammenligne med hverandre. Ikke alle studier undersøker kvaliteten på kontakten (Goemans et.al, 2016), noe som kan ha betydning for hvordan man forstår resultatene.

4.4 Betydningen av kontakt mellom barn og biologiske foreldre

Kontakt mellom barn og biologiske foreldre er ikke kun relevant for spørsmålet om tilbakeføring, men kan også på andre måter ha betydning for barnet. Selv om de fleste barn ønsker kontakt med sine biologiske foreldre, er det varierende om kontakten er positiv eller negativ for barnet (Sen & Broadhurst, 2011; Boyle, 2017; Moyers et. al, 2006). McWey og Cui (2018) undersøkte om hyppighet av kontakt med biologisk mor påvirket ungdommers psykiske helse eller relasjonen til fosterforeldrene. Den teoretiske bakgrunnen for studien var tilknytningsteori, og tok utgangspunkt i at barn som opplever tap av en person de har tilknytning til, vil oppleve stress selv om denne personen blir erstattet. De fant ut at barn som hadde ingen eller månedlig kontakt med mor hadde flere symptomer på adferds og psykiske problemer enn de som hadde oftere kontakt. Studien konkluderte med at kontakt med biologisk mor har vist seg å være positivt for noen ungdommer sin psykiske helse, uavhengig av om de flyttet hjem eller ikke. I forhold til relasjon til fosterforeldrene, fant studien at kontakt med biologisk mor ikke hadde noen påvirkning, hverken positiv eller negativ. Det er i midlertidig viktig å påpeke at studien ikke tok hensyn til hvordan ungdommenes psykiske helse var i utgangspunktet, samt at dette er en kvantitativ studie, som ikke sier noe videre om ungdommene selv opplevde kontakten som positiv eller negativ (McWey & Cui, 2018).

Moyers et.al (2006) sin studie bygger på intervjuer med 68 fosterforeldre, ungdom og sosialarbeidere 3 måneder etter plassering og 12 måneder etter plassering. Disse ble spurt om hyppighet og kvaliteten på kontakten, samt hvilken påvirkning den hadde på ungdommene og plasseringen. Både ungdommer og fosterforeldre fortalte at det kunne være utfordringer med kontakten. Grunner til dette kunne være at møtene med foreldre ble ustabile, for eksempel fordi de ikke møtte opp eller at det var for mye eller for lite kontakt i forhold til det som var best for barnet. Det fremkom også at det i noen tilfeller forekom vold og overgrep fra foreldre/steforeldre under samvær, og at vansker i relasjon til biologiske foreldre kunne bli forsterket uten at ungdommene fikk hjelp til å bearbeide dette. Foreldre kunne også oppføre seg til usunn adferd, for eksempel rus. Ett år etter de første intervjuene hadde halvparten lik mengde kontakt, 30 % mer kontakt, 22 % mindre. For 57 % prosent hadde kontakten vært negativ og fortsatte å være det. I de tilfellene der kontakten ble bedre, hjalp det med støtte fra fosterforeldre til biologiske foreldre, samt støtte fra sosialarbeiderne. Tilrettelegging fra sosialarbeiderne førte ofte til en forbedring. Studien viste også at ungdommer som hadde god kontakt med biologiske foreldre hadde lettere for å snakke om tidligere vanskelige erfaringer, og de hadde det dermed bedre ett år etter plassering. Dette reduserte risikoen for brudd i

plasseringen. Det var høyere sannsynlig for brudd i plasseringen dersom kontakten med biologiske foreldre var av dårlig kvalitet (Moyers et. al 2006).

Fosterforeldre og ansatte i barnevernet har tilbakemeldt at de opplevde at spebarn som hadde hyppige samvær med biologiske foreldre ble utsatt for en del stress knyttet til gjennomføringen av samvær, for eksempel lang reisevei og kontakt med mange ulike mennesker (Humphreys & Kiraly, 2011). I intervjuer med unge voksne som tidligere hadde vært plassert kom det frem at de i forbindelse med samvær blant annet hadde blitt utsatt for skremmende episoder, hadde opplevd foreldrene ruset og hadde opplevd at foreldrene skapte usikkerhet i forhold til plasseringen og snakket negativt om fosterhjemmet. Flere uttrykte ønske om å bli skjermet fra kontakten (Skoglund & Thørnblad, 2021). Boyle (2017) gjennomførte en litteraturstudie av engelsk forskning som undersøkte både de positive og negative sidene ved samvær. Studien fant at kontakt med biologiske foreldre kunne redusere barnets frykt over hvordan foreldrene hadde det, og fjerne skyldfølelse, samt bidra til at barna fikk en forsikring om at foreldrene fremdeles var glad i dem. På denne måten ble det ofte lettere for barnet å slå seg til ro i fosterhjemmet, og få en trygg tilknytning til fosterforeldrene. På en annen side kunne vansker i tilknytning forsterkes, og biologiske foreldre kunne gjøre det vanskelig for barna å slå seg til ro og oppleve stabilitet ved for eksempel å love at de skulle få komme hjem, eller kritisere fosterhjemmet. I verste fall kunne overgrep fortsette under samvær (Boyle, 2017). En norsk rapport som omhandler kontakt mellom barn og biologiske foreldre på sosiale medier viste lignende funn. Studien baserer seg på intervju og fokusgrupper med blant annet foreldre, ungdom, fosterforeldre og ansatte i offentlig barnevern. Kontakt på sosiale medier kunne være positivt for barna og foreldrene. Noen av informantene rapporterte at dette gav mulighet for mer kontakt, samt at de opplevde at samværene ble bedre. Samtidig kunne barn oppleve å bli utsatt for press av biologiske foreldre, og det ble vanskeligere å skjerme barna fra negative sider og perioder ved foreldrene. Kontakt på sosiale medier gav også mulighet til kontakt med søsken og annen familie som ikke var regulert av samværsretten, noe som opplevdes svært viktig for barna (Aamodt & Mossige, 2018). Kontakt med andre familiemedlemmer kan hjelpe ungdommene å opprettholde kontinuitet i livene sine, særlig der biologiske foreldre er fraværende (Moyers et. al 2006).

Selv om min oppgave fokuserer på spørsmålet om tilbakeføring til foreldre, er disse funnene interessante fordi de viser at samvær og kontakt med biologiske foreldre også er viktig for barn av andre grunner enn en potensiell tilbakeføring. Det at kontakten både kan være negativ

og positiv understreker viktigheten av å gjøre individuelle vurderinger i forhold til hvert enkelt barn, og på denne måten legge til rette for gode samværsordninger.

4.5 Tidligere analyser av Fylkesnemndsvedtak

Haugli (1998) gjennomførte en juridisk analyse av samværsretten, som viste omfanget og fordelingen av samvær mellom mor og barn og far og barn. Analysen er gjort av vedtak om samvær fra 1993 og omfattet 121 vedtak og 141 barn. Alderen på barna varierte fra null til 17 år. Begge kjønn var representert, men det var noen flere gutter enn jenter. Når det gjaldt foreldreansvar var det vanligst at mor hadde foreldreansvar alene, deretter at begge foreldre hadde foreldreansvar og sist at far hadde foreldreansvar alene. Studien viste at det oftere ble fattet samvær mellom mor og barnet enn mellom far og barnet, men at i de sakene der far fikk samvær, fikk far nesten like hyppige samvær som mor. Varigheten var noe kortere mellom far og barnet enn mellom mor og barnet. Tendensen var at det ble fattet noe hyppigere samvær for de eldre barna enn de yngre. Ett av funnene var at foreldrenes behov syntes være i fokus, selv om dette ikke nødvendigvis betyr at avgjørelsene går på bekostning av barnet (Haugli, 1998).

Videre ble det gjort en studie av Fylkesnemndsvedtak fra 1996, gjennomført av Havik i 2000. Denne omfattet 43 vedtak om samvær som ble fattet samtidig som det ble fattet vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4 – 12. Sakene omhandlet 59 barn i alderen null til 17 år. Det ble fattet vedtak om samvær i alle sakene; for tre barn ble det ikke sagt noe om hyppighet, for tre barn sjeldnere enn månedlige samvær. For halvparten av barna ble det besluttet minst dagssamvær og for en tredjedel minst døgnsamvær. Studien undersøkte hva som hadde betydning for samværsomfanget og fant at tendensen var at det ble bestemt mindre samvær når plassering lå an til å være langvarig, når barna var yngre og det skulle være tilsyn. Det ble bestemt mer samvær når saken ble behandlet forenklet og når partene hadde felles påstand om samvær. Studien undersøkte også sammenhengen mellom omfanget av samvær og ulike variabler, for eksempel foreldres samværskompetanse og andre forhold ved foreldrene, og barnets eventuelle særlige omsorgsbehov. Studien fant at det ikke virket som om disse forholdene ble tillagt særlig betydning, eventuelt at dette ikke var blitt dokumentert i det skriftlige arbeidet (Havik, 2000).

Det har også blitt gjort en studie av Fylkesnemndsvedtak fra 2001, gjennomført av Havik, Hassel og Poulson (2003). Studien omfattet 139 vedtak (179 barn) fattet etter barnevernloven § 4 – 21, der Fylkesnemnda vurderte om barnet skulle flytte tilbake til biologiske familie eller bli boende utenfor hjemmet. Dette utgjorde alle vedtak etter barnevernloven § 4 – 21 i 2001. Studien undersøkte hvordan Fylkesnemnda argumenterte for eller imot tilbakeføring, og hvilke forhold ved plasseringen, herunder samvær/kontakt med biologiske foreldre, som kunne ha betydning for vurderingene. Funnene viste at 89 % av barna (hvor samvær var omtalt) hadde hatt regelmessig samvær med foreldrene før saken kom opp i Fylkesnemnda. Samværsomfanget varierte, men var generelt høyere enn det som var vanlig på 80 og 90 – tallet. For nesten en tredjedel av barna hadde det vært utfordringer knyttet til samvær, deriblant at barnet fikk reaksjoner eller at fastsatt plan ikke ble fulgt. For 88 av barna ble det besluttet at omsorgsvedtaket skulle oppheves, det vil si at de skulle flytte hjem til en eller begge foreldrene. I saker hvor barnet ikke ble tilbakeført, var begrunnelsen som regel at foreldrene ikke kunne gi god nok omsorg. Kun i to saker benyttet Fylkesnemnda seg av «Tilknytningskriteriet» (Havik et. al., 2003).

Undersøkelsen konkluderte blant annet med at det var klart større sannsynlighet for at barna flyttet hjem jo mer omfattende samværene var, dersom samværene var hjemme hos foreldrene og dersom det var lite problemer med gjennomføringen av samværene. I tillegg fant de at barnets alder hadde betydning; barna som flyttet hjem, var eldre og noen ganger motsatte de seg omsorgstiltaket (dette gjaldt hovedsakelig ungdommer). Det ble oftere besluttet tilbakeføring, dersom kommunen og foreldrene var enig om dette. Det var mindre sannsynlig at yngre barn, med en stabil tilknytning til fosterhjemmet, flyttet hjem igjen. Begrunnelsene for at barna ble boende eller flyttet hjem varierte. Foreldrenes fungering og omsorgsevne, sett opp mot barnas behov og sårbarhet ble ofte drøftet. For en del, særlig de eldre barna, ble barnets ønske om å flytte hjem begrunnelsen. I noen tilfeller understreket Fylkesnemnda at det var en verdi i seg selv å vokse opp i biologisk familie (Havik et. al., 2003).

Studien undersøkte også om samvær ble utvidet eller innskrenket i de sakene der barna ikke flyttet hjem, og begrunnelser for dette. Det var vanligst at Fylkesnemnda besluttet at samværet skulle fortsette som før, eller at det skulle være mer samvær, og sjeldnere at Fylkesnemnda besluttet at samværet skulle innskrenkes. Endringene var ofte ikke så omfattende. I seks av sakene ble samværet utvidet med begrunnelse om at det var mulighet for tilbakeføring og utvidelsen var betydelig. I de andre sakene var det mer uklart hva begrunnelsen for endringer i

samværsutmålingen var. Begrunnelsene virket å variere, fra å ta utgangspunkt i barnets behov, til å legge foreldrenes behov til grunn. Noen ganger virket begrunnelsen å være ideologisk; at det var en verdi i seg selv å opprettholde biologiske bånd (Havik et. al, 2003).

Senere, i forbindelse med boken «Samvær i Barnevernssaker», gjorde Haugli og Havik (2010) en analyse av Fylkesnemndsvedtak fra perioden 2002 til 2008. Studien omfattet 41 saker og 52 barn. Alder og kjønn på barna var likt fordelt. Sakene omfattet vedtak både om omsorgsovertakelse etter barnevernloven 4 – 12 (og tilhørende vurdering av samværsrett), rene samværsaker og tilbakeføringsaker etter barnevernloven § 4 – 21. De fleste sakene gjaldt omsorgsovertakelse. Formålet var å undersøke samværets omfang, sentrale hensyn og mønster i sakene, samt om det hadde skjedd noen endringer i det gjaldt samvær mellom barn og fedre. Hyppigheten på samværene varierte fra to ganger i året til tre ganger i måneden, og det vanligste var samvær hver måned eller annenhver måned. Det var også variasjon i varigheten av samværene, for eksempel kunne månedlige samvær variere fra to timer til overnatting fra fredag til søndag. Ett av funnene var at barnets alder synes å ha betydning; det ble fastsatt mindre omfattende samvær jo mindre barnet var, og flest overnattingssamvær blant de eldre barna. I forhold til samvær mellom far og barn var tendensen at det i flere av sakene ble besluttet samvær mellom barn og far enn det tidligere undersøkelser viste (Haugli & Havik, 2010).

Disse studiene ligger noe tilbake i tid, men er likevel interessante fordi de gir et bilde av hvordan utviklingen har vært og om det for eksempel har vært endringer i hyppighet og varighet i samværene. De kan også vise om det er endringer i hvilke forhold Fylkesnemnda legger vekt på når de tar avgjørelser.

Det finnes også nyere studier, slik som Tina Gerdts – Andresen (2020) sin analyse av samvær i Fylkesnemndsvedtak. Dette er en kvalitativ dokumentanalyse av 91 vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4 -12, hentet fra Lovdata. Vedtakene er fra 2018 og 2019, og omfattet totalt 115 barn, i alderen null til 16 år, likt fordelt mellom gutter og jenter. Gerdts – Andresen analyserte vedtakene for å finne Fylkesnemndas begrunnelser for samvær. Hovedtema som lå bak fastsettelse av samvær ble delt i følgende fire kategorier; plasseringens forventede varighet, barn som bodde hjemme frem til omsorgsvedtak forelå, barn som ble akutt plassert forut omsorgsvedtaket og barn som var frivillig plassert forut omsorgsvedtaket.

Studien konkluderte med at vedtakene i liten grad synliggjorde individuelle vurderinger av hvilke samvær som vil være til barns beste, men at vedtakene bar preg av standardisering. Videre fant studien at tilknytning til nye omsorgspersoner (fosterhjemmet) ble sett på som viktigere enn å bevare relasjonen til biologiske foreldre. Ved omsorgsovertakelser der Fylkesnemnda vurderte at det var sannsynlig at barnet ville kunne tilbakeføres til foreldrene, ble det argumentert for at samværene måtte være hyppige nok til at de bidro til at relasjonen mellom barn og foreldre ble opprettholdt. I mange av vedtakene ble i midlertidig samværene satt til å være sterkt begrenset, uten at Fylkesnemnda gav noen forklaring på bakgrunnen for dette. Dersom Fylkesnemnda mente at plasseringen ville bli langvarig, var argumentet oftere at barnet skulle ha kjennskap til sin bakgrunn og biologiske foreldre, men at samværet ikke måtte forstyrre tilknytningen til fosterhjemmet. Plasseringens antatte varighet og sannsynligheten for tilbakeføring hadde dermed betydning for samværet. Undersøkelsen stilte spørsmål ved om Fylkesnemndas fastsettelse av samvær er i tråd med gjeldende norsk og internasjonal rett, og om dette er til barnets beste (Gerdt – Andresen, 2020).

I 2021 kom rapporten «Samvær etter omsorgsovertakelse – en undersøkelse av praksis i fylkesnemnder og lagmannsretter» skrevet av Ingunn Festøy Alvik. Den er et tilleggsprosjekt til forskningsprosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse» som OsloMet gjennomførte på bestilling fra Barne, ungdoms og familiedirektoratet. Rapporten hadde ett juridisk utgangspunkt og bygger på en dokumentanalyse av 37 fylkesnemndsvedtak og 32 lagmannsrettsdommer, alle fra år 2020. Formålet var å se på om samvær etter omsorgsovertakelser var i samsvar med gjeldende rett etter Høyesteretts avgjørelser i mars 2020, samt om begrunnelsene var tilstrekkelig konkrete og individuelle, og hva som lå til grunn for vurderingene. Rapporten undersøkte følgende variabler i avgjørelsene; redegjørelse for gjeldende rett i avgjørelsene, begrunnelsenes kvalitet, barnas alder og kjønn, vold/overgrep, minoritetsbakgrunn, eventuell plassering forut for omsorgsovertakelsen, formål med samvær, varighet av plasseringen, samværsomfang nå og i forhold til tidligere praktisert samvær i saken, barnets sårbarhet / særlige behov, urimelig belastning, forhold ved barn og foreldre, barnets medvirkning, vektlegging av barnets mening og tilsyn under samvær og eventuell begrunnelse. Konklusjonen etter gjennomgangen var at både Fylkesnemnda og Lagmannsretten var konkrete og grundige i sine vurderinger av samvær og at begrunnelsene i avgjørelsene var i samsvar med gjeldende rett i forhold til de variablene som ble undersøkt. Videre at plasseringens varighet, og om gjenforeningsmålet opprettholdes eller forlates, hadde noe betydning for hyppigheten av samvær. Men Alvik fant også at det ble gjort

individuelle vurderinger med hensyn til barnet, hva som var barnets beste og hva barnet kunne tåle av kontakt med biologiske foreldre. Dette betyr at også i saker hvor plasseringen er sannsynlig å være langvarig og det er liten sjanse for tilbakeføring, kan retten bestemme hyppige samvær, og at selv om man opprettholder gjennforeningsmålet kan samværet begrenses dersom man mener det er til skade for barnet (Alvik, 2021).

Undersøkelser de siste årene har i større grad vært opptatt av å finne ut om vurderinger i Fylkesnemnda er tilstrekkelig konkrete og individuelle, det vil si tar utgangspunkt i barnas individuelle behov, samt hvordan samvær og kontakt med biologiske foreldre vurderes med tanke på gjennforeningsmålet. Hyppigheten av samvær sett i sammenheng med sannsynligheten for tilbakeføring var tema allerede på starten av 2000 – tallet, da Havik, Hassel og Poulsson (2003) gjennomførte sin studie. Som Alvik (2021) påpeker er det blitt ett økt fokus på betydningen av samvær mellom barn og biologiske foreldre etter kritikken som fylkesnemnder og domstoler har mottatt fra Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen, og etter Høyesterett sine storkammeravgjørelser i 2020. Disse understreket særlig at målet er at barn skal flytte hjem igjen til sine biologiske foreldre, og at samvær må fastsettes med dette som utgangspunkt.

Undersøkelsene jeg har funnet er relevant for studien min, da de sier noe om endringer i praksis i Fylkesnemnda, blant annet når det kommer til omfang/hyppighet av samvær, samt hva som er bakgrunnen for de vurderingene som blir gjort i forkant av samværfastsettelsen.

5. Metode

Metode handler om hvordan vi kommer frem til kunnskap, ved å systematisk bruke ulike verktøy. Ved hjelp av metode kan man undersøke ulike fenomener på en strukturert og gjennomtenkt måte i alle deler av en studie; fra å samle inn, organisere og analysere data, til å tolke funnene (Halvorsen, 2008).

I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for det filosofiske verdenssynet som danner bakgrunnen for oppgaven min, samt forklare hvordan ulike filosofiske utgangspunkt har sammenheng med valg man tar innenfor forskning. Deretter vil jeg beskrive hvilken metode jeg har brukt for å samle inn og analysere datamateriale og beskrive hvordan jeg har gått fram for å velge ut aktuelle vedtak. Jeg vil videre redegjøre for kvalitetskriterier innen forskning, og hva jeg har gjort for å sikre kvalitet i mitt eget arbeid. Sist i kapittelet vil jeg redegjøre for

min egen forforståelse og hvordan dette kan påvirke arbeidet, samt hvilke etiske vurderinger jeg har gjort.

5.1 Synet på verden – den filosofiske bakgrunnen for forskning

Det finnes ulike filosofiske verdenssyn som forskere kan ta utgangspunkt i. Disse omtales gjerne med ulike navn (paradigme, verdenssyn, tilnærming), og klassifiseres gjerne også noe ulikt i litteraturen (Punch, 2014). Jeg bruker betegnelsen «filosofisk verdenssyn» i likhet med Creswell & Creswell (2018), for å beskrive de overordnede, grunnleggende antakelsene man har om verden som danner grunnlaget for forskning (Creswell & Creswell, 2018).

Forskerens filosofiske verdenssyn har sammenheng med hvordan man svarer på ontologiske og epistemologiske spørsmål. Ontologi omhandler hvordan ting «er», den grunnleggende oppfatningen av hva som finnes i verden. Hvordan man oppfatter verden kan deles inn i et realistisk eller nominalistisk syn; realistene oppfatter verden som noe allerede eksisterer «der ute», i predefinerte kategorier, mens nominalistene mener verden skapes gjennom våre fortolkninger og subjektive måter å oppleve verden på. Epistemologi omhandler hvordan vi ser på kunnskap, hvordan vi tilegner oss kunnskap og hva vi har mulighet til å finne ut om verden rundt oss. Ulike filosofiske verdenssyn har ulike meninger om hvordan verden er og hvilken kunnskap vi kan ha om den, herunder også ulike oppfatninger om hva menneske er og hva som styrer menneskers handlinger. Ut ifra et realistisk syn på kunnskap, vil man mene at kunnskap oppstår ved å observere verden slik den er, og dermed avdekke om vår forståelse av verden er sann eller ikke. Et nominalistisk syn på kunnskap vil si at det vi observerer og lærer er ett resultat av subjektive fortolkninger og forståelser. Både det man observerer og forskeren selv vil påvirke resultatet, noe som vil si at det finnes ingen objektiv sannhet (Neuman, 2011).

Innenfor samfunnsvitenskap vil verdenssynet man tar utgangspunkt i som forsker si noe om hvilken forståelse man har av samfunnet og hvilken kunnskap om samfunnet man anser som gyldig (Halvorsen, 2008). Ulike verdenssyn vil ha en ulik oppfatning av hva som er hensikten med forskning, hva som kan anees å være god forskning og hvilken plass forskeren selv har (Neuman, 2011). Dette vil videre påvirke hvordan man gjennomfører forskningen; hvordan man formulerer problemstillingen, hvilken metode og design man benytter seg av, hvordan man samler inn og tolker data og hvordan man vurderer kvaliteten/gyldigheten på forskningen. Det er derfor viktig å redegjøre for hvilket filosofisk verdenssyn man har, og slik gi en forståelse for bakgrunnen for de valgene man har gjort (Carter & Little, 2016).

Sosialkonstruktivisme

Mitt utgangspunkt er ett sosialkonstruktivistisk verdenssyn og et nominalistisk syn på verden og kunnskap. Sosialkonstruktivismen tar utgangspunkt i at mennesker skaper mening i samhandling med andre, og at meningen blir påvirket av en historisk og kulturell kontekst. Den konteksten vi befinner oss i er avgjørende for hvordan vi tolker og forstår verden rundt oss (Creswell & Creswell, 2018). Jeg har undersøkt Fylkesnemndas meninger og vurderinger knyttet til tilbakeføring av barn til sine biologiske foreldre. Mitt utgangspunkt er at de vurderinger som blir gjort er påvirket av den konteksten de oppstår i, blant annet hvilket syn Fylkesnemnda sine medlemmer har på barns behov, tilknytning, samt lovverket som ligger til grunn for avgjørelsene. Hensikten for forskere med ett sosialkonstruktivistisk utgangspunkt er å studere og tolke andres meninger, samtidig som forskeren er bevisst på hvordan sin egen bakgrunn påvirker forståelsen og tolkningen av det de undersøker (Creswell & Creswell, 2018). Kunnskap som er resultat av forskning kan føre til endringer i samfunnet og forskning påvirker og påvirkes av den sosiale, historiske og politiske konteksten den utføres innenfor. Ulike syn på verden og kunnskap oppstår også innenfor denne konteksten (Nairn, 2019). Jeg vil komme nærmere tilbake til hvordan min bakgrunn og forforståelse påvirker arbeidet mitt senere i dette kapittelet.

5.2 Kvalitativ metode

Forskning kan ta utgangspunkt i kvalitativ eller kvantitativ metode, eller en kombinasjon av disse. Hva som er hensikten med forskningen, er retningsgivende for om man velger kvantitativ eller kvalitativ metode, eller begge. Kvalitative og kvantitative forskningsdesign bygges ofte opp på samme måte, men med ulikt innhold. De er ulike med tanke på hvordan data samles inn og hvilke data som vurderes som relevante, hvordan data tolkes og analyseres, hvordan kvalitet vurderes og hva som er formålet med forskningen. Kvantitativ forskning tar ofte utgangspunkt i talldata for å undersøke forholdet mellom ulike variabler. Formålet er ofte å avdekke årsakssammenhenger, for så å kunne generalisere funnene, noe som krever store mengder data (Creswell & Creswell, 2018). Kvantitativ forskning er ofte forbundet med et positivistisk verdenssyn, som tar utgangspunkt i at verden består av forhåndsbestemte mønster/sammenhenger, som forskeren kan avdekke og beskrive (Neuman, 2011).

Sosialkonstruktivisme derimot er oftest forbundet med kvalitativ forskning. Kvalitativ forskning har ett nyere opphav enn kvantitativ forskning, men er nå vel etablert, særlig innen

samfunnsvitenskap. Forskerens rolle har ofte en sentral plass i kvalitativ forskning (Creswell & Creswell, 2018). Kvalitative metoder egner seg til å beskrive menneskers erfaringer, opplevelser og verdier, og til å presentere mangfold og nyanser. Det brukes til å få vite mer om menneskelige egenskaper og utforske dynamiske prosesser (Malterud, 2017). Data samles gjerne inn ved hjelp av observasjon, ustrukturerte intervjuer og/eller dokumenter og forskeren ønsker gjerne mye opplysninger fra få undersøkelsesenheter, for å få ett helhetlig bilde av et spesifikt fenomen (Halvorsen, 2008). Metodene må produsere data som gir rike beskrivelser av deltakernes opplevelse og meninger og det er ikke uvanlig å bruke flere datakilder (Yilmaz, 2013). Forskeren er ofte deltakende i innsamlingen av data, det vil si utfører selv for eksempel intervjuer og observasjoner, fremfor å bruke verktøy utviklet av andre eller data andre har samlet inn (Creswell & Creswell, 2018). Data analyseres, men presenteres uten at de bearbeides for mye, for eksempel ved å gjengi direkte sitater fra intervju eller dokumenter. Datainnsamling og analyse foregår delvis parallelt (Halvorsen, 2008).

Jeg har sett på hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med krav om tilbakeføring etter en omsorgsovertakelse, og hvordan dette er beskrevet av Fylkesnemnda. Formålet er å skape en større forståelse for hvordan Fylkesnemnda vurderer barnets tilknytning. En kvalitativ tilnærming egner seg best til å besvare mitt forskningsspørsmål ettersom det dreier seg om å forstå meninger og verdier. For å kunne besvare forskningsspørsmålet har jeg brukt datamateriale som gir en god beskrivelse av Fylkesnemnda sine vurderinger, og presentert dette på en måte som gir leseren en større forståelse for de vurderinger som er gjort. Kvalitative metoder for datainnsamling og analyse egner seg best til dette.

5.3 Utvalgsprosessen

Dokumenter som datamateriale

Jeg har valgt å bruke dokumenter, nærmere bestemt fylkesnemndsvedtak, som datamateriale til studien min. Jeg vil videre redegjøre for mitt valg av datamateriale, samt forklare hvordan jeg har gått frem for å søke etter og velge ut dokumentene som er grunnlag for analysen jeg har gjort.

Dokumenter kan være både fysiske og digitale, og inkludere mange ulike typer personlige og offentlige dokumenter. Dokumenter som datamateriale har ofte vært brukt i kombinasjon med andre datakilder i kvalitativ forskning, som en form for triangulering, som

bakgrunnsinformasjon eller som supplerende informasjon, samt ved historisk forskning hvor annen data er utilgjengelig (Bowen, 2009). Fra ett konstruktivistisk utgangspunkt har dokumenter som datamateriale i forskning derimot en egen verdi; de sier noe om hvordan virkeligheten oppleves, fortolkes og blir presentert, og for sosialkonstruktivisten er det mindre viktig om de representerer en «sannhet» (Silverman, 2014).

Når en velger ut datamateriale må en ta stilling til hvilke data som på best mulig måte kan belyse problemstillingen (Halvorsen, 2008). Fordelen med dokumenter er at de inneholder skriftlig informasjon som deltakerne har produsert (Creswell & Creswell, 2018) og de sier noe om hvordan virkeligheten blir presentert (Silverman, 2014). Vedtak fra Fylkesnemnda inneholder en sammenfatning av informasjon og synspunkt fra de ulike partene i saken, samt Fylkesnemndas vurdering, slutning, og begrunnelse. Vedtakene egner seg derfor som datamateriale i min studie, da de sier noe om Fylkesnemndas meninger/vurderinger.

I tillegg må man velge datamateriale ut ifra hvilke ressurser man har tilgjengelig (Halvorsen, 2008). Fordelene med å bruke dokumenter som datamateriale er blant annet at det er effektivt, krever lite økonomiske ressurser og at de er tilgjengelige. De er også stabile, i den forstand at har man fått tilgang til dokumentene, så vil de ikke endre seg i løpet av forskningsprosessen. Dokumenter vil heller ikke la seg påvirke av forskeren, og informasjonen vil dermed være den samme for alle som leser dokumentet (Bowen, 2009). Fylkesnemndsvedtak er lett tilgjengelig, og det krever lite økonomiske og tidsmessige ressurser for meg å få tilgang til dem. Det er også en fordel for meg at jeg har stabil tilgang til dem via Lovdata Pro.

Etttersom jeg ønsker å analysere data som allerede eksisterer, er analysen retrospektiv. Det vil si at data som foreligger er produsert til ett annet formål (Malterud, 2017). Man kan dermed risikere at dokumentene er ufullstendige og at de ikke gir nok informasjon til å besvare forskningsspørsmålet (Bowen, 2009). Jeg har vurdert de vedtakene jeg har brukt, og mener at disse inneholder nok informasjon til å kunne gi svar på forskningsspørsmålet. Jeg er klar over at vedtakene er en gjengivelse og oppsummering av Fylkesnemnda sine vurderinger, og at informasjon kan være utelatt. Jeg vil anta at de viktigste vurderingene er tatt med i vedtakene, men Fylkesnemnda kan ha hatt andre vurderinger/drøftinger i forbindelse med forhandlingsmøte som ikke fremkommer skriftlig. Samtidig er det sentrale for meg å finne ut hvordan Fylkesnemnda *presenterer* sine vurderinger i vedtakene, ettersom det er dette dokumentet som går ut til partene og advokater i ettertid, og som blir stående som et skriftlig bevis på de vurderingene som blir tatt.

Lovdata

Lovdata er en privat stiftelse, som ble opprettet av Justisdepartementet og Det juridiske fakultet i Oslo i 1981. De driver blant annet nettstedet lovdata.no, hvor man finner informasjon som omfatter lover, sentrale og lokale forskrifter, nye høyesteretts- og lagmannsrettsavgjørelser, samt avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstolen. Informasjonen på lovdata.no er gratis og tilgjengelig for alle. I tillegg til å drive nettsiden, kan stiftelsen bidra til forskning og utvikling innenfor det formålet de har, som er å opprette, vedlikeholde og drive systemer for rettslig informasjon (Lovdata, u.å).

Gjennom å være student ved Universitet i Bergen har jeg tilgang til tjenesten Lovdata Pro. Dette er en utvidet del av nettstedet, som blant annet gir mulighet for å gjøre utvidede søk etter dokumenter, lagre søk og opprette grupper for å dele notater og søk med andre (Lovdata, u.å). På Lovdata Pro har jeg tilgang på et utvalg av publiserte vedtak fra Fylkesnemnda i Norge, og kan gjøre avanserte søk og lagre disse. Dette gjorde det enkelt for meg å organisere dokumentene jeg hadde behov for å bruke i studien. Vedtak som er offentliggjort på Lovdata er allerede anonymisert, slik at jeg ikke trengte å gjøre dette selv for å ta hensyn til personvern. Barnas og foreldrenes navn, fødselsdato, bosted (kommune og sted) og navn på fosterforeldre og andre er fjernet. Øvrige opplysninger er stående i vedtakene, men disse er så generelle at man ikke kan identifisere hverken barn eller foreldre ut ifra opplysningene.

Søk og utvalg av datamaterialet

Når man gjør ett utvalg av dokumenter må man være oppmerksom på at utvalget kan være preget av bias, både fra forskeren og de som har produsert dokumentene (Bowen, 2009). Ikke alle vedtak som fattes i Fylkesnemnda blir publisert på lovdata.no. Etersom jeg ikke har tilgang på informasjon fra de som publisert vedtakene, kan jeg ikke redegjøre for valg som er tatt i denne prosessen.

For å søke etter relevante vedtak i Lovdata Pro, brukte jeg «Avansert søk», hvor jeg avgrenset søket til å gjelde dokumenter fra Fylkesnemnda for Barnevern og Sosiale saker. Jeg avgrenset i tillegg søket ved å bruke teksten «LOV-1992-07-17-100-§4-21» i søkefeltet for lovhenviing, ettersom jeg ønsker å se på nemndas vurderinger knyttet til saker om opphevelse av omsorgsvedtak etter barnevernloven § 4 - 21. Dette gav 554 treff. Jeg avgrenset deretter søket til å gjelde vedtak fra 2021 og 2022. Dette ble gjort for å begrense

antall vedtak slik at mengden ble overkommelig i forhold til tiden jeg hadde til rådighet, samt at jeg ønsket å se på de nyeste vedtakene for å få mest mulig oppdatert informasjon. Dette søket gav 63 treff fra 2021 og 55 treff fra 2022, altså 118 treff til sammen.

Jeg gikk deretter gjennom vedtakene for å avgrense utvalget ytterligere, og opprettet en mappe i Lovdata Pro hvor jeg lagret vedtakene. Jeg avgrenset deretter utvalget ved å fjerne vedtak etter følgende ekskluderingskriterier;

1. Vedtak der kun spørsmål om samvær er behandlet.
2. Vedtak der partene er enige om at barnet skal flytte tilbake til foreldrene, og avgjørelsen dermed er fattet av nemndsleder alene (forenklet behandling).
3. Saker der det ikke ble fattet vedtak fordi Fylkesnemnda avviste saken.
4. Vedtak som omhandler sak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4 -12, men som likevel havnet med når jeg søkte om vedtak etter barnevernloven § 4 – 21.

Jeg avgrenset på denne måten vedtakene til kun å gjelde saker der Fylkesnemnda tok stilling til om omsorgsvedtaket skulle oppheves eller ikke, og hvor det ikke var enighet mellom partene om hvorvidt barnet skulle flytte hjem eller bli boende utenfor hjemmet. Dette fordi jeg ønsket at vedtakene skulle ha en viss likhet som utgangspunkt, når jeg skulle gjøre en sammenligning. For å sikre ett stort nok utvalg, begrenset jeg ikke vedtakene etter hvor i landet (ved hvilken Fylkesnemnd) de er fattet.

Denne avgrensningen gjorde at jeg satt igjen med 17 vedtak fra 2021 og 15 vedtak fra 2022, altså 32 vedtak til sammen. Oppbyggingen av vedtakene jeg har analysert er beskrevet i kapittel 2 i oppgaven, under 2.1 «Saksgang».

5.4 Analyse

Kvalitativ dokumentanalyse handler om å systematisk gjennomgå og fortolke dokumenter, for å oppnå større forståelse og utvikle empirisk kunnskap (Bowen, 2009). Metode for å analysere dokumenter er noe ulikt beskrevet. Grønmo (2016) skriver at dokumenter analyseres ved bruk av enten kvalitativ eller kvantitativ innholdsanalyse, som går ut på å systematisk gjennomgå dokumenter og organisere innholdet i kategorier som belyser problemstillingen. Kategoriene kan endres underveis i analysen. Mackieson et. al (2019) og Bowen (2009) beskriver dokumentanalyse som en overordnet betegnelse, og skiller mellom innholdsanalyse og tematisk analyse. Dokumentanalysen kan gjennomføres ved bruk av en av disse, eller en

kombinasjon. Innholdsanalyse handler om å organisere informasjon fra datamateriale inn i pre-definerte kategorier relatert til forskningsspørsmålet. Tematisk analyse brukes for å identifisere og redegjøre for mønster innenfor data. Ved en tematisk analyse gjennomgår man datamateriale og organiserer funnene i kategorier basert på tema som kommer til syne underveis i analysen (Mackieson et. al, 2019; Bowen, 2009). Felles for disse beskrivelsene er at analyse av dokumenter er en systematisk gjennomgang av dokumentene, hvor innholdet kategoriseres og deretter analyseres. Jeg har brukt innholdsanalyse med pre – definerte kategorier for å organisere innholdet i datamaterialet mitt.

Utvikling av kategorier

Det første jeg gjorde var å lese vedtakene i sin helhet, for å få en oversikt over sakene som ble presentert og sentrale kjennetegn ved disse. Jeg fikk også ett overblikk over hvordan tema relatert til tilknytning var beskrevet. Videre utviklet jeg tre hovedkategorier, med tilhørende underkategorier, som tok utgangspunkt i forskningsspørsmålet mitt. Jeg gjennomførte deretter en systematisk organisering av Fylkesnemnda sine vurderinger, og registrerte disse som koder under kategoriene jeg hadde utviklet. Analysen ble gjort ved hjelp av det digitale analyseverktøyet NVIVO. Jeg har valgt å bare analysere den delen av vedtakene som inneholder Fylkesnemnda sine vurderinger, ettersom det er dette jeg søker svar på. Kategorier og underkategorier, forklaring på hva disse inneholder, samt resultat av analysen jeg har gjort er presentert i kapittel 6; «Funn».

Jeg lagde også en oversikt over generelle trekk ved vedtakene. En oppsummering av denne informasjonen presenteres i kapittel 6 «Funn», under overskriften 6.1 «Generelle kjennetegn ved sakene», og informasjonen i sin helhet er presentert som vedlegg, se «Vedlegg 1».

Informasjonen er organisert på følgende måte:

«Vedtak» referer til navnet på vedtaket slik det er presentert på Lovdata.

«Antall barn og alder på barnet» presenterer antall barn omtalt i vedtaket og alder på barnet eller barna. Dette fordi søsken kan omtales i samme vedtak.

«Lengde på plassering» beskriver hvor lenge barnet har vært plassert utenfor hjemmet.

«Karakteristikk ved vurderingene» beskriver Fylkesnemndas vurdering av barnet og eventuelle særlig omsorgsbehov, foreldrenes omsorgsevne, samt foreldrenes forslag til vedtak (både forslag til vedtak etter barnevernloven § 4 – 21 og eventuelt samvær).

«Samvær satt ved omsorgsovertakelsen» beskriver hvor mye samvær som ble fastsatt for hver av foreldrene ved omsorgsovertakelsen, samt endringer i samvær ved nytt vedtak fra Fylkesnemnda. Det beskriver ikke om samværene faktisk har blitt gjennomført eller kvaliteten på dem, eller øking i samvær gjort av barneverntjenesten.

«Slutning» referer til hva som er bestemt i Fylkesnemnda, både en eventuell opphevelse av omsorgsvedtaket og samvær.

Jeg undersøkte også hvilke lovtekster, Høyesterettsdommer og EMD - dommer vedtakene viste til, for å få en oversikt over det rettslige beslutningsgrunnlaget i vedtakene. Denne informasjonen er oppsummert i kapittel 2 «Beslutningsgrunnlag».

5.5 Kvalitet i forskning

Det finnes som sagt en del ulikheter mellom kvalitativ og kvantitativ forskning. Dette har ført til en debatt om hvorvidt kvaliteten av kvalitative forskningsmetoder kan vurderes etter de samme kriteriene som kvaliteten av kvantitative forskningsmetoder. Det har vært argumenter både for og imot dette. Etter hvert har det blitt utviklet kriterier for å vurdere kvalitet som er tilpasset kjennetegnene ved kvalitativ forskning. Disse er egnet til å vurdere kvaliteten blant annet i forhold til forskningens formål, metode og design, datainnsamling, analyse, funn, diskusjon og presentasjon av forskningen (Malterud, 2001). Jeg vil videre presentere tre aspekter ved kvalitet i kvalitativ forskning og vurdere mitt eget arbeid i forhold til disse. Jeg har valgt å bruke betegnelsene «gyldighet», «pålitelighet» og «overførbarhet». I litteraturen brukes også «validitet», «relabilitet» og «generaliserbarhet», som i utgangspunktet har blitt brukt til å beskrive kvantitativ forskning, (Creswell & Creswell, 2018), eller andre betegnelser for å kategorisere kvalitet i kvalitativ forskning (Tracy, 2010). De faktorer som bidrar til høy «pålitelighet», «gyldighet» og «overførbarhet» i kvalitativ forskning er sterkt knyttet til hverandre.. Svekket kvaliteten ved det ene aspektet, vil det påvirke de andre, og de er dermed avhengig av hverandre (Shenton, 2004).

Forskerens rolle har en sentral plass i kvalitativ forskning, og refleksjoner rundt forskerens påvirkning, er ofte en del av kvalitetsvurderingen (Malterud, 2001; Tracy, 2010). Jeg vil

presentere dette i ett eget avsnitt, 5.6 «Forskerens forforståelse». Jeg mener også, i likhet med Tracy (2010) at det at forskningen holder høy etisk standard er et kriterie for god kvalitet. Mine etiske vurderinger i forbindelse med denne studien omtales i avsnitt 5.7 «Etikk».

Pålitelighet

Pålitelighet handler om kvaliteten på datamateriale man har samlet inn og brukt i forskningen. Fra ett positivistisk (kvantitativt) ståsted kan pålitelighet måles ved å vise at dersom studien man har gjort hadde blitt gjentatt av en annen forsker, ville man kunne oppnå samme resultat ved å bruke samme metode og data, innenfor samme kontekst. I kvalitativ forskning er dette mer problematisk ettersom datamateriale ofte er sterkt knyttet til kontekst, og vil påvirkes av ulike faktorer. Det finnes likevel metoder for å sikre pålitelighet også i kvalitativ forskning (Shenton, 2004).

Ved å bruke metoder på en systematisk måte, vil man bidra til at resultater kan etterprøves. Dette innebærer også at metoden man har brukt beskrives og gjøres tilgjengelig sammen med funnene (Halvorsen, 2008). Detaljerte beskrivelser av utvalgsstrategi, metode for datainnsamling og fremgangsmåte gir informasjon om hvordan data er samlet inn, og bidra til at leseren får større tillit til informasjonen. Det å kunne kommunisere prosessen og hvordan man har kommet frem til resultatene, er like viktig som å kunne beskrive resultatet og konklusjonen (Malterud, 2017; Shenton 2004). Jeg har beskrevet hvordan jeg har gått frem for å velge ut og samle inn data, hvilke dokumenter jeg har inkludert og hvilke som er ekskludert. Jeg har tydelig beskrevet hvilke dokumenter som er brukt (navn på dokumenter) og hvor disse kan finnes, samt vært nøye på å referere korrekt til hvor jeg har funnet informasjonen jeg har brukt. Vedtak fra Fylkesnemnda er offentlige, og selv om det kreves innlogging i Lovdata Pro for å kunne lese dokumentene, er de relativt lett tilgjengelig for mange. Dette bidrar til at det skal være mulig å etterprøve resultatene, og gjør studien transparent. Jeg har også valgt å bruke en kjent metode for å analysere datamateriale, og både innsamling og analyse er gjort systematisk. Det å kunne vise at man har brukt anerkjente metoder for analyse, vil gi leseren større tillit til at funnene ikke er tilfeldig (Bowen, 2009).

For å sikre kvalitet i arbeidet er det også viktig å gjøre en kritisk vurdering av det datamaterialet man velger. Når det gjelder å velge ut de dokumenter som er best egnet, foreslår både Duedahl og Jacobsen (2010) og Grønmo (2016) å vurdere materiale ut ifra følgende fire kriterier; autentisitet (om dokumentet er ekte/originalt), troverdighet (om

dokumentet gjengir sannheten/korrekt informasjon), representativitet (om informasjonen i dokumentet er representativt i forhold til problemstillingen) og betydning/tilgjengelighet (om teksten og innholdet er forståelig, for eksempel med tanke på språk, og at det er tilgjengelig til å undersøkes). Jeg vurderer dokumentene som troverdige, ettersom det er offentlige dokumenter fra en anerkjent institusjon, og jeg regner med at Fylkesnemndas medlemmer har gjengitt sine vurderinger så korrekt som mulig i vedtakene. Vedtakene er originale, det vil si tilgjengelige slik de er produsert, og har ikke blitt oversatt eller bearbeidet av andre. I forhold til språk og tekstorganisering er vedtakene av god kvalitet, og informasjonen mulig for de fleste å forstå. Vedtakene er tilgjengelig for meg, og andre, gjennom hele studien.

Gyldighet

Gyldighet handler om at studien måler det den faktisk er ment til å måle; det vil si hvor godt studien svarer på forskningsspørsmålet man har som utgangspunkt. Man sikrer høy gyldighet i forskning ved å bruke metoder for undersøkelse og datainnsamling som resulterer i data som er relevant for å belyse forskningsspørsmålet (Creswell & Creswell, 2018; Shenton, 2004; Grønmo, 2016).

For å sikre at datamaterialet er egnet til å besvare problemstillingen, må utvalg og innsamling av data må gjøres på en systematisk måte (Grønmo, 2016). Ettersom jeg ønsker å se nærmere på Fylkesnemnda sine vurderinger, som vedtakene inneholder, er disse egnet til å besvare min problemstilling. Jeg har gjennomgående forsøkt å gi rike, detaljerte beskrivelser av arbeidet som er gjort, samt begrunne mine valg, også i utvalgsprosessen. Det å beskrive arbeidet og prosessen godt, er av flere nevnt å være ett kvalitetsstempel på kvalitativ forskning, og vil bidra til å gjøre studien mer realistisk og levende for leseren (Creswell & Creswell, 2018; Shenton, 2004; Malterud, 2001; Tracy, 2010). Utvalg og inkluderings/ekskluderingskriterier er beskrevet tidligere i kapittel 5, under 5.3.3 «Søk og utvalg av datamaterialet».

I tillegg er det viktig å bruke god tid i «feltet», det vil si å bli godt kjent med materialet man skal presentere (Creswell & Creswell, 2018), og ha kjennskap til det man ønsker å studere før man starter datainnsamlingen (Shenton, 2004). Jeg har gjennom mitt arbeid i barneverntjenesten kjennskap til Fylkesnemnda og vedtakene de fatter, noe jeg opplevde som nyttig. I forbindelse med analysen brukte jeg god tid på å lese gjennom vedtakene, samt annen litteratur som omhandler tema, slik at jeg var godt kjent med materiale og tema.

Jeg har også benyttet meg av tilbakemeldinger fra veileder, medstudenter og andre. Gjennom diskusjon og veiledning med andre kan man få nyttige tilbakemeldinger og kritiske spørsmål, som kan bidra til at man får nye perspektiver på arbeidet (Shenton, 2004; Creswell & Creswell, 2018). Ettersom jeg har god erfaring med og kjennskap til tema, teori og datamateriale, er det lett å ta informasjon for gitt, og unnlate dette fra beskrivelsene. For meg har det vært nyttig med tilbakemeldinger både fra veileder og medstudenter, og jeg har også bedt andre uten kjennskap til metodene og tema, om å lese gjennom arbeidet. Dette har bidratt til at jeg blant annet har fått tilbakemeldinger på hvordan jeg kan beskrive prosessen bedre, slik at den er forståelig for leseren.

Overførbarhet

Malterud (2001) hevder at formålet med all forskning er å produsere kunnskap som kan brukes utenfor studiens setting, men at man må vurdere graden av overførbarhet ut ifra studiens forskningsspørsmål, samt innholdet i datamateriale og hvordan analysen er gjennomført. Hun påpeker videre at det er viktig at forskeren beskriver bakgrunnen for studien og hvordan den er gjennomført, slik at leseren selv kan vurdere hvilke andre settinger funnene kan gi kunnskap om (Malterud, 2001). Andre mener at verdien til kvalitative studier ligger i at de beskriver spesifikke fenomener i en spesifikk kontekst, og at formålet med denne type studier ikke er å generalisere, selv om det til en viss grad vil kunne ha en overføringsverdi til andre saker (Creswell & Creswell, 2018).

Formålet med studien min er å gi kunnskap om hvilke vurderinger Fylkesnemnda gjør av barnets tilknytning i forbindelse med en eventuell tilbakeføring til biologiske foreldre. Studiens funn vil kunne si noe om hva Fylkesnemnda virker å vektlegge i sine vurderinger, og gi informasjon om hva som virker å være sentralt i vurderinger ved tilbakeføring. Man kan ut ifra funnene kunne *anta* hva som ligger til grunn for vurderingene som er gjort, og man kan se om dette er tråd med lovverk og det barnevernfaglige feltets generelle oppfatning av hva som er barnets behov. Man kan derimot ikke si at dette gjelder alle vedtak, gjort av alle Fylkesnemnder, i alle tidsperioder. Studien tar for seg ett begrenset utvalg av saker, ettersom fokus har vært å gå i dybden på noen vedtak. Studien egner seg dermed ikke til å kunne generalisere og gjelde alle vedtak, da det vil være forskjeller i familiens situasjon, barnets behov og konteksten vedtaket er fattet i, som vil påvirke vurderingene. For det andre har jeg valgt en måte å analysere vedtakene på som kategoriserer meninger og vurderinger, samt

presentere funnene ved å gi rike, detaljerte beskrivelser av enkelte saker. Dette egner seg bedre til å presentere detaljer i og dybden av funnene, enn å generalisere. Studien er likevel nyttig utover å beskrive kun disse vedtakene, ettersom den som sagt vil kunne si noe om tendenser i vurderingene. Funnene vil også kunne gi implikasjoner for videre forskning og praksis.

5.6 Forskerens forforståelse

Samfunnsforskning er ikke verdinøytral, og forskeren sine verdier virker inn på hele forskningsprosessen (Halvorsen, 2008). Refleksivitet, altså forskerens refleksjoner over sin egen påvirkning, er sentralt i kvalitativ forskning, og det er forventet at forskeren redegjør for hvordan egen bakgrunn påvirker forskningen (Creswell & Creswell, 2018). Målet med dette er ikke å fremstå nøytral, men å synliggjøre forskerens påvirkning. Forskerens verdier kommer til syne i valg av tema og forskningsspørsmål, ved valg av teoretisk bakgrunn og ved valg og analyse av datamateriale (Mackieson et. al, 2019). Det er vel akseptert innenfor kvalitativ forskning at forskerens forforståelse påvirker arbeidet gjennom hele prosessen. Dette er kun problematisk dersom man ikke beskriver det (Malterud, 2001; Mackieson et. al, 2019). Jeg vil derfor beskrive hvordan min egen bakgrunn har påvirket arbeidet.

Jeg har arbeidet over seks år som saksbehandler i barneverntjenesten, og har «hele livet» hatt ett engasjement og en interesse for barn, barns utvikling og barns plass i samfunnet. Jeg har en forståelse av samfunnet og mennesker som noe som utvikler seg i samhandling med hverandre, og tilhører ett miljø (blant venner, kollegaer og medstudenter) som i stor grad ser på verden på samme måte som jeg gjør. Dette gjorde det naturlig for meg å velge en sosialkonstruktivistisk, kvalitativ tilnærming til min studie. Dette har som tidligere beskrevet påvirket alle deler av prosessen. Mitt syn på tema og teorien som jeg har valgt vil også kunne påvirke mine funn, og hvordan jeg tolker og drøfter disse. Dette betyr at andre, med en annen bakgrunn, vil kunne se mine resultater annerledes. Min forforståelse vil kunne gi både en positiv og negativ innvirkning på studien. Min kjennskap til barnevernet betyr at jeg har kunnskap om vurderingene som barnevernet og Fylkesnemnda gjør i saker, og det kan være lettere for meg å se hvilken kunnskap det er behov for og hvor utfordringene i praksis ligger. Samtidig kan dette hindre meg i å se funn som ikke stemmer med min opprinnelige oppfatning. Min rolle som saksbehandler i barneverntjenesten har også påvirket meg til å velge et tema, teoretisk utgangspunkt og datamateriale, som er sterkt knyttet til praksis, da jeg

ønsker å lære mer om ting som kan ha en praktisk nytte for meg på jobb.

Forskningsspørsmålet valgte jeg ut ifra en særlig interesse for tilknytning, samt egne erfaringer med viktigheten av barns kontakt med sine biologiske foreldre i forbindelse med plassering utenfor hjemmet. Min oppfatning er at det er særlig viktig å ta hensyn til barns behov for trygghet og stabilitet i omsorgen, samtidig som man legger til rette for kontinuitet i relasjoner, da dette er avgjørende for barns livskvalitet.

Når man innhenter data fra informanter gjennom intervju, fokusgrupper eller ved observasjon, er det viktig å være bevisst hvordan forskerens bakgrunn (kultur, klasse, akademisk tilhørighet etc.) og tilnærming (personlige karakteristikk, språk etc.) påvirker forholdet til informantene og dermed også den informasjon som gis (Crabtree, 2019). Bowen (2009) har som sagt hevdet at ved å bruke dokumenter som datamateriale, så unngår man at forskeren påvirker informasjonen, da denne allerede eksisterer. Forskeren vil likevel påvirke utvalget, og hvordan data blir analysert, og dokumentanalyse er dermed langt fra fri for forskerens påvirkning (Bowen, 2009). Min forventning av hva jeg kommer til å finne, basert på tidligere erfaringer med datamateriale, kan påvirke funnene («man finner det man leter etter»). Det har derfor vært viktig for meg å være bevisst dette, og også aktivt lete etter utsagn som ikke kun bekrefter det jeg tror jeg skal finne.

5.7 Etikk

Jeg mener at det etiske perspektivet på kvalitet i forskning er særlig viktig. Dette inkluderer å vurdere hvilke konsekvenser forskningen kan få og at man opptrer med respekt og ydmykhet som forsker. Gode beskrivelser av fremgangsmåte og metode, samt generelt god kvalitet på det arbeidet man produserer, er en måte å sikre etisk forsvarlig forskning på. På denne måten viser man respekt ovenfor dem som har bidratt ovenfor prosjektet, for eksempel med veiledning eller de som står bak datamateriale. Etisk forskning handler også om å gjøre forskning som er relevant og kan tilføre noe av betydning, for eksempel ved å utføre studier på tema som er lite belyst og/eller har relevans for mange (Tracy, 2010). Jeg anser tema som viktig og relevant, men er oppmerksom på at funnene kan tolkes, og mistolkes, av andre utenfor min kontroll. Jeg har forsøkt å beskrive prosessen og begrunne de valg jeg har gjort, for å redusere risikoen for mistolkninger. Hvordan jeg har gått frem for å sikre kvalitet i arbeidet mitt er beskrevet under punkt 5.5 «Kvalitet i forskning», og jeg vil derfor ikke gjenta dette her.

Ettersom jeg har gjort en analyse av dokumenter, og disse allerede er anonymisert og offentliggjort, er ikke studien meldepliktig til Norsk Senter for Forskningsdata (NSD). Det er likevel noen etiske vurderinger man må ta med tanke på å bruke dokumenter som datamateriale. Selv om man ikke er i direkte kontakt med mennesker, så er det noen som har produsert materiale og dokumentene inneholder også opplysninger om mennesker. Det er derfor viktig å være nøyaktig i arbeidet når man analyserer og fortolker materialet, i respekt for dem som har produsert det (Duedahl & Jacobsen, 2010). Jeg er klar over at vedtakene jeg bruker inneholder sensitive opplysninger om andre mennesker, selv om disse er anonymisert som forklart under avsnittet 5.3 «Utvalgsprosessen» og videre under «Lovdata».

6. Funn

I dette kapittelet vil jeg først presentere generelle kjennetegn ved vedtakene, for å gi leseren en mulig til å bli bedre kjent med datamateriale, og de barna og familiene som vedtakene omhandler. Jeg vil deretter presentere funnene mine, organisert i fire hovedkategorier, med underkategorier (se figur 1). Sitatene og tekstutdragene er hentet direkte fra vedtakene, og er ikke språklig korrigert. Funnene drøftes i Kapittel 7.

6.1 Generelle kjennetegn ved vedtakene

Studiens datamateriale består av 32 vedtak fra Fylkesnemnda. Følgende Fylkesnemnder er representert; Vestland, Oslo og Viken, Drammen, Rogaland, Vestfold og Telemark, Troms og Finnmark, Agder, Nordland, Møre og Romsdal, Trøndelag og Innlandet. Vedtakene representerer slik sett ulike deler av landet, selv om dette ikke er en lik fordeling. Alle vedtakene er fattet etter barnevernloven § 4 – 21, som omhandler krav om tilbakeføring etter en omsorgsovertakelse. De fleste sakene tok også stilling til videre samvær mellom barn og biologiske foreldre, dersom barnet ikke ble tilbakeført.

Kjennetegn ved barna

De fleste vedtakene omhandlet ett barn. Fire av vedtakene omhandlet to søken der saken ble behandlet i samme vedtak (FNV-2022-124-FBV, FNV-2021-47-FHS, FNV-2020-204-FHS og FNV-2020-193-FRO) og ett vedtak omhandlet fire søsken (FNV-2020-240-FHS). Slutningen i disse var den samme hva angår spørsmålet om tilbakeføring, men mengden

samvær med barn som var søsken var ulik i noen av sakene. To av vedtakene omhandlet søskenpar hvor foreldrene kun ba om tilbakeføring for det ene barnet, men ikke det andre (FNV-2022-80-FTF og FNV-2021-260-FRO). I førstnevnte tilfelle ble dette begrunnet i at barnet ikke ønsket å flytte hjem, og foreldrene respekterte dette. I sistnevnte tilfelle er det uklart hvorfor foreldrene kun ba om tilbakeføring for det ene barnet. Totalt omhandlet vedtakene spørsmål om tilbakeføring for 39 barn. Flere av barna som er omtalt hadde også søsken som vedtakene ikke omhandlet. Noen av disse bodde hjemme, og noen var plassert utenfor hjemmet.

Barna sin alder varierte fra to til 17.5 år. Alle alderstrinn mellom disse var representert, med relativt god variasjon. Det var likevel en overvekt av eldre barn, 24 av barna var over ti år. Det var flere gutter enn jenter; totalt omhandlet vedtakene 26 gutter og 13 jenter (se tabell 1).

Tabell 1: Alder og kjønn

	0 – 5 år	5 – 10 år	10 – 15 år	15 – 18 år
Gutter:	5	7	12	2
Jenter:	0	3	9	1

Vedtakene beskrev i de fleste tilfeller barnets mening i forhold til hvor det ønsket bo og samvær. I de tilfellene hvor dette ikke ble beskrevet var det begrunnet med barnets lave alder (se for eksempel FNV-2021-14-FTE og FNV-2022-162-FHS) eller at barnet fikk tilbud om å uttale seg, men ikke ønsket dette (se for eksempel FNV-2022-97-FRO). Noen av barna ønsket å flytte hjem og noen ønsket å bli boende i fosterhjemmet. I noen av sakene ble barnets mening tillagt liten vekt, på tross av at barna var gamle nok til å uttale seg og hadde gjort dette. Dette gjaldt saker hvor barnet ønsket å flytte hjem, men fylkesnemnda vurderte at det ikke var forsvarlig. Avgjørelsen ble da begrunnet med blant annet at barnet ikke hadde tilstrekkelig forståelse for egne behov, ikke hadde en modenhet som tilsvarte alderen eller at meningen var påvirket av barnets sterke lojalitet til foreldrene (se for eksempel FNV-2021-257-FTE og FNV-2021-257-FTE).

Kjennetegn ved foreldrene

I samtlige saker var det en eller begge foreldrene som ba om at barnet skulle tilbakeføres, og i de fleste tilfeller var foreldrene enige. Det fantes dog noen unntak hvor mor ønsket tilbakeføring, mens far ønsket at barnet skulle bli boende i fosterhjemmet (FNV-2022-162-FHS og FNV-2020-193-FRO) eller omvendt (FNV-2022-91-FTE). I de fleste sakene (20) hadde begge foreldrene foreldreansvar og var derfor part i saken. Det var likevel en overvekt av saker der mor hadde hatt daglig omsorg før plasseringen, og hvor barnet var ønsket tilbakeført til mor. I 11 av sakene var kun mor part. I fire av disse var far død, mens i de andre tilfellene hadde far av ulike grunner liten eller ingen kontakt med barnet. I kun en av sakene var far part alene (FNV-2021-118-FAG). Mor bodde i dette tilfellet i utlandet.

I vedtakene ble foreldrenes begrensninger i omsorgsevne vektlagt. I noen tilfeller var foreldrene beskrevet å ha utfordringer med psykisk helse (se for eksempel FNV-2022-124-FBV og FNV-2021-274-FNO), rus (se for eksempel FNV-2021-295-FTE) og/eller var preget av omsorgssvikt i egen oppvekst (se for eksempel FNV-2022-136-FBV og FNV-2021-216-FRO). I flere av sakene hadde foreldrene (en eller begge) utøvd vold mot barnet/barna (se for eksempel FNV-2021-257-FTE og FNV-2021-118-FAG). I de fleste sakene hadde en eller begge foreldrene sammensatte utfordringer som gjorde at de ikke klarte omsorgen for barna.

Kjennetegn ved plasseringen

Hvor lenge barna hadde bodd utenfor hjemmet varierte mellom ett (FNV-2020-162-FRO, FNV-2021-14-FTE og FNV-2022-136-FBV) og ti år (FNV-2021-295-FTE), med en overvekt av saker hvor barna hadde vært plassert under fem år (24 av 32 vedtak). Noen av barna som hadde vært plassert i kort tid hadde likevel, på grunn av lav alder, vært plassert utenfor hjemmet mesteparten av sitt liv. De fleste barna var under ti år når de ble plassert utenfor hjemmet (se tabell 2). I seks av sakene ble barnet plassert når de var under ett år gamle, og også blant de eldre barna var det flere som hadde bodd over halve livet utenfor hjemmet. De fleste barna bodde i fosterhjem, bare fem av barna var plassert på institusjon da saken om tilbakeføring ble behandlet i Fylkesnemnda. En del av barna hadde i midlertidig bodd flere steder i løpet av plasseringen, i beredskapshjem, ulike fosterhjem og på institusjon.

Tabell 2: Alder ved plassering

Alder ved plassering	0 – 5 år	5 – 10 år	10 – 15 år	15 – 18 år
Antall barn	16	16	7	1

Kjennetegn ved samværsutmåling og slutning

I alle sakene hadde Fylkesnemnda ved omsorgsovertakelsen fastsatt samvær med minst en av foreldrene. I noen av vedtakene var det derimot uklart hvilket samværsomfang som ble fastsatt ved omsorgsovertakelsen, men det fremkom i teksten av det hadde vært samvær (FNV-2021-93-FOH, FNV-2021-0242-FTR og FNV-2021-216-FRO).

Hvor mye samvær som var fastsatt ved omsorgsovertakelsen varierte mellom to ganger i året inntil tre timer med mor (FNV-2021-274-FNO) til en gang i måneden, lørdag til søndag, med mor (FNV-2021-277-FAG). I 12 av sakene var samvær satt til seks ganger i året, som gjorde dette til det vanligste samværsomfanget. Det var generelt fastsatt mer samvær med mor enn far i de sakene hvor foreldrene ikke hadde samvær sammen, hovedsakelig begrunnet med at mor hadde hatt daglig omsorg før omsorgsovertakelsen og at barnet eventuelt på et tidspunkt skulle tilbakeføres til mor. I de fleste vedtakene var det ikke oppgitt om samværet hadde økt eller blitt redusert i tiden barnet hadde vært plassert. Dette betyr likevel ikke at samværet ikke var endret, da dette kan være utelatt fra vedtakene. I fem av sakene hadde samværet blitt redusert ved nytt vedtak fra Fylkesnemnda og i syv av sakene hadde samværet økt. I to tilfeller hadde samvær økt for den ene forelderen og blitt redusert for den andre (FNV-2022-91-FTE og FNV-2022-97-FRO). I en av sakene hadde samvær blitt redusert til null i løpet av tiden barnet hadde vært plassert utenfor hjemmet (FNV-2021-206-FOA). Disse tallene sier i midlertidig ikke noe om barneverntjenesten og foreldrene i samarbeid hadde økt samværene uten vedtak fra Fylkesnemnda, om samværene faktisk ble gjennomført eller kvaliteten på disse. De gir likevel en pekepinn på hvor ofte barnet hadde kontakt med sine foreldre fra plassering og frem mot sak om tilbakeføring.

I kun fire av sakene ble vedtak om omsorgsovertakelse opphevet (se tabell 3), og barnet/ungdommen flyttet hjem igjen til far (FNV-2021-205-FOA) eller mor (FNV-2021-260-FRO, FNV-2021-295-FTE og FNV-2021-277-FAG). I de fleste tilfellene hvor barna ikke flyttet hjem, ble de boende der de bodde, hovedsakelig i fosterhjem. I ett tilfelle ble det bestemt at ungdommen skulle flytte fra fosterhjemmet til institusjon etter behandling av saken (FNV-2021-257-FTE). I de fleste tilfellene ble det tatt stilling til samvær når barnet ikke

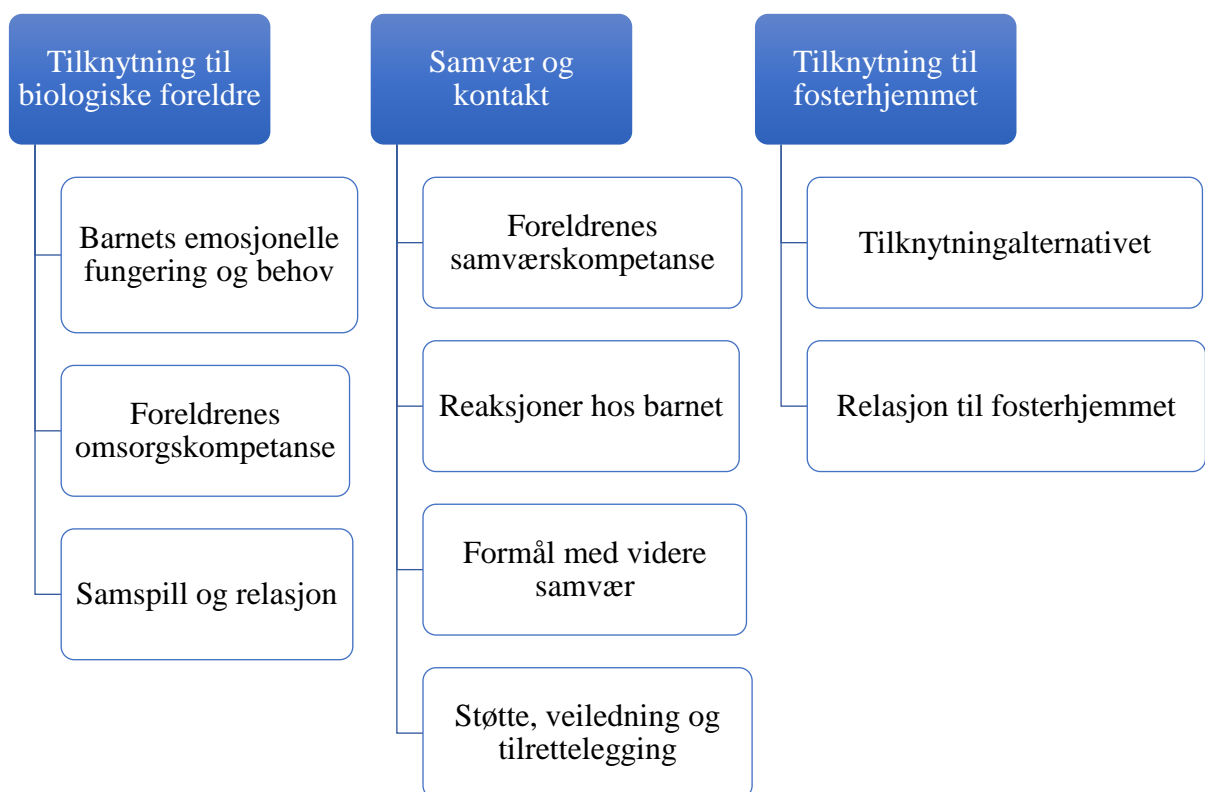
flyttet hjem. I ni av sakene ble samvær fastsatt til å være det samme som ved omsorgsovertakelsen, i elleve av sakene ble samværet utvidet og i fem av sakene ble samværet redusert. I to av disse besluttet Fylkesnemnda å fastsette null samvær mellom barnet og foreldrene (FNV-2021-206-FOA og FNV-2021-257-FTE).

Tabell 3: Slutning

Alder på barnet:	0 – 5 år	5 – 10 år	10 – 15 år	15 – 18 år
Antall barn tilbakeført:	0	0	2	2

6.2 Hovedfunn

Jeg utviklet følgende kategorier og underkategorier for å systematisere funnene:

Figur 1 «Hovedtema med undertema».

6.2.1 Tilknytning til biologiske foreldre

Denne kategorien viser hvordan Fylkesnemnda beskrev barnets tilknytning og relasjon til de biologiske foreldre, herunder hva som var barnas emosjonelle fungering og behov, foreldrenes omsorgskompetanse og sammenhengen mellom disse.

1. «Barnets emosjonelle fungering og behov»

Alle barna i vedtakene ble beskrevet å være sårbare og ha behov for særlige sensitive omsorgspersoner/særlig god omsorg. Fylkesnemnda beskrev dem som generelt sårbare grunnet omsorgssvikt, og at de hadde opplevd relasjonsbrudd. Utover dette var det ulikt hvordan barna fungerte emosjonelt og relasjonelt, og hvordan eventuelle vansker påvirket deres hverdag. Vedtakene beskrev i hovedsaker barnas utfordringer og særlige omsorgsbehov, selv om styrker og ressurser også ble nevnt i en del saker. Diagnoser og vansker som gjorde det særlig krevende å ta vare på barna, ble vektlagt i Fylkesnemnda sine vurderinger.

Noen av barna ble beskrevet å fungere relativt godt. Ett eksempel på dette var en ti år gammel gutt som hadde bodd utenfor hjemmet i litt over tre år. Det fremkom at han var litt umoden sosialt, og hadde liten tillit til voksne, men oppsummert ble hans omsorgsbehov beskrevet slik i vedtak FNV – 2020 - 193 – FRO;

Nemnda legger til grunn at A ikke har spesielle omsorgsbehov, men at han er en sårbar gutt på grunn av den omsorgssvikt han levde i før mars 2018. Ifølge fosterfar, siste beredskapshjem og skolen er A aldersadekvat på de fleste områder.

Også en gutt på ca. to år som hadde bodd i fosterhjem siden han var tre måneder gammel, ble beskrevet å ha en normal utvikling og fungering både ved omsorgsovertakelsen og når sak om tilbakeføring ble behandlet. Fylkesnemnda oppsummerte dette slik i vedtak FNV – 2020 – 217 – FTF; *«I dag beskrives A fremdeles som aldersadekvat utviklet, og det er ikke påpekt tegn på skjevutvikling»*. De påpeker likevel at *«(...) barns utvikling kan gå litt i rykk og napp, og at en inngående måling av funksjonsnivå derfor kan ha nokså kortvarig gyldighet»*. I dette tilfellet ble barnets normale utvikling begrunnet med at han ble plassert knapt ti uker gammel, og dermed i begrenset grad var preget av foreldrenes manglende omsorgsevne.

Fylkesnemnda beskrev også at andre av barna fungerte aldersadekvat, men eksemplene ovenfor hører likevel til unntakene. Av de totalt 39 barna som er omtalt i vedtakene, beskrev

Fylkesnemnda at 30 barna hadde alvorlige vansker med emosjonell fungering i hverdagen, og at dette gjorde omsorgsoppgaven for dem særlig krevende.

Barnas emosjonelle vansker bestod blant annet i utagering og vansker med å regulere følelser, vansker i relasjoner og samspill med andre og utrygghet/vansker med å ta imot omsorg. Eksempler på dette finnes blant annet i vedtak FNV – 2020 – 193 – FRO, hvor en syv år gammel gutt ble beskrevet å ha spesielle omsorgsbehov. Gutten hadde bodd i ulike beredskapshjem og fosterhjem i over tre år, og både beredskapshjem, fosterhjem og skolen beskriver «*stor uro og stort behov for hjelp til regulering. Fosterfar beskrev at B svinger veldig følelsesmessig, også ved å utagere*». En annen syv år gammel gutt, som hadde bodd i fosterhjemmet i fire år, ble i vedtak FNV – 2020 – 210 – FRO beskrevet av fostermor på følgende måte;

(...) A kan få følelsesmessige utbrudd i form av sinne dersom det skjer avvik i rutinene, og at det ikke skal så mye til før han kan kaste brillene sine veggen eller i gulvet. Han hadde også en periode i fjor hvor han var fysisk utagerende mot fostermors yngste datter.

Mange av barna ble vurdert å ha vansker i samspill, både med barn og voksne. En åtte år gammel gutt, som hadde bodd utenfor hjemmet siden desember 2020, er i vedtak FNV – 2022 – 136 – FBV beskrevet på følgende måte av sakkyndig;

Gutten har lett for å misforstå og mistolke andre, i tillegg til å ha ett stort behov for oppmerksomhet. Han fremstår å ha et behov for å kontrollere og dominere både voksne og barn, noe som fører til uhensiktsmessig adferd i sosiale settinger.

Barnas vansker med å ta imot omsorg kom til syne ved at de ikke søkte trøst av voksne, slik som en to år gammel gutt blir beskrevet av blant annet fostermor i vedtak FNV – 2020 – 198 FOA; «*Når han er utrygg reagerer han med å lukke seg inn i seg selv og tilpasse seg voksne, fremfor å gi uttrykk for egne behov*».

Fire av barna hadde fått diagnosen «Reaktiv tilknytningsforstyrrelse», en diagnose som skyldes manglende emosjonell omsorg de første leveårene (FNV-2020-240-FHS, FNV-2020-241-FMR og FNV-2021-93-FOH). Fylkesnemnda beskrev at ytterligere ti barn hadde symptomer på tilknytningsforstyrrelse og vansker med tilknytning, uten at de hadde fått en diagnose. Dette fremkom blant annet i vedtak FNV – 2021 – 216 – FRO, hvor en seks år gammel jente hadde fått diagnosen Posttraumatisk Stresslidelse, og hvor det i tillegg blir

beskrevet at jenta «(...) sannsynligvis har vansker der tilknytningsproblematikk er en del av symptombylde i dag. Retten viser til beskrivelser av henne som kontaktsvak, men også som pågående og ukritisk i noen sammenhenger». Jenta hadde bodd utenfor hjemmet i ca. to år, og hadde blant annet vært vitne til grov vold mot mor, samt opplevd mange flyttinger i tiden hun bodde sammen med mor. I vedtak FNV – 2021 – 242 – FTR, som omhandler en 12 år gammel jente, beskriver BUP at «(...) beskrivelser av oppvekstvilkårene, samt tidlig relasjonell utvikling, kunne gi mistanke om tilknytningsrelaterte vansker. En hadde i midlertidig for lite sikker informasjon fra tidligere leveår til å konkludere med eventuell tilknytningsforstyrrelse». Fylkesnemnda beskrev at fem av barna hadde traumesymptomer og/eller Posttraumatisk Stresslidelse, hvor årsaken var opplevelser de hadde hatt når de bodde hjemme. I flere tilfeller hadde barna både traumerelaterte vansker, og vansker med tilknytning. Eksempler på dette finnes blant annet i vedtak FNV – 2021 – 216 – FRO, som beskrevet ovenfor, og i vedtak FNV – 2022 – 136 – FBV. Her skrev Fylkesnemnda at det var stor sannsynlighet for at «(...) Gutten hadde erfaring med potensielt traumatiserende hendelser over tid. De mest fremtredende symptomene som pekte i retning av traume, stress og deprivasjonslidelser, var traumerelatert aktivering og årvåkenhet, og symptomer som pekte i retning av udiskriminerende tilknytningsforstyrrelse i barndommen».

Årsaken til barnas emosjonelle vansker og eventuelle endringer etter plassering

I to saker beskrev Fylkesnemnda at barnet kun hadde medfødte vansker/diagnoser som ikke var resultat av omsorgen de fikk før de ble plassert. I de øvrige sakene fremkom det at det var foreldrenes manglende emosjonelle omsorg eller traumer barnet var blitt påført hjemme som, helt eller delvis, var årsaken til barnas emosjonelle vansker. Dette er beskrevet blant annet i vedtak FNV – 2021 – 118 – FAG, hvor Fylkesnemnda mente det var sannsynlig at en 13 år gammel gutt «(...) har disse alvorlige emosjonelle vanskene, fordi han har opplevelser med alvorlige mangler ved omsorg fra tiden før han ble flyttet i beredskapshjem. Nemnda kommer tilbake til hvordan han bl.a. ble utsatt for vold i hjemmet».

Barnets fungering er beskrevet å være lik som før omsorgsovertakelsen, eller at det hadde vært en forbedring etter at barnet ble plassert. I tilfeller der barnet viste en forbedring i fungeringen, ble dette brukt for å understreke at manglende omsorg i tiden før plassering var årsak til barnets vansker. Det ble også vurdert å være ett tegn på at barnet profiterte på den omsorgen de hadde fått etter plassering, slik det blir beskrevet blant annet i vedtak FNV – 2021 – 277 – FAG «Etter nemndas vurdering viser hans utvikling at man ved

omsorgsovertakelse har forhindret dette, og at A har profittert på fosterhjems plasseringen. Situasjonsbilde for As utvikling er positivt annerledes i dag, enn det som ble beskrevet ved plasseringen». Bakgrunnen i saken var bekymring for skeivutvikling av en 12 år gammel gutt, som ble plassert i fosterhjem når han var ti år, grunnet bekymring for mors psykiske helse. Gutten ble tilbakeført til mor. I ett tilfelle trakk Fylkesnemnda frem at barnets tilknytningsstil var endret, beskrevet i vedtak FNV – 2021 – 274 – FNO. Fylkesnemnda viste til en sakkyndig rapport fra 2015, som skrev at den ti år gamle jenten hadde en desorganisert tilknytningsstil når hun ble flyttet fra hjemmet. Etter at jenten hadde bodd en tid i fosterhjemmet hevdet sakkyndig at; *«Hun har sin trygge base hos fostermor, noe som kom frem under samvær både med mor og far. Kvaliteten på tilknytningen har sannsynligvis endret seg fra desorganisert til en utrygg, engstelig – ambivalent type».*

Noen av barna ble beskrevet å ha perioder etter flytting hvor de utagerte mer, var mer sinte, mer slitne etc. I disse tilfellene ble dette oftest forklart med at barnet ble urolig i forbindelse med samvær eller sakene i Fylkesnemnda. Et eksempel på dette er vedtak FNV – 2021 – 203 – FNO, hvor en fem år gammel gutt hadde hatt oftere sinneutbrudd og destruktiv adferd siste året. Fylkesnemnda skrev at de *«vurderer at årsaken er sammensatt, men finner det sannsynliggjort at A er blitt forstyrret når det gjelder tilknytningen til sin fostermor som følge av endringene i samværsordningen».* I vedtak FNV – 2021 – 206 – FOA, ble det beskrevet at *«Når A blir utsatt for stress, for eksempel i forbindelse med nemnd og domstol, faller hun fort tilbake både faglig og sosialt».* I ett tilfelle vurderte Fylkesnemnda at barnets reaksjoner skyldtes forholdene i fosterhjemmet, slik beskrevet i vedtak FNV – 2021 – 118 – FAG; *«Da A bodde i fosterhjemmet i Å klarte ikke fosterforeldrene å regulere han, noe som førte til at han fikk ekstreme reaksjoner som dissosiering, vold og at han spiste hundemat».* Dette bedret seg i midlertidig etter at gutten flyttet til ett annet fosterhjem, og Fylkesnemnda vurderte at *«Som nevnt klarer de nå dette i Ø, selv om oppgaven er omfattende».*

Det finnes likevel noen unntak, hvor ungdom hadde en forverret fungering etter plasseringen, og hvor Fylkesnemnda vurderte at årsaken til dette skyldes forhold ved plasseringen. Dette gjaldt en 15 år gammel jente som ble beskrevet å ha spesielle omsorgsbehov, blant annet vansker med å delta i felleskap med andre og følge skolens krav, samt psykiske vansker. I vedtak FNV – 2021 – 205 – FOA beskrev Fylkesnemnda at;

Etter bevisførselen legger nemnda til grunn at A den første tiden etter omsorgsovertakelsen hadde en positiv utvikling, men at hun etter hvert fremviste en

bekymringsfull fungering som i all hovedsak har blitt forverret etter en rekke flyttinger, fra fosterhjem/beredskapshjem til flere institusjonsplasseringer.

Fylkesnemnda sine vurderinger bygget blant annet på en sakkyndig utredning. Den sakkyndige *«har vurdert at As gjentatte flyttinger det siste året frem mot mai 2021 har vært skadelig for hennes psykiske helse»* og videre at *«Det siste året har A hatt ett betydelig funksjonsfall. Etter 2 måneder på W la den sakkyndige til grunn at jenta fungerte dårligere enn ved innflytting»*. Denne saken skiller seg ut ved at Fylkesnemnda vurderte at jenta fungerte dårligere under offentlig omsorg, og at grunnen til dette var at barneverntjenesten ikke klarte å finne ett godt nok plasseringsalternativ til henne. Fylkesnemnda vurderte at det ikke var overveiende sannsynlig at far og hans samboer kunne gi jenta god nok omsorg, men at det likevel var til hennes beste å flytte hjem. Avgjørelsen ble begrunnet i jentas sterke ønske om å flytte hjem, og at det sannsynligvis ville føre til en forbedring i hennes fungering, samt at barneverntjenesten ikke hadde klart å tilby jenta ett bedre omsorgstilbud enn det far kunne tilby. Også i vedtak FNV – 2021 – 295 – FTE ble en 15 år gammel jente tilbakeført til mor, etter ti år under offentlig omsorg. Det var stor bekymring for mor og jentas forhold til rusmidler, og mor var ikke i stand til å gi forsvarlig omsorg. Fylkesnemnda vurderte likevel oppsummert at det beste var at hun flyttet hjem;

Når flertallet likevel, etter en samlet vurdering, vurderer at dette vil være den beste løsningen for henne skyldes det en kombinasjon av flere forhold, bl. A den negative utviklingen hun har hatt siden januar 2021 under offentlig omsorg, usikkerhet knyttet til planene barneverntjenesten har for omsorgsutøvelsen fremover, men særlig hennes sterke draging mot mor og vennegjengen i [sted7] samt hennes ønske om skolegang i [sted7].

Felles for sakene var at det offentlige ikke kunne tilby ett godt nok plasseringsalternativ, og at begge jentene hadde motsatt seg omsorg fra andre og hadde ett sterkt ønske om å flytte hjem.

2. «Foreldrenes omsorgskompetanse»

I alle sakene ble det vektlagt at foreldrene ikke hadde gitt god nok emosjonell omsorg når bara bodde hjemme, og at dette var årsaken til omsorgsovertakelsen. Dette kommer til syne i vedtak FNV – 2020 – 198 – FOA, hvor Fylkesnemnda trakk frem sluttrapporten fra ett opphold på foreldresenter; *«(...) As utvikling under oppholdet på W – hvor han ble oppfattet*

som lukket og anspent – samsvarer også godt med vurderingene som ble gjort av mors manglende emosjonelle omsorg for gutten». Det fremkom også at noen av foreldrene hadde vansker med å gi barna god nok praktisk og materiell omsorg, og at en del foreldrene ikke klarte å følge opp barna i forhold til skole/utdanning og medisinbruk/helse. Dette kom i så fall i tillegg til mangler i den emosjonelle omsorgen, og det var tydelig at Fylkesnemnda vektla den emosjonelle omsorgen i sine vurderinger.

Den emosjonelle omsorgssvikten som barna hadde blitt utsatt for når de bodde hjemme ble i hovedsak beskrevet å være at foreldrene ikke klarte å lese barnets signaler og dermed ikke forstod hva de hadde behov for, at de hadde egne vansker som gjorde det vanskelig å fremstå som stabile/trygge for barna og/eller at de hadde utsatt barna for vold eller andre krenkelser. Årsaken til dette kunne for eksempel være rus, psykiske lidelser, økonomiske vansker eller kriminalitet, og ofte flere av disse i kombinasjon. I vedtak FNV – 2021 – 203 – FNO, som omhandlet en fem år gammel gutt som hadde bodd i fosterhjemmet siden han var seks måneder gammel, fremkom det at; *«Mor er gjennomgående beskrevet som ufokusert/uoppmerksom og hun har lav evne til å forstå hvilke behov A har og hvilke nivå han er på ift. alder»*. I vedtak FNV – 2021 – 216 – FRO oppsummerte Fylkesnemnda omsorgssituasjon til en seks år gammel jente som hadde bodd sammen med sin mor til hun var tre år gammel slik; *«Mor har levd ett meget turbulent liv preget av rus, kriminalitet, konflikter, vold, flyttinger og økonomiske vansker. A har vert en del av dette livet til mor, og har dermed blitt utsatt for mye uro, ustabilitet og uforutsigbarhet»*.

I spørsmålet om tilbakeføring er Fylkesnemnda sin oppgave å vurdere om foreldrene på nåværende tidspunkt kan gi barna forsvarlig omsorg. I kun fire av sakene ble barna tilbakeført, og i to av disse, vedtak FNV – 2021 – 295 – FTE og FNV – 2021 – 205 – FOA, vurderte Fylkesnemnda at foreldrenes omsorgsevne ikke var god nok, men at barna likevel skulle tilbakeføres. I de to siste sakene vurderte Fylkesnemnda at foreldrenes omsorgsevne var tilstrekkelig endret. I vedtak FNV-2021-277-FAG, som omhandler en 12 år gammel gutt som hadde bodd to år i fosterhjem, ble det vurdert at mors omsorgsevne var god nok og gutten kunne flytte hjem. Også i vedtak FNV-2021-260-FRO ble det besluttet at barnet, en ti år gammel gutt, skulle flytte hjem til mor. Gutten hadde bodd to år i fosterhjem og på institusjon. Guttens sterke ønske om å flytte hjem, samt at mors omsorgsevne var bedret, var grunnlag for beslutningen.

I ett tilfelle, vedtak FNV-2021-93-FOH, vurderte Fylkesnemnda at mors omsorgsevne var tilstrekkelig endret, slik at hun sannsynligvis kunne gi god nok omsorg, men at gutten likevel

skulle bli boende i fosterhjemmet. Fylkesnemnda begrunnet avgjørelsen med at det ved en flytting ville være en fare for:

(...) skadevirkninger av betydning på sikt og at det ikke er til As beste å oppheve omsorgsovertakelsen nå. Det vises særlig til at A er gitt diagnosen «F94.1 Reaktiv tilknytningsforstyrrelse i barndommen» og har særskilt behov for stabilitet, forutsigbarhet og trygghet.

I vedtak, FNV-2021-200-FMR, vurderte Fylkesnemnda at mor hadde god nok omsorgsevne, men at gutten hadde så store psykiske vansker at han hadde behov for 2:1 oppfølging på institusjon. Han var diagnostisert med psykose, og ble vurdert å kunne være en fare for andre.

I de andre 26 sakene vurderte Fylkesnemnda at foreldrenes omsorgsevne ikke var god nok, og at dette var årsaken til at barna ikke kunne flytte hjem. I en del av vedtakene blir foreldrenes omsorgsevne beskrevet å være bedre, men ikke god nok. I tillegg ble det vurdert at mange av barna hadde en sterk tilknytning til fosterhjemmet, noe som gjorde flytting vanskeligere. I den grad foreldrene hadde forbedret sin omsorgsevne var det som regel i forhold til praktisk og materiell omsorg, mens det fremdeles ble vurdert å være mangler ved den emosjonelle omsorgen. Fylkesnemnda påpekte ofte at foreldrene ikke evnet å ta barnas perspektiv og behov, særlig i forhold til den omsorgssvikten de hadde blitt utsatt for. Dette fremkom blant annet i vedtak FNV-2021-257-FTE som omhandlet en 17 år gammel gutt som hadde blitt utsatt for vold, tvang og mishandling av foreldrene. Fylkesnemnda vurderte at foreldrene kunne gi gutten god nok materiell omsorg, og at den emosjonelle omsorgen også var bedret. Samtidig ble det understreket at *«Det mest alvorlige, og det som fremstår sentralt for nemnda, er foreldra si manglende evne til å ta A sitt perspektiv og ha forståing for hans opplevingar og erfaringar. Foreldra framstår utan sympati for guten og hans strev»*. I vedtak FNV-2022-97-FRO vurderte Fylkesnemnda at *«(...) mor kan tilby jente forsvarlig materiell omsorg.»*, men at:

Etter bevisførselen har fylkesnemnda i midlertidig kommet til at mor ikke fullt ut ser og forstår Jentes omfattende omsorgsbehov, og hva som ligger bak hennes adferd. Med ett slikt utgangspunkt vil det per i dag være umulig for henne å møte Jentes behov på en tilstrekkelig og forsvarlig måte.

Eksemplene illustrerer at selv om det hadde vært en endring i foreldrenes omsorgsevne, så var det ikke tilstrekkelig endring i deres evne til å gi god nok emosjonell omsorg, som var det som var sentralt i Fylkesnemnda sine vurderinger. I noen saker fremkom det at foreldrene

fremdeles strevde med egne utfordringer, for eksempel kriminalitet, rus og konflikter mellom hverandre. I fem av vedtakene er det eksempelvis nevnt at mor fremdeles hadde utfordringer knyttet til rus og at det ikke hadde vært en endring siden omsorgen ble overtatt av det offentlige.

3. «Samspill og relasjon»

I vedtakene fremkom det at Fylkesnemnda sitt synspunkt, i de sakene hvor dette er beskrevet, var at trygg tilknytning var avhengig av at foreldrene klarte å gi god emosjonell omsorg og inngå i positivt samspill med barnet. Samspill med biologiske foreldre ble i hovedsak beskrevet å være negativt for barnet, og en risiko for barnets utvikling.

Fylkesnemnda beskrev at fjorten av barna hadde en utrygg og/eller ambivalent tilknytning til foreldrene. Vurderinger av barnets tilknytning ble noen ganger beskrevet direkte, som i vedtak FNV – 2022 – 136 – FBV; «*Nemnda vurderer at Gutten har en utrygg og ambivalent relasjon til mor*». Bakgrunnen for den åtte år gamle gutten sin utrygge tilknytning til mor, var hennes manglende evne til å gi han trygghet, samt mistanke om at han hadde blitt utsatt for vold fra henne. Andre ganger kom vurderingene frem gjennom at Fylkesnemnda beskrev barnets adferd på en måte som indikerte deres tilknytningsstil, som i vedtak FNV – 2020 – 198 FOA; «*Når han er utrygg reagerer han med å lukke seg inn i seg selv og tilpasse seg voksne, fremfor å gi uttrykk for egne behov*». Vold fra foreldrene, rus eller psykiske vansker var ofte årsaken til utrygg/ambivalent tilknytning.

Fylkesnemnda beskrev at tolv av barna hadde en svak eller ingen tilknytning til sine biologiske foreldre. I de tilfellene hvor barnet ble plassert i sitt første leveår, var Fylkesnemnda tydelig på at barnets tilknytning var hos de psykologiske foreldrene, fosterforeldrene, og at tilknytning ikke var avhengig av biologi. I vedtak FNV – 2020 – 198 – FOA ble det beskrevet at tilknytningen mellom barnet og foreldrene var svak ettersom «*Verken mor eller far har bodd sammen med A siden han var tre måneder gammel (...)*». Også i vedtak FNV – 2020 – 217 – FTF ble det beskrevet at barnet hadde sin primære tilknytning til fosterhjemmet, grunnet tidspunktet for plasseringen. Fylkesnemnda påpekte at «*Barnets evne til psykologisk tilknytning ikke er avhengig av biologi (...)*» og at ettersom barnet ble akutt plassert når det var to uker gammel, hadde det ikke knyttet seg til foreldrene, noe som gjorde tilbakeføring vanskelig. Fylkesnemnda vurderte at:

«(...) perioden sammen med foreldrene ble avsluttet så tidlig at den ikke vil være til hjelp i forbindelse med en tilbakeføring; A har ingen aktive minner fra den første tiden med foreldrene, og han hadde ikke begynt å danne en primærtilknytning til foreldrene som vil bli «gjenopplivet» dersom han flytter hjem til dem».

Eksemplene viser at både dårlig kvalitet på samspillet, samt mangel på kontakt i de tidlige leveår, ble vurdert å være til hinder for at barnet og de biologiske foreldrene utviklet en trygg tilknytning til hverandre. Dette ble videre vurdert å gjøre tilbakeføring vanskelig. I noen tilfeller ble barnets behov for kontakt og tilhørighet til biologisk familie fremhevet, selv om barnet ikke ble tilbakeført. I vedtak FNV – 2020 – 241 – FMR anerkjenner Fylkesnemnda en 11 år gammel gutts behov for kontakt med biologisk familie, selv om han ikke kunne flytte hjem ved å understreke at «*Det er naturlig og forståelig at C dras mot mor og hans familie der. Han bodde hos mor i 6 år og er tilknyttet henne*». I vedtak FNV – 2020 – 221 – FOA beskrev Fylkesnemnda at en ti år gammel jente og moren hadde ett nært forhold, på tross av at jenta hadde opplevd utrygge og vanskelig situasjoner under mors omsorg;

Mor er svært glad i A, og har potensielt mye å bidra med. A er glad i mammaen sin. Selv om det har vært vanskelig under mors omsorg, har det naturligvis også vært mange gode opplevelser og øyeblikk, og de to har vært veldig tette.

Tilknytningen mellom barna og de biologiske foreldrene ble likevel aldri beskrevet som trygg, selv om det i noen tilfeller ble beskrevet at barn og foreldrene hadde ett nært forhold. I vedtak FNV-2021-93-FOH beskrev Fylkesnemnda at barnet hadde en god relasjon til mor, på tross av at han hadde fått diagnosen «reaktiv tilknytningsforstyrrelse» grunnet omsorgssvikt hos mor de første leveår. Fylkesnemnda bemerket at «*mor gjennom samværene som hun nå har med A over tid legger til rette for at han kan knytte andre og mer utviklingsstøttende omsorgserfaringer til henne. På sikt vil dette kunne gjøre en eventuell tilbakeføring lettere*». Endringene ble begrunnet blant annet i mors bedring av psykisk helse som gjorde at hun etterhvert klarte å gi god emosjonell omsorg til gutten.

6.2.2 Samvær og kontakt

Kategorien «Samvær og kontakt» beskriver hvordan Fylkesnemnda vurderte foreldrenes samværskompetanse, det vil si deres evne til å gi omsorg og skape gode samvær. Videre beskrives eventuelle reaksjoner barnet viste på samvær, om foreldrene hadde mottatt

veiledning i forbindelse med samvær, eller det var satt inn andre tiltak for å gjøre samværene gode. Kategorien beskriver også hva Fylkesnemnda vurderte som formålet med videre samvær, i de sakene hvor barnet ikke skulle flytte hjem.

1. «Foreldrenes samværskompetanse»

Det fremkom både positive og negative beskrivelser av foreldrenes samsværskompetanse i vedtakene. De negative beskrivelsene dreide seg ofte om at foreldrene ikke hadde klart å vise engasjement og var passive under samværene eller at de ble oppfattet som skremmende/utrygge for barna. I vedtak FNV – 2021 – 225 – FNO fremgikk det av en rapport fra samværet at «*Foreldrene har fortsatt behov for mye støtte og tar lite initiativ selv. Det gjelder nesten i forhold til alt*». Foreldrene fikk i dette tilfelle mye hjelp fra fosterforeldrene, som var tilstede ved samværene. I vedtak FNV – 2020 – 198 – FOA beskrives mors samværsstil som «*(...) invaderende og intens*» og at barnet hadde reagert negativt på dette uten at mor fanget det opp. Manglene ved foreldrenes samværskompetanse samsvarte i stor grad med det som er beskrevet å være årsaken til omsorgsovertakelsen. Dette kan tyde på at det var liten endring hos foreldrene. Dette fremkom blant annet i vedtak FNV – 2022 – 124 – FBV, hvor Fylkesnemnda uttrykte at samværene var belastende for barna, at de hadde vært det over tid, og at mors fungering ikke var endret siden omsorgsovertakelsen. Mor ble beskrevet som «*uregulert, intens og uforutsigbar på en måte som er forvirrende for barna*». Fylkesnemnda begrenset samværet til fire ganger i året.

I noen av vedtakene var beskrivelsene mer nyanserte, og foreldrene ble beskrevet med både positive og negative egenskaper. I to tilfeller ble samværene beskrevet som overveiende positive. En av sakene omtales i vedtak FNV-2021-93-FOH, og omhandler en åtte år gammel gutt, som hadde bodd i fosterhjem i litt over fem år. Han hadde diagnosen reaktiv tilknytningsforstyrrelse. Fylkesnemnda vurderte at mor hadde god omsorgsevne, men at gutten ikke kunne flytte hjem grunnet sterk tilknytning til fosterhjemmet. Saken skiller seg ut ved at mors emosjonelle omsorgsevne var betraktelig bedret, samt at mor og gutten hadde hatt ett omfattende samvær. Fylkesnemnda skrev at;

«Mor og hennes samboer har også vært involvert i As liv i større utstrekning enn vanlig ved fosterhjems plasseringer. Det har vært gjennomført en rekke tilleggssamvær, som luciafeiring i barnehagen hvor mor har deltatt i alle år og avslutning i barnehagen

juni 2019. Mor var tilstede ved As innskriving på skolen, første skoledag og har deltatt på utviklingssamtaler og foreldremøter».

Videre påpekte Fylkesnemnda viktigheten av å bruke samværene til å gi gutten utviklingsstøttende omsorgserfaringer med mor, med tanke på en eventuell tilbakeføring. I den andre saken, vedtak FNV – 2021 – 260 – FRO, beskrev Fylkesnemnda det ikke var opplysninger som tilsa at foreldrene hadde dårlig samværskompetanse, og avgjorde at gutten kunne flytte hjem igjen til mor.

Foreldrenes samværskompetanse og beskrivelser fra samvær, ble brukt til å begrunne begrensninger eller økning i fastsetting av videre samvær. Som tidligere vist, ble samvær i de fleste sakene økt eller forblir uendret. Fylkesnemnda var opptatt av å sette så mye samvær som mulig, uten at dette ble en belastning for barnet. I de fleste sakene vurderte Fylkesnemnda at barnet ville tåle samvær, av varierende omfang, selv om foreldrenes omsorgs og samværskompetanse ikke var god. I de sakene hvor det ble besluttet null samvær ble dette i to av sakene begrunnet med at barna ikke ønsket kontakt. I det tredje tilfellet, vedtak NV-2021-257-FTE, er samværsekten begrunnet med forhold ved foreldrene. Fylkesnemnda uttrykte at foreldrene var:

(...) stadig potensielt skadeleg for A si helse og utvikling, ved at dei fullstendig avskjer han frå å kunne stole på egne opplevingar, erfaringar, kjensler og tankar. Fleirtalet meiner dette gjeld tilsvarande ved samvær og at samvær er i seg sjølv ei urimeleg belastning for A.

Saken omhandlet en 17 år gammel gutt som hadde blitt utsatt for alvorlig vold fra foreldrene, hvor disse la skylden på volden på gutten. Fylkesnemnda påpekte likevel at ettersom gutten ønsket samvær burde det etableres en samværsordning, men at foreldrene ikke skulle ha rett til samvær.

Beskrivelsen av foreldrenes samværskompetanse ble også brukt til å legitimere Fylkesnemnda sin slutning, det vil si om barna skulle bli boende i fosterhjemmet eller flytte hjem. Da i hovedsak for å understreke at foreldrene ikke hadde endret seg i tilstrekkelig grad, slik at de kunne gi barna god nok omsorg. Dette ser man eksempel på blant annet i vedtak FNV – 2020 – 221 – FOA. Saken omhandlet en ti år gammel jente som hadde bodd i fosterhjem i tre år. Samværene ble beskrevet å ha mye positivt ved seg, men mor hadde også vanskelig med å regulere seg og snakket stygt om fosterhjemmet. Fylkesnemnda vurderte at «*Mors opptreden på samvær er heller ikke egnet til å sannsynliggjøre at mor har endret seg slik at hun vil*

kunne gi A tilstrekkelig emosjonell omsorg». Også i vedtak FNV – 2022 – 162 – FHS ble beskrivelser fra samvær brukt for å begrunne en videre plassering;

«Samværene er relativt korte og fosterhjemmet opplever ikke noe konstruktiv samspill mellom mor og sønn. Samværene virker derimot utmattende på Gutt. En tilbakeføring ville, slik nemnda ser det, etter all sannsynlighet føre til en stagnasjon eller tilbakegang i Gutts utvikling».

I andre saker fremkom det tydelig at Fylkesnemnda skilte mellom samsværskompetanse og det å ha omsorgen for barnet på fulltid, slik som i vedtak FNV – 2021 – 200 – FMR: *«Det går greit at familien under samvær tilpasser seg og at han er uten krav, men hvis han skal bo hjemme, vil han få tilbakefall i fungering».* I vedtak FNV – 2022 – 80 – FTF beskrev Fylkesnemnda at det hadde vært en positiv utvikling i mors tilnærming til barna under samværene, men at den *«er ikke langvarig og fast nok, til at retten finner det overveiende sannsynlig at omsorgen vil bli forsvarlig, selv ikke med hjelpetiltak».*

2. «Reaksjoner hos barnet»

Tolv av barna ble beskrevet å ha negative reaksjoner ved samvær med foreldrene, som kan karakteriseres å være alvorlige. Det vil si at de gikk ut over barnets fungering i kortere eller lenger tid, før eller etter samvær. Reaksjonene kom til syne som økt utagering, urolighet, at barna var slitne og andre endringer i adferd, samt at barna selv hadde negative uttalelser om samværene. I vedtak FNV – 2020 – 198 – FOA ble det beskrevet at en to år gammel gutt hadde følgende reaksjoner etter samvær med foreldrene; *«Både beredskapshjemmet og fosterhjemmet har beskrevet at A generelt oppleves å være urolig og aktiv etter samvær. Fosteremor og beredskapsmor har forklart at han blir klamrete/klengete og ikke klarer å være alene».* I noen tilfeller hadde barnet reaksjoner både før og etter samværene, slik som for eksempel i vedtak FNV – 2020 – 241 – FMR, hvor en 11 år gammel gutt ble beskrevet å ha reaksjoner *«(...) både i forkant og etterkant, og da i form av uro, frustrasjon, aggressivitet og stygg språkbruk, samt generelt fall i fungering».* Ytterligere ti av barna beskrives å ha hatt moderate negative reaksjoner i forbindelse med samvær, uten at dette påvirket fungeringen til barnet betydelig.

I åtte av sakene ble det beskrevet at barna ikke hadde negative reaksjoner i forbindelse med samvær, og at barna gledet seg til samværene, slik vi finner eksempel på i vedtak FNV – 2021 – 118 – FAG;

A og far har i dag samvær med hverandre ei helg i måneden. Når han har samvær med far treffer A også storfamilien, som bor samlet i nærheten av onkelens restauranter. A gleder seg til samværene, og samværene er positive for gutten.

Videre uttrykte noen av barna at de gledet seg til samværene, men beskrivelser viser også at de hadde negative reaksjoner i form av utagering og uro. I vedtak FNV – 2022 – 136 – FBV opplevde fosterhjemmet at en åtte år gammel gutt var *«(...) mer utagerende i forkant av samvær, men han gir uttrykk for at han gleder seg. Han beskrives som nokså utkjørt etterpå, og at reaksjonene er mest merkbare uken før og etter samvær»*.

Sistnevnte eksempel viser at vurdering av samværsomfanget kan være utfordrende, ettersom barnets ønske og uttrykk ikke alltid samsvarer med reaksjonene.

3. «Formål med videre samvær»

I de sakene hvor barnet ikke flyttet hjem igjen til foreldrene, tok Fylkesnemnda som regel stilling til videre samvær. Fylkesnemnda beskrev at formålet med samvær var at barnet skulle ha kjennskap til sine foreldre/kultur/bakgrunn, å styrke deres relasjon med tanke på gjenforening, samt at barnet hadde glede av samværene. I de aller fleste saker uttrykte Fylkesnemnda at målet var at barna skulle flytte hjem, og at det skulle jobbes for å styrke relasjonen mellom barn og biologiske foreldre. Fylkesnemnda vurderte at samværene kunne være arena for å styrke tilknytningen og relasjonen mellom barn og foreldre. Dette gjaldt også i tilfeller hvor Fylkesnemnda vurderte at gjenforening ikke var realistisk på kort sikt, slik det blant annet fremkom i vedtak FNV – 2020 – 241 – FMR:

Selv om gjenforening ikke fremstår som realistisk på kort sikt i saken her, er det ikke tilstrekkelig grunnlag for å oppgi den overordnede målsettingen om gjenforening. Det må fortsatt arbeides aktivt for å styrke og utvikle relasjonen mellom C og mor.

Samværene er en arena for dette.

Også i vedtak FNV – 2021 – 203 – FNO uttrykte Fylkesnemnda at samværene var viktig for å oppnå en fremtidig gjenforening; *«For å øke kvaliteten på samværene er nemnda av den*

oppfatning at det først og fremst bør rettes fokus på relasjonen mellom mor og A under samværene. Dette for at de to skal få en best mulig tilknytning».

Samtidig virket Fylkesnemnda i endel saker å stå i en skvis mellom å fastsette nok samvær til at barnet og foreldrene kunne opprettholde og styrke sin relasjon, men ikke så mye at barnet ikke fikk ro og tilknytningen til fosterhjemmet ble skadet. Dette fremkom blant annet i vedtak FNV – 2020 – 162 – FRO. Fylkesnemnda la til grunn at jenta har behov for kontakt med sine foreldre, og vurderte at

Det er fremdeles en målsetting at samværet skal beskytte, styrke og utvikle tilknytningen mellom A og foreldrene. Samtidig er det svært viktig at A får anledning til å slå seg i ro i fosterhjemmet, kjenne på trygghet, samt føle tilhørighet og tilknytning til fosterhjemmet.

Det fremkom også at Fylkesnemnda som regel vurderte at kvaliteten på samværene var viktigere enn hyppigheten, også med tanke på å arbeide mot en eventuell gjenforening. Dette fremkom blant annet i vedtak FNV – 2022 – 80 – FTF, hvor Fylkesnemnda understreket at *«(...) det vil være samværenes innhold, i større grad enn deres hyppighet, som ev. kan lette muligheten for en tilbakeføring».* I dette tilfellet ble samværene redusert, som ett forsøk på å heve kvaliteten. Man finner også ett lignende eksempel i vedtak FNV – 2020 – 162 – FRO hvor Fylkesnemnda skrev at: *«Relasjonen mellom A og foreldrene avhenger bl.a. av et godt samspill mellom dem under samværene. Nemnda vurderer at kvaliteten på samværene vil øke dersom man reduserer varigheten noe».*

4. «Støtte, veiledning og tilrettelegging»

Støtte, veiledning og tilrettelegging under samvær bestod i hovedsak av tilsyn eller veiledning til foreldrene, i noen tilfeller begge deler. Tilsyn ble besluttet i stor grad i de sakene hvor Fylkesnemnda vurderte at foreldrene kunne si noe til barnet som gjorde det vanskelig for dem å slå seg til ro i fosterhjemmet, eller i tilfeller hvor barna var utrygge på foreldrene. Dette finnes eksempel på i blant annet vedtak FNV – 2020 – 162 – FRO, hvor foreldrene var svært kritiske til fosterhjemmet og hjelpeapparatet;

Dersom A blir eksponert for deres motvilje under samvær, vil dette være til stor skade for hennes tilknytning og mulighet til å slå seg til ro i nye omsorgsbaser. Fylkesnemnda

mener derfor det er nødvendig at det gis anledning til å sette inn tilsyn under samværene.

I vedtak FNV – 2022 – 136 – FBV vurderte Fylkesnemnda at det skulle føres tilsyn under samværene. Bakgrunnen var at den åtte år gamle gutten selv hadde uttrykt at han *«ønsker det skal være noen voksne til stede under samvær med mor, og sier at han er redd for at mor skal «glemme seg».* Han utdyper dette til talsperson ved å si at mor ikke slår når tilsynspersonen passer på».

I ett tilfelle, vedtak FNV – 2021 – 14 – FTE, besluttet Fylkesnemnda at barnet skulle plasseres på sperret adresse, ettersom de vurderte at det var sannsynlig at far ville oppsøke fosterhjemmet. Fylkesnemnda vurderte at dette kunne utgjøre en belastning for fosterhjemmet som økte risikoen for brudd. I noen av sakene ble det også vurdert at fosterforeldrene burde være tilstede under samværene, for å trygge barna. Disse tiltakene handlet om å beskytte barna under samværene, samt sørge for at de opplevde å være trygge.

I tillegg fremgår det av vedtaket i de fleste sakene at foreldrene mottok eller hadde mottatt veiledning i etterkant av omsorgsovertakelsen. Veiledningen var rettet mot hvordan de kunne bedre sin omsorgsevne, samt hvordan de kunne bruke samvær til å styrke relasjonen med barnet sitt. Det fremkom i midlertidig ofte at Fylkesnemnda mente at veiledningen ikke fungerte optimalt, og at det var vanskelig å endre foreldrenes opptreden på samvær og deres omsorgskompetanse generelt. I flere saker, vurderte Fylkesnemnda at foreldrene ikke hadde nyttiggjort seg av veiledningen. Dette ble blant annet beskrevet i vedtak FNV – 2020 – 162 – FRO, hvor Fylkesnemnda skrev:

Foreldrene fremstår som lite veiledbare. De erkjenner ikke feil eller mangler ved sin måte å håndtere A på, verken da de hadde omsorgen for henne, eller etter at de mistet omsorgen for henne. Foreldrene fremstår ikke som motiverte til å ta imot hjelp (...).

Vedtakene beskrev stort sett ikke hvor omfattende veiledningen var, men i flere tilfeller, som i eksempelet ovenfor, ble det beskrevet at foreldrene var lite villige til å ta imot hjelp. Dette kan tyde på at veiledningen ikke ble gjennomført etter intensjonen. Fylkesnemnda virket likevel i de fleste tilfeller å være positive til veiledning, og så på dette som en nødvendighet for å få til endring.

6.2.3 Tilknytning til fosterhjemmet

Denne kategorien beskriver saker hvor Fylkesnemnda brukte tilknytningsalternativet for å begrunne at barnet måtte bli boende i fosterhjemmet, samt Fylkesnemnda sine vurderinger av barnas eventuelle tilknytning til fosterhjemmet.

1. «Tilknytningsalternativet»

Tilknytningsalternativet gir Fylkesnemnda anledning til å beslutte at et barn skal bli boende i fosterhjemmet, selv om det blir vurdert at foreldrene kan gi god nok omsorg (Barnevernloven, 1992, § 4 - 21). I en del av sakene var tilknytningsalternativet ikke vurdert, ettersom barnet flyttet hjem eller at barnet ikke kunne flytte hjem grunnet at foreldrene ikke kunne gi forsvarlig omsorg. I noen av vedtakene påpekte Fylkesnemnda kort at tilknytningsalternativet ikke var til hinder for tilbakeføring.

I de gjennomgåtte sakene ble det kun i ett tilfelle vurdert at mor og stefar kunne gi god nok omsorg, men at gutten var så knyttet til fosterhjemmet at det ville være skadelig for han å flytte hjem. Dette gjaldt en åtte år gammel gutt, som hadde bodd i fosterhjemmet i litt over fem år, beskrevet i vedtak FNV-2021-93-FOH. Fylkesnemnda var i tvil, men kom til slutt frem til at:

«(...) det foreligger en reel fare for skadevirkninger av betydning på sikt og at det ikke er til As beste å oppheve omsorgsvedtaket nå. Det vises særlig til at A er gitt diagnosen «F94.1 Reaktiv tilknytningsforstyrrelse i barndommen» og har ett særskilt behov for stabilitet, forutsigbarhet og trygghet».

Fylkesnemnda vurderte i midlertidig også i ytterligere syv saker, at barnets tilknytning til fosterhjemmet var så sterk at det ville være skadelig for dem å flytte. I disse sakene ble det i tillegg vurdert at foreldrene ikke hadde god nok omsorgsevne, slik at tilknytningsalternativet ikke var eneste hinder for tilbakeføring. Tilknytningen ble i hovedsak begrunnet med at barna hadde bodd mesteparten av livet sitt i fosterhjemmet, gjerne i kombinasjon med at de ble plassert i fosterhjemmet før de fylte to år. Dette finner man eksempel på i vedtak FNV – 2022 – 162 – FHS, hvor Fylkesnemnda mente at en tre år gammel gutt «(...) åpenbart har fått en slik tilknytning til dette hjemmet at en eventuell flytting ville medført alvorlige problemer for han. Gutt har bodd i fosterhjemmet fra han var om lag 1 måned gammel og han kjenner ingen annen omsorgsbasis». Også barnets alder og utviklingsnivå på tidspunktet hvor foreldrene ba

om tilbakeføring, var grunnlag for å vurdere at de ikke ville tåle en flytting, slik som i vedtak FNV – 2020 – 217 – FTF, hvor Fylkesnemnda påpekte at *«De gjentatte samspillserfaringene» som er av vital betydning for A, er de han har med sine fosterforeldre. Hans alder og utviklingsnivå tillater ikke at foreldrene erstatter fosterforeldrene, uten at det fører til skade for han»*. Gutten saken omhandlet var litt over to år og hadde bodd i fosterhjemmet i to år. Han hadde ingen særlige behov eller vansker. I disse sakene ble det lagt vekt på at det var fosterforeldrene som var barnets primære omsorgspersoner, og som barnet hadde sin primære tilknytning til.

2. «Relasjon til fosterhjemmet»

Barnets relasjon til fosterforeldrene (og i noen tilfeller andre i fosterhjemmet) ble beskrevet i 23 av de 32 vedtakene som jeg gjennomgikk. I 19 av sakene var relasjonen til fosterhjemmet beskrevet som positiv. Bakgrunnen for dette var at barnet hadde hatt en god utvikling, at barnet virket å være trygt tilknyttet en eller begge av fosterforeldrene, samt barnas egne uttalelser om at de trivdes i fosterhjemmet. Som beskrevet over, omhandler noen av sakene barn som hadde bodd mesteparten av livet i fosterhjemmet, og som hadde sin primære tilknytning til fosterforeldrene. Fylkesnemnda var da tydelig på at det var samspill og kontakt som avgjorde hvem barnet var mest knyttet til ikke biologi. Dette finner vi eksempel på i vedtak FNV – 2020 – 217 – FTF, hvor Fylkesnemnda vektla guttens tilknytning til fosterforeldrene og understrekte at det er dem han kjenner og dem han er trygg på. Om forholdet til foreldrene skrev Fylkesnemnda:

«(...) fosterforeldrenes imøtekommenhet ovenfor foreldrene har bidratt til å gi A en positiv innstilling til dem, og han uttrykker glede over å treffe dem. Dette må ikke forveksles med verken psykologisk tilknytning, en ubevisst følelse av biologiske bånd eller en særlig relasjon som kan erstatte tapet av hans primære tilknytningspersoner».

At barnet hadde en trygg tilknytning til fosterforeldrene ble ofte i vedtakene beskrevet som en forutsetning for at barnet skulle utvikle seg normalt og unngå en psykologisk skeivutvikling. Å etablere en trygg tilknytning fremstod i sakene som det viktigste med plasseringen. I vedtak FNV – 2021 – 225 – FNO vurderte Fylkesnemnda at:

På grunn av flere skifter av tilknytningspersoner har A også på lengre sikt et spesielt behov for ro og fravær av endringer. A trenger en lengre periode med sensitivitet og

forutsigbarhet for å unngå at han blir preget av utrygghet i sin tilknytning i årene fremover. En slik utrygghet medføre en risiko for psykologisk skjevutvikling.

Det ble i mange av sakene vurdert som belastende og skadelig for barnet å måtte flytte fra fosterhjemmet, grunnet at barnet hadde etablert en tilknytning til fosterforeldrene. Man finner eksempel på dette i vedtak FNV – 2021 – 206 – FOA, hvor Fylkesnemnda sa om en 12 år gammel jente at «(..) *As helse og utvikling vil stå på spill dersom hun opplever et brudd med fosterhjemmet hun nå bor i*». Dette ble begrunnet i at jenta hadde en sterk og trygg tilknytning til fosterhjemmet hun bodde i. Barnas positive utvikling ble videre ofte begrunnet med den tilknytningen de hadde fått til fosterhjemmet, slik man finner eksempel på i vedtak FNV – 2021 – 274 – FNO, hvor Fylkesnemnda uttrykte at «*Kvaliteten på tilknytningen har sannsynligvis endret seg fra desorganisert til en trygg, engstelig – ambivalent type*».

I ett tilfelle ble det vurdert å være en styrke at barnet var sterkt knyttet til fosterforeldrene, også med tanke på en senere tilbakeføring til biologiske foreldre. Fylkesnemnda skrev i vedtak FNV – 2020 – 217 – FTF at «*Gjenforening kan likevel være mulig dersom det skjer på riktig tidspunkt, blant annet fordi barnets vellykkede tilknytning til fosterforeldrenes styrker dets evne til også å etablere ny tilknytning til andre på et senere tidspunkt*».

I ett fåtall av sakene ble det beskrevet at barnet hadde vansker i relasjonen med fosterforeldrene. I vedtak FNV – 2020 – 162 – FRO ble det beskrevet det at en 14 år gammel jente hadde en begynnende tilknytning til fosterhjemmet, men at det fremdeles var utfordrende adferd fra hennes side. Fylkesnemnda vurderte at «*(...) foreldrenes adferd hindrer og forsinker A sin tilknytning til fosterhjemmet*». Jenta hadde bodd i fosterhjemmet i ett år. Man finner lignende vurderinger i vedtak FNV – 2021 – 203 – FNO, hvor det blir beskrevet at en fem år gammel gutt hadde hatt et økt adferdsuttrykk siste året i fosterhjemmet. Fylkesnemnda vurderte at «*(...) årsaken er sammensatt, men finner det sannsynlig at A er blitt forstyrret når det gjelder tilknytningen til sin fostermor som følge av endringene i samværsordningen*». Fylkesnemnda understreket videre at guttens primære tilknytning var til fosterhjemmet, hvor han hadde bodd mesteparten av livet. Eksemplene viser Fylkesnemnda sin vurdering av at barna hadde behov for ro og stabilitet for å knytte seg til fosterforeldrene, og at foreldrene ikke måtte forstyrre denne prosessen. Fylkesnemnda vurderte at mange av barna hadde ett særlig behov for ro og stabilitet for å sikre trygg tilknytning til fosterforeldrene, grunnet at de hadde opplevd emosjonell omsorgssvikt hjemme hos foreldrene.

7. Drøfting og konklusjon

Hensikten med denne studien har vært å undersøke hvordan Fylkesnemnda vurderer barnets tilknytning i saker som omhandler tilbakeføring til biologiske foreldre etter barnevernloven § 4 – 21. Jeg har sett på hvordan Fylkesnemnda vurderer tilknytningen til biologiske foreldre, og hvordan de vurderer tilknytningen til fosterforeldrene, når de skal avgjøre om barnet skal flytte hjem eller bli boende der det bor. Jeg har også undersøkt Fylkesnemnda sine vurderinger av samvær i den tiden barnet har vært plassert, og formålet med videre samvær i de tilfellene barnet ikke flytter hjem.

I dette kapittelet vil jeg drøfte funnene i lys av tilknytningsteori, og sammenligne mine funn med tidligere forskning innenfor tema. Videre vil jeg si noe om studiens styrker og begrensninger, samt implikasjoner for videre forskning og praksis. Til slutt følger en kort konklusjon som oppsummerer studien og de viktigste funnene.

7.1 Betydningen av trygge relasjoner

Det er foreldrenes evne til å respondere sensitivt på barnets signaler som danner grunnlaget for hvilken tilknytningsstil barnet utvikler (Ainsworth, 1979). En trygg tilknytning er avhengig av at foreldrene klarer å se barnet sitt behov, og respondere på de signalene barnet sender ut, slik at barnet opplever trygghet i at det blir godt ivaretatt av sine primære omsorgspersoner (Bowlby, 1982; Ainsworth, 1989). Sett ut ifra et tilknytningsperspektiv vil barnas tilknytningsstil kunne knyttes til den emosjonelle omsorgen de fikk når de bodde med sine biologiske foreldre. I vedtakene jeg analyserte kom betydningen av en trygg tilknytning til syne gjennom Fylkesnemnda sine beskrivelser av hva som var årsaken til plasseringen, samt beskrivelser av barnas emosjonelle vansker og hva de vurderte at barna hadde behov for fremover for å sikre en god utvikling. Funnene mine viser at Fylkesnemnda beskrev at de fleste barna i større eller mindre hadde emosjonelle vansker, og de knyttet også disse direkte til den manglende emosjonelle omsorgen barna hadde fått da de bodde hjemme med sine biologiske foreldre. Relasjonen mellom barna og de biologiske foreldre ble i hovedsak beskrevet å ha vært preget av negativt samspill, og tilknytningen ble vurdert å være svak/ingen eller utrygg/ambivalent for de fleste barna. Fylkesnemnda vurderte at barna var generelt sårbare grunnet omsorgssvikt og brudd i relasjoner/flytting, i tillegg til at de fleste hadde utviklet mer alvorlige emosjonelle og relasjonelle vansker. Noen av barna i sakene hadde diagnosen reaktiv tilknytningsforstyrrelse, noe som indikerer alvorlige mangler i den

emosjonelle omsorgen og barnets trygghet de første leveårene (Kvello, 2015; Scott & Monstad, 2011). Barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, i form av neglisjering av sine behov, psykisk og fysisk vold, har høyere risiko for å utvikle en utrygg eller desorganisert tilknytningsstil. Studier har vist at jo mer alvorlig omsorgssvikten er, jo høyere er sannsynligheten for at barna har en utrygg eller desorganisert tilknytningsstil (Cyr, et. al, 2010; Carrera, et.al, 2021).

I alle vedtakene i studien min viste Fylkesnemnda til det biologiske prinsipp og verdien av å vokse opp i sin biologiske familie, samt Barnevernloven § 4 – 12, som slår fast at omsorgsovertakelse er midlertidig. De individuelle vurderingene i hver sak understreket likevel at barna hadde behov for stabil omsorg og trygg tilknytning for å sikre en god utvikling. I tråd med Raundalen – utvalget sitt forslag om å la det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp ha forrang fremfor det biologiske prinsipp (NOU, 2012: 5), samt det som er beskrevet som behovsretningen, indikerer funnene mine at Fylkesnemnda vektla barnets behov for en trygg tilknytning og relasjonsutvikling. Det at barna hadde en svak/ingen tilknytning eller en utrygg/ambivalent tilknytning til sine biologiske foreldre, ble i sakene vurdert å være en risiko for barnas videre utvikling. Utrygge tilknytningsstiler (utrygg, ambivalent og desorganisert) er knyttet til blant annet vansker med psykisk helse, adferd og med å inngå i relasjoner gjennom livet (Miranda, et.al, 2019).

Ettersom barnas vansker var knyttet til manglende emosjonell omsorg, er det naturlig at Fylkesnemnda la til grunn at forutsetningen for tilbakeføring var at foreldrene hadde endret sin omsorgsevne. Funnene fra studien min viser at de fleste barna hadde omfattende vansker, samtidig som foreldrene i liten grad hadde endret sin omsorgsevne siden omsorgsovertakelsen. Foreldrenes manglende evne til å gi emosjonell omsorg, var Fylkesnemnda sin hovedargumentasjon mot en tilbakeføring, og de var opptatt av å vurdere foreldrene sin omsorgsevne opp mot barnas sårbarhet og behov. Dette samsvarer med tidligere forskning som har vist at både forhold ved foreldrene og forhold ved barna kan ha betydning for om barn som er plassert utenfor hjemmet blir tilbakeført til sine biologiske foreldre. Flere studier har konkludert med at dårlig fungering hos foreldrene og problemer med adferd hos barna reduserer sannsynligheten for at barna får flytte hjem igjen (Quinton, Rushton, Dance & Mayes, 1997; Fernandez & Lee, 2011; Goemans et.al, 2016). Funnene mine viser at Fylkesnemnda beskrev barnas vansker og særlige behov, og at de vurderte at barnas emosjonelle vansker gjorde omsorgsoppgaven ekstra krevende, slik at foreldrene måtte kunne gi særlig god omsorg. Loven krever at det må være *overveiende sannsynlig* at

foreldrene kan gi god nok omsorg, dersom barnet skal tilbakeføres. Det stilles dermed større krav til sannsynlighetsovervekt når barnet skal tilbakeføres enn ved omsorgsovertakelsen, som kun krever vanlig sannsynlighetsovervekt (Köhler-Olsen, 2019).

Videre viser funnene mine at ingen av barna ble vurdert å ha en sterk tilknytning til sine biologiske foreldre, selv om det i noen tilfeller var beskrevet at barna hadde en god relasjon eller at de hadde en tilknytning. Fylkesnemnda sin argumentasjon mot tilbakeføring var i en del saker også at tilknytningen mellom barnet og de biologiske foreldrene var svak eller utrygg, og at barnet hadde et særlig behov for en trygg tilknytning, noe de ofte hadde til sine fosterforeldre. Dette gjaldt særlig i de sakene hvor barnet ble plassert før det ble to år. To av sakene skilte seg ut, og relasjonen til biologiske foreldre ble brukt som argument for at ungdommene skulle få flytte hjem. Fylkesnemnda vurderte i disse tilfellene at relasjonen mellom ungdommene og foreldrene førte til en bedre psykisk helse og fungering for ungdommene. Funnene indikerer at barnets relasjon til både biologiske foreldre og fosterforeldre kan ha innvirkning på om barna flytter hjem eller blir boende i fosterhjemmet, og at en svak eller utrygg tilknytning til biologiske foreldre reduserer sannsynligheten for en tilbakeføring.. Dette samsvarer med tidligere forskning som har vist at det å ha en sterk tilknytning til biologisk mor, er forbundet med høyere sannsynlighet for tilbakeføring (Leathers et. al., 2010).

Evne til å mentalisere og skape godt samspill sammen med barnet sitt, krever tilstedeværelse og overskudd. Belastninger i livet til foreldrene, som for eksempel dårlig økonomi, rus og psykisk helse, kan påvirke samspillet med barnet og kvaliteten på tilknytningen negativt (Killen, 2019). Dette er fordi negative hendelser kan påvirke omsorgspersonenes evne til å være tilstede for barnet og respondere på barnet sine behov, noe som er forbundet med en risiko for å utvikle utrygg tilknytning (Waters, et. al, 2000). De fleste foreldrene som ble omtalt i vedtakene jeg analyserte hadde hatt en belastende livssituasjon på tidspunktet hvor de mistet omsorgen for barnet/barna sine. I noen av sakene hadde foreldrene bedret sin livssituasjon med tanke på materielle og praktiske aspekter som bolig, jobb og generell økonomi. En forbedring av foreldrenes livssituasjon kunne dermed være positiv med tanke på ytre forutsetninger for å utvikle en trygg tilknytning til barna. I mange av sakene hadde i midlertidig foreldrene fremdeles utfordringer med rus, psykiatri eller at de strevde med å organisere sine egne med liv. Man kan dermed anta at foreldrene hadde ulike forutsetninger

for å skape en trygg tilknytning til sine barn, og at de som fremdeles strevde med egne utfordringer, ville ha særlig vanskelig for å få til en endring.

I tillegg til at foreldrenes evne til å gi emosjonell omsorg er avgjørende for utviklingen av en trygg tilknytning, spiller også forhold ved barnet en rolle. Barnets temperament og adferd påvirker den omsorgen barnet får, ettersom foreldrene vil justere sine reaksjoner etter det barnet gjør (Kvelling, 2015). Funnene mine viser at Fylkesnemnda ofte beskrev at barna hadde utagerende adferd, vansker i samspill med andre og vansker med å ta imot omsorg. I tillegg hadde flere av barna tilknytningsforstyrrelser eller symptomer på dette. Barn med tilknytningsforstyrrelser kan streve med konsentrasjonsvansker, uro og økt rastløshet, og de oppleves gjerne som mer krevende enn andre barn. De strever også oftere i sosiale relasjoner (Scott & Monstad, 2011) Man kan derfor anta at det å skape godt samspill er ekstra krevende, både for de biologiske foreldrene og for barna. Mange av barna hadde også negative samspillserfaringer med biologiske foreldre fra tiden de bodde sammen, noe som kan påvirke de forventningene de har til foreldrene negativt (Broberg et. al, 2008). Dette kan føre til at barna opplever stress og ubehag sammen med foreldrene, selv om foreldrene har endret sin tilnærming til barnet. Det vil for eksempel kunne ta lang tid før ett barn som har opplevd vold fra foreldrene, slutter å være redd for dette, selv om foreldrene har sluttet å slå. Det å endre kvaliteten på tilknytningen mellom barna og foreldrene er en prosess som innebærer å bryte negative samspillsmønstre som ofte har vedvart over tid, og vil kreve gjentatte positive samspillserfaringer som kan gi barna trygghet i at foreldrene er der for dem. Dette vil sannsynligvis være emosjonelt krevende både for foreldrene og barna, og ta tid. Dersom ett barn har utviklet en utrygg tilknytning til sine biologiske foreldre i de første leveårene, vil dette innebære at det er dannet mønstre i hjernen, som er vanskelig å endre (Bunkholdt, 2017). Studier har vist at barn som flytter hjem til biologiske foreldre har høyere risiko for å utvikle adferdsproblemer (Miranda, et. al, 2019). Mange av barna som har vært plassert utenfor hjemmet og har flyttet hjem igjen, ender også opp med å måtte flytte fra biologiske foreldre på nytt (Carlson et.al, 2019). Gjenforening fremstår dermed som et risikoprojekt.

7.2 Samvær – en mulighet for å skape endring?

Samvær med biologiske foreldre kan være både positivt og negativt for barn. Tidligere studier indikerer at særlig foreldrenes samværskompetanse, er avgjørende for kvaliteten på samværene (Sen & Broadhurst, 2011; Boyle, 2017; Moyers et. al, 2006). Samvær mellom

barn og biologiske foreldre kan blant annet bidra til å styrke tilknytningen (Salas, et.al, 2020), men studier har også vist at samvær kan føre til at vansker i relasjonen mellom barn og biologiske foreldre forsterkes (Moyers et. al 2006; Boyle, 2017). Som beskrevet over er det krevende å endre tilknytningsmønster som har oppstått i de første leveårene (Bunkholdt, 2017), og de indre arbeidsmodellene barnet har laget seg, vil bestå også etter at de blir adskilt fra omsorgspersonen. Samtidig *kan* tilknytningsstil og tilknytningsmønster endre seg (Waters, 2000; Kvello, 2015). Det er viktig at de barna som har negative eller manglende samspillserfaringer med sine biologiske foreldre, får en mulighet til å gjøre seg nye positive erfaringer, slik at relasjonen styrkes. Funnene mine viser at Fylkesnemnda ofte vurderte at samvær var en viktig arena for å styrke og utvikle relasjonen mellom barn og foreldre, og de påpekte at dette var avgjørende for at gjenforening skulle kunne skje.

Samtidig ble det ofte vurdert at foreldrene i stor grad strevde med de samme utfordringene i forbindelse med samvær, som de gjorde i omsorgsutøvelsen. Det ble beskrevet i vedtakene at foreldrene også i forbindelse med samvær viste manglende evne til å utøve god emosjonell omsorg, blant annet ved at de var passive ovenfor barnet eller at de har en skremmende adferd som gjorde barnet utrygt. Dette vil ikke bidra til å skape en tryggere relasjon mellom barnet og de biologiske foreldrene, sannsynligvis tvert imot. Det å overse barnets behov eller utsette barnet for skremmende opplevelser, er som tidligere nevnt forbundet med høyere risiko for utrygg og desorganisert tilknytningsstil (Cyr, et. al, 2010; Carrera, et.al, 2021). En overvekt av barna ble også beskrevet å ha negative reaksjoner i forbindelse med samvær. Funnene indikerer således at samværene sannsynligvis ikke alltid bidrar positivt til relasjonen mellom barna og foreldre, selv om Fylkesnemnda også beskrev positive reaksjoner hos barna og at de gledet seg til samvær. Funnene mine samsvarer med blant annet en spansk studie, hvor observasjoner av barn og foreldre sammen på samvær, viste at foreldre strevde med blant annet kommunikasjon og følelsesregulering, og at en del hadde betydelig problemer med å inngå i positivt samspill med barna sine (Salas, et.al, 2020). I intervjuer med mødre til barn som bodde i fosterhjem kom det også frem at mødre var opptatt av å kunne utøve normalt foreldreskap på samværene, at de ønsket å ha en god relasjon til barna. De opplevde i midlertidig at rammene og restriksjonene rundt samvær gjorde dette vanskelig, og at de ikke alltid fikk medvirke i utarbeiding av planer for samværene (Jørgensen, 2015). Det kan derfor være hensiktsmessig å se nærmere på hvordan samvær i større grad kan fungere som arena for å skape en trygg tilknytning mellom barn og biologiske foreldre, slik intensjonen til Fylkesnemnda er.

Tidligere studier har konkludert med at kontakten mellom barn og biologisk familie har innvirkning på sannsynligheten for tilbakeføring, og at samvær øker sannsynligheten for at barn flytter hjem (Goemans et.al, 2016; McWey & Cui; 2021, Leathers et. al., 2010). Dette viser også tidligere analyser av Fylkesnemndsvedtak som omhandler krav om tilbakeføring, hvor omfattende og uproblematisk samvær ble forbundet med høyere sannsynlighet for tilbakeføring (Havik et. al., 2003). Det er også gjort undersøkelser som viser at Fylkesnemnda tenderer mot å fastsette mer samvær i saker hvor tilbakeføring anses som sannsynlig (Havik et. al, 2003; Tina Gerds – Andresen, 2020). Selv om sammenhengen mellom samvær og økt sannsynlighet for tilbakeføring er godt dokumentert, er det vanskelig å fastslå hva som er årsaken til denne sammenhengen. Det kan skyldes at omfattende samvær styrker relasjonen mellom barn og foreldre, og gir foreldrene en arena hvor de får muligheten til å bedre sin omsorgskompetanse. Det kan også skyldes at foreldre som mestrer samvær godt, og dermed gjerne har mer kontakt med sine barn, også har bedre omsorgsevne og generell fungering, noe som igjen vil påvirke sannsynligheten for en tilbakeføring. I tidligere forskning finner man støtte for at de samme karakteristikkene ved foreldrenes fungering både kan påvirke hyppighet og kvalitet på samvær, og sannsynligheten for tilbakeføring (Sen & Broadhurst, 2011; Biehal, 2007). Etersom få av barna i sakene jeg gjennomgikk flyttet hjem til biologiske foreldre, er det vanskelig å finne en slik tydelig, direkte sammenheng i vedtakene jeg har analysert. Det fremkommer likevel at Fylkesnemnda vurderte at hyppige samvær av god kvalitet, ville være positivt med tanke på en fremtidig gjenforening. I likhet med Havik et. al (2003) sin studie av samvær i tilbakeføringsaker, viser mine funn at Fylkesnemnda i hovedsak fastsatte samme samvær eller økte hyppigheten/varigheten på samværene, i de tilfellene hvor barnet ikke flyttet hjem igjen til biologiske foreldre. Dette er ikke overraskende med tanke på det økte fokuset på samvær og tilbakeføring som følge av dommene i Høyesterett og EMD, som samtlige av vedtakene henviste til.

Fylkesnemnda virket generelt opptatt av at det skulle legges til rette for kontakt mellom barn og biologiske foreldre, såfremt det ikke var til hinder for barnets utvikling eller trivsel. De virket å legge mest vekt på barnets reaksjoner og uttrykte ønske, men også forhold ved foreldrene og deres samværskompetanse ble brukt som grunnlag for vurderingene. Dette skiller seg fra tidligere funn, hvor det er funnet at foreldres samværskompetanse og andre forhold ved foreldrene, samt barnets særlige omsorgsbehov ikke ble tillagt særlig betydning når samværet skulle vurderes (Havik, 2000). Dette kan tyde på at Fylkesnemnda i dag legger mer vekt på individuelle vurderinger knyttet til hvert enkelt barn og foreldre, enn det som har

blitt gjort tidligere, slik også Alvik (2021) fant ut i sin gjennomgang av Fylkesnemndsvedtak fra 2020. Tidligere studier av Fylkesnemndsvedtak har også vist at det er en tendens til å fastsette mer samvær for eldre barn enn yngre (Haugli, 1998; Havik, 2000; Haugli & Havik, 2010). Funnene mine gir lite støtte til det disse tidligere studiene har konkludert med. Det fremkom i vedtakene at det ble satt null samvær for eldre barn og hyppige samvær for yngre barn, og jeg fant ingen tydelige mønster knyttet til barnets alder og hyppigheten på samvær. Dette kan i midlertidig skyldes at mitt utvalg er betydelig mindre enn det datagrunnlaget som er brukt i de tidligere studier jeg referer til, og at slike sammenhenger dermed ikke blir synlige. Det kan også skyldes at individuelle vurderinger i sakene fører til ulikheter i samværs hyppighet uavhengig av alder.

I vedtakene jeg analyserte ble barnets reaksjoner og foreldrenes samværskompetanse brukt som grunnlag for vurderinger av videre samvær. Dette vil bety at dersom foreldre ikke mestrer samspillet med sine barn, vil de kunne få mindre samvær, enn om de klarer å få til gode samvær. Dette vil igjen føre til færre muligheter for foreldrene og barna til å inngå i samspill som kan styrke relasjonen mellom dem. Samtidig påpekte Fylkesnemnda i noen tilfeller at færre samvær kunne være positivt for relasjonen mellom barn og foreldrene, da det kunne føre til at kvaliteten på samværene ble bedre. Dette kan bidra til å bryte uheldige samspillsmønstre. Selv om Fylkesnemnda sin oppgave er å fastsette hyppigheten av kontakt mellom barn og foreldre, og eventuelt tilsyn ved samværene, ble viktigheten av at samværene var av god kvalitet understreket. For de minste barna, hvor Fylkesnemnda beskrev at de hadde en svak eller ingen tilknytning til sine biologiske foreldre, var formålet ofte at barnet skulle ha kjennskap til sine biologiske foreldre og at samvær skulle bidra til at de fikk en relasjon. I disse tilfellene beskrev Fylkesnemnda at barna hadde en trygg tilknytning til sine fosterforeldre, noe som ut ifra tilknytningsteori betyr at de har ett bedre grunnlag for å danne nye relasjoner, også til biologiske foreldre. De indre arbeidsmodeller som oppstår hos barnet de første leveårene, er med på å danne grunnlag for barnets evne til å inngå i relasjoner senere (Bunkholdt, 2017).

Funnene mine viser videre at det er beskrevet at tilsyn og veiledning ble brukt for å sikre trygge samvær og bedre foreldrenes samværskompetanse. Det fremkom i alle vedtakene at foreldrene var tilbudt veiledning, enten i forbindelse med samvær og/eller generelt for å få bedret sin omsorgskompetanse. Tidligere forskning viser at støtte og tilrettelegging kan føre til bedre kontakt mellom barn og biologiske foreldre, og at både sosialarbeiderne og fosterforeldre virker å spille en viktig rolle i dette arbeidet (Moyers et. al, 2006). Det er uklart

av vedtakene hvor omfattende hjelp foreldrene hadde fått etter omsorgsovertakelsen, og hvordan hjelpen hadde fungert, men Fylkesnemnda sine vurderinger av hjelpen indikerer at selv om foreldrene ble tilbudt hjelp så hadde de ikke klart å nyttiggjøre seg av denne. Den manglende endringen hos foreldrene indikerer også dette, selv om det også kan forklares med at endring i mange tilfeller vil være svært vanskelig for disse foreldrene, uavhengig av hvilken hjelp som ble gitt.

Tidligere forskning viser også at hjelp og støtte til foreldrene bidrar til høyere sannsynlighet for tilbakeføring (Berry et. al, 2007; Goemans et.al, 2016). Med tanke på den utrygge/svake tilknytningen barna ble beskrevet å ha til sine biologiske foreldre, samt omfattende vansker i relasjoner og med å ta imot omsorg, er det rimelig å anta at foreldrene vil ha behov for hjelp til å bedre relasjonen. Anke (2007) drøfter viktigheten av å tilpasse måten man møter barn med utrygge tilknytningstiler på, ettersom det finner ulike former for utrygg tilknytning som gir ulike uttrykk og behov. Artikkelen understreker at det kreves særlig sensitive omsorgspersoner for å møte disse barnas svake og ambivalente signaler, og at omsorgspersonene må kunne tåle å stå i en vanskelig relasjon med barnet over tid, ettersom man må forvente at barnet trenger tid på å bli trygg og vise tillit. Det påpekes også at man må skille mellom det å endre kvaliteten på en allerede etablert tilknytning mellom foreldre og barn, og det å skulle danne en ny tilknytning mellom fosterforeldre og barn (Anke, 2007). Det kan være nødvendig for barneverntjenestene å se nærmere på om veiledningen foreldrene får er tilstrekkelig konkret ut ifra de enkelte barns behov, i tillegg til å undersøke årsaken til foreldrenes manglende evne til å nyttiggjøre seg av hjelpen. Man kan stille spørsmål ved om flere av barna i vedtakene jeg har gjennomgått kunne blitt tilbakeført dersom foreldrene hadde fått mer omfattende eller annen hjelp enn det de har blitt tilbudt.

7.3 Tilknytning til fosterhjemmet

Alle barna i sakene jeg gjennomgikk hadde opplevd brudd i sin relasjon til biologiske foreldre. Dette medførte dermed også ett brudd med de som ble regnet som barnas primære omsorgspersoner, uavhengig av hvordan tilknytningen hadde vært. I alle sakene ble barna omtalt som generelt sårbare grunnet plasseringen og brudd i relasjoner, og Fylkesnemnda vurderte at barna grunnet dette hadde ett særlig behov for ro og stabilitet. Flere flyttinger, for eksempel mellom beredskapshjem og fosterhjem ble omtalt som uheldig. Dette viser at Fylkesnemnda var opptatt av barna sitt behov for stabilitet i relasjoner, slik at de kunne knytte

seg til de som skulle være deres omsorgspersoner. Fylkesnemnda sine vurderinger virket dermed å være i tråd med det tilknytningsteorien påpeker er særlig viktig for barnets utvikling; stabil, og god emosjonell omsorg. Barn kan utvikle ulik tilknytning til ulike personer, avhengig av responsen de får på de signalene de sender ut. Det er likevel de relasjonene som barnet inngår i de første leveårene, som har størst betydning for barnets indre arbeidsmodeller, som danner grunnlag for barnets opplevelse av seg selv og sin evne til å inngå i relasjoner senere i livet (Broberg et. al, 2008). Tidligere studier har vist at de fleste barn som flytter i fosterhjem, har erfaringer med traumer (vold eller omsorgssvikt) som har påvirket deres tilknytning negativt. At barnet ikke får tid og ro til å knytte seg til en eller få omsorgspersoner, men opplever flyttinger/bytte mellom omsorgspersoner i de første leveårene, er også forbundet med risiko. Dette kan føre til at barnet får problemer med å knytte seg til trygge voksne, og at de får problemer med å utvikle en trygg tilknytning til fosterforeldrene (Miranda, et.al, 2019). Funnene mine viser at Fylkesnemnda var opptatt av barnets behov for ro og stabilitet. I vedtakene er det understreket på generelt grunnlag at barn i utgangspunktet har best av å voksne opp hos sin biologiske familie, og at gjenforening er målet. Likevel fremkom det tydelig i de konkrete vurderingene i hver sak at det var barnets trygghet og utvikling som ble vektlagt, og at muligheten for å knytte seg trygt til de som hadde omsorgen for barnet var avgjørende. Dette ble illustrert av at Fylkesnemnda i flere saker vurderte det som negativt at barnets tilknytning til fosterforeldrene ble forstyrret.

Vurderingene var begrunnet noe ulikt knyttet til barnas alder og tidspunkt for plasseringen. For de barna som ble plassert når de var under ett år gamle, vurderte Fylkesnemnda at det var fosterforeldrene som var barnets primære omsorgspersoner, også omtalt som psykologiske foreldre. Disse barna ble vurdert å ha en sterk tilknytning til fosterforeldrene. Brudd i relasjoner og tap av primære omsorgspersoner, blir omtalt å være en risiko for barnets videre utvikling (Bowlby, 1982). Funnene mine viser at Fylkesnemnda var opptatt av stabilitet og å unngå brudd i relasjoner, særlig når det gjaldt de små barna. For de eldre barna ble det vektlagt at de hadde opplevd ustabilitet og manglende emosjonell omsorg de første leveårene, og at det derfor var nødvendig for dem å få muligheten til å utvikle en trygg tilknytning til fosterforeldrene. Fosterhjems plasseringen fremsto da i større grad som ett behandlende tiltak, hvor formålet var å redusere konsekvensene av en allerede oppstått skade i barnets tilknytning.

I forhold til hvordan Fylkesnemnda vurderer barnets tilknytning til fosterhjemmet, viser funnene mine at det kun i ett tilfelle ble vurdert at et barn ikke kunne flytte hjem utelukkende

grunnet at tilknytningen til fosterhjemmet var sterk. Tilknytningsalternativet i barnevernloven ble brukt for å argumentere for at gutten måtte bli boende i fosterhjemmet, da det ville være skadelig for hans videre utvikling å måtte flytte fra fosterforeldrene som han hadde dannet en trygg tilknytning til. Også i tidligere studier av Fylkesnemndsvedtak fremkommer det at tilknytningsalternativet er lite brukt. En analyse av Fylkesnemndsvedtak gjennomført i 2001, viste at av 139 vedtak, benyttet Fylkesnemnda seg av tilknytningskriteriet i kun to saker. Studien omfattet saker hvor barnet ikke ble tilbakeført, og begrunnelsen var som regel at foreldrene ikke kunne gi god nok omsorg (Havik et. al., 2003). Tidligere forskning har som regel hatt fokus på barna og de biologiske foreldrene når det har blitt undersøkt faktorer som kan påvirke om barnet flytter hjem eller ikke. Kontakten mellom barnet og fosterhjemmet er mindre omtalt. Det finnes i midlertidig en undersøkelse som har funnet at sterk tilknytning til fosterhjemmet førte til høyere sannsynlighet for at barnet ble adoptert (Leathers et. al., 2010). Studien indikerer, i likhet med mine funn, at barnets tilknytning har betydning for hvor barnet ender opp med å bo. Funnene mine viser at selv om tilknytningsalternativet kun ble benyttet som hovedargument mot gjenforening i en sak, vurderte Fylkesnemnda i flere tilfeller at det ville være svært problematisk og skadelig for barna å flytte fra fosterhjemmet, ettersom de var sterkt tilknyttet fosterforeldrene.

Barna som sakene omhandlet ble i de fleste tilfeller vurdert å ha en positiv relasjon til fosterforeldrene, og tilknytningen mellom barnet og fosterforeldrene ble beskrevet som sterk og trygg. Videre fremkom det at Fylkesnemnda vurderte at en trygg tilknytning til fosterhjemmet var avgjørende for barnets positive utvikling, og barnets behov for ro og stabilitet for å kunne knytte seg til fosterforeldrene ble vektlagt. Funnene mine viser at Fylkesnemnda sine beskrivelser og vurderinger samsvarer med undersøkelser vedrørende barns tilknytning til fosterforeldrene. Tidligere studier har vist at selv om barn som plasseres i fosterhjem i utgangspunktet har en høyere risiko for utrygg tilknytning, er det mange som utvikler en trygg tilknytning til fosterforeldrene etter hvert. Det er i midlertidig flere faktorer som kan spille inn på sannsynligheten for at barnet knytter seg trygt til fosterforeldrene, blant annet barnets alder ved plassering. Barn som plasseres når de er under seks måneder gamle, har større sannsynlighet for å utvikle trygg tilknytning (Miranda, et.al, 2019). Fosterforeldrenes evne til å inngå i sensitivt samspill med barnet er også vist å påvirke kvaliteten på tilknytningen. Ikke overraskende er det høyere sannsynlighet for at barnet utvikler en trygg tilknytning til fosterforeldrene, dersom disse er sensitive i spillet med barnet (Gabler, et.al, 2014; Miranda, et. al, 2019).

7.4 Styrker og begrensninger

Studien min har noen styrker og begrensninger, knyttet til både metode, datamaterialet og teorivalg, som jeg vil presentere videre.

I forhold til metode gir en kvalitativ dokumentanalyse en unik mulighet til å få innblikk i Fylkesnemnda sine vurderinger og meninger. Samtidig gir kvalitativ metode en begrensning i muligheten for å systematisk gjennomgå store mengder data, som kan avdekke årsakssammenhenger.

Mitt datamateriale omfatter 32 vedtak. Dette er relativt mange, tatt i betraktning at analysen er kvalitativ, noe som gjør at funnene vil gi et godt bilde på hva som er tendensen i forhold til Fylkesnemnda sine vurderinger. Funnene egner seg til å gi innsikt i Fylkesnemnda sine vurderinger, og kan skape en diskusjon rundt viktige aspekter ved kontakten mellom barn og biologiske foreldre og vurderinger i saker om tilbakeføring. Funnene er også konsistente, med få unntak, noe som betyr at man kan *anta* at de vil være gjeldende også i andre saker. En annen fordel er at dokumentene inneholder informasjon om Fylkesnemnda sine vurderinger, som er det jeg har lagt vekt på i min studie. Datamaterialet er stabilt tilgjengelig for meg gjennom studien, noe som var en stor fordel i arbeidet.

Samtidig er det viktig å understreke at utvalget ikke er stort nok til at resultatene kan sies å være gyldig i alle vedtak som fattes av Fylkesnemnda. Det at alle saker som behandles i Fylkesnemnda er ulike og unike, gjør at bakgrunnen for vurderingene aldri vil være den samme. Selv om dokumentene inneholder mye informasjon, er de produsert for ett annen formål enn denne studien. Jeg kan ikke være sikker på at vedtakene inneholder all informasjon som Fylkesnemnda bygger vurderingene og slutningen sin på, ettersom noe kan være utelatt fra dokumentene. Ett eksempel på dette er hvordan vedtakene inneholder en overvekt av negative beskrivelser av foreldrenes omsorgsevne og utfordringer ved barnas fungering. Dette kan ha sammenheng med at Fylkesnemnda argumenterer for den avgjørelsen de har tatt, og at positive egenskaper dermed ikke bli vektlagt.

I forhold til teori, er tilknytningsteori ett naturlig utgangspunkt, ettersom jeg ønsker å se på vurderinger av tilknytning mellom barn og biologiske foreldre. Selv om tilknytningsteori er anerkjent, har den senere tid også blitt kritisert. Det er blant annet hevdet at tilknytningsteori ikke i tilstrekkelig grad tar høyde for barns individuelle og medfødte forskjeller og hvordan dette påvirker barns reaksjoner og videre kvaliteten på samspillet. Teoriens sterke biologiske forankring har også vært kritisert, ettersom tilknytning er så sammensatt og komplisert til

biologi alene ikke kan forklare den (Bunkholdt, 2017). Videre tilknytningsteori kritisert for å ha for ensrettet fokus på relasjonen mellom barn og en/få primære omsorgspersoner, uten å ta hensyn til andre relasjoner barn inngår i (Broberg, et.al, 2008). Ettersom forståelsen av tilknytning stadig er i endring, vil dette kunne bety at mine funn og drøfting opp mot tilknytningsteori, vil bli utdatert etter hvert. Teorier kan ikke sees som tidløse sannheter, og må knyttes til nåtid, kontekst og praksis (Askland & Sataøen, 2019).

7.5 Implikasjoner for videre forskning og praksis

Studien min fokuserer på tilknytning og kontakten mellom barn og biologiske foreldre, samt tilknytningen mellom barn og fosterforeldre. Datamaterialet er begrenset til å gjelde vedtak fattet etter barnevernloven § 4 – 21, fra år 2021 og 2022. Fylkesnemndas vurderinger og slutning vil være påvirket av lovgrunnlaget som jeg har redegjort for i Kapittel 2. Den 01.01.2023 trådte en ny barnevernlov i kraft, som erstatter den gamle loven fra 1992. Loven inneholder en del endringer, særlig er samvær og kontakt med biologisk familie etter en plassering viet mye plass. I den gamle loven var samvær omtalt i en egen paragraf, barnevernloven § 4 – 19, mens i den nye loven er samvær viet ett helt kapittel, kapittel 7. Det ville dermed være interessant å gjøre en ny, tilsvarende studie, når den nye loven har vært i bruk i noen år, for å se hvilken innvirkning dette har på de samme spørsmålene som min studie tar for seg.

Jeg har ekskludert vedtak der partene er enige om tilbakeføring, og heller ikke har sett på saker hvor barn som er frivillig plassert blir tilbakeført. Noen av studiene jeg har gjennomgått viser at frivillige plasseringer fører til høyere sannsynlighet for tilbakeføring (Goemans et.al, 2016; López et. al, 2012). Det vil det være interessant å se på om man finner lignende forskjeller i norsk barnevern i dag, og i så fall hvorfor dette virker å påvirke sannsynligheten for tilbakeføring.

Underveis i arbeidet gjorde jeg også noen oppdagelser som jeg tenker det kan være relevant å utforske videre. Jeg oppdaget blant annet at mødrene oftere hadde foreldreansvar for barna, ble gitt mer samvær, og at barnet oftere var tenkt tilbakeført til mor. Dette overrasker meg ikke, da jeg kjenner igjen tendensen fra min egen arbeidshverdag. Både Bowsby (1982) og Ainsworth (1989) tar også først og fremst utgangspunkt i mor når de beskriver tilknytning mellom barn og foreldre. Også tidligere analyser av vedtak fra Fylkesnemnda har vist at mødre oftere har foreldreansvar og får hyppigere og lengre samvær enn far (Haugli, 1998).

Dette tyder på at skeivfordelingen har pågått over tid. Jeg tenker at barns relasjon og tilknytning til foreldrene sett ut ifra ett kjønnsperspektiv, er interessante tema å utforske videre.

Ett av funnene mine omhandler biologiske foreldre sin støtte og hjelp i forbindelse med kontakt med sine barn etter en omsorgsplassering, og viste at Fylkesnemnda ofte vurderte at veiledning ikke hadde ført til ønsket endring i foreldrenes omsorgsevne. Det kan derfor være nyttig å undersøke hvilken hjelp og veiledning foreldrene får og om dette fungerer, samt å analysere saker hvor barn blir tilbakeført, for å avdekke suksessfaktorer i disse sakene.

Sistnevnte funn kan også ha betydning for videre praksis i barneverntjenestene. Det er barneverntjenestene sitt ansvar å følge opp foreldre etter at barnet er plassert. Dersom hjelpen som gis ikke har god nok effekt, bør man undersøke årsaken til dette og kartlegge om det bør gjøres endringer i den oppfølgingen de biologiske foreldrene og barna får etter en omsorgsovertakelse.

7.6 Konklusjon

Formålet med denne studien var å gi svar på spørsmål knyttet til barns tilknytning til biologiske foreldre og fosterforeldre i forbindelse med krav om tilbakeføring av omsorgen til biologiske foreldre, samt formålet med samvær dersom barnet ikke flyttet hjem igjen. Ved å analysere vedtak fra Fylkesnemnda fattet etter barnevernloven 4 – 21, har jeg undersøkt hvilken betydning barns tilknytning har i Fylkesnemnda sine vurderinger. Studien er relevant ettersom barns tilknytningsstil indikerer hvordan omsorgen har vært, samt at det har stor betydning for barnet sin utvikling videre i livet (Kvello, 2015). Det er derfor viktig å ha kunnskap om hvordan tilknytning vurderes i praksis.

Fylkesnemnda virker å være opptatt av tilknytning og den emosjonelle omsorgen barn trenger for å kunne utvikle en trygg tilknytning til sine omsorgspersoner, og var i sine vurderinger gjennomgående opptatt av at en trygg tilknytning er avgjørende for barns videre utvikling og trivsel. Selv om de i flere av sakene understrekte at det var en verdi å få vokse opp i sin biologiske familie, fremkom det tydelig at det var barnets tilknytning og behov for stabilitet av god omsorg, ikke biologi, som var avgjørende for om Fylkesnemnda vurderte om barnet skulle flytte hjem eller ikke.

Tilknytning til biologiske foreldre ble ofte vurdert som svak eller utrygg, og manglende emosjonell omsorg fra foreldrene ble beskrevet å være årsaken til barnas problemer. Foreldrene sin manglende evne til å gi god nok emosjonell omsorg, samt at barna ofte hadde omfattende emosjonelle vansker og behov for særlig god omsorg, ble vurdert å være hovedårsaken til at barna ikke fikk flytte hjem. Dette indikerer at Fylkesnemnda legger vekt på barnets behov for stabilitet i omsorgen, og anser en trygg tilknytning som avgjørende for deres videre utvikling, slik også forskning bekrefter. Dersom målet om gjenforening skal nås er det nødvendig å trygge tilknytningen mellom barn og foreldre. Dette er en vanskelig oppgave som både innebærer å endre foreldrenes omsorgsevne, slik at de er i stand til å gi barna god nok emosjonell omsorg, samtidig som tilknytningen mellom barn og foreldre må etableres/styrkes gjennom positive samspillserfaringer. Studien min bidrar på denne måten til å gi kunnskap som er viktig når barneverntjenesten skal samarbeide med foreldrene og legge til rette for at barnet skal flytte hjem igjen.

Samvær kan være en viktig arena for å styrke tilknytningen, og Fylkesnemnda var opptatt av at det ble lagt til rette for gode samvær dersom barnet ikke skulle flytte hjem. Samtidig ble det beskrevet at det foreldrene strevde med de samme utfordringene ved samvær som i omsorgsutøvelsen, og at kvaliteten på samværene var varierende. Resultatene av studien gir grunn til å se nærmere på om den hjelpen biologiske foreldre tilbys etter en omsorgsovertakelse fungerer etter intensjonen, og hvordan man kan sikre at samvær bidrar til å styrke relasjonen mellom barn og foreldre slik at en gjenforening blir mulig og forsvarlig.

Å ta omsorgen fra foreldre og plassere barn utenfor hjemmet er av de mest inngripende tiltakene barneverntjenesten har, både for barnet og foreldrene. Samtidig kan det å vokse opp med omsorgssvikt få store negative konsekvenser for barn. Vurderinger knyttet til hvor barn skal bo bør derfor baseres på oppdatert kunnskap om hva som er best for barnet, både på kort og lang sikt.

8. Litteraturliste

- Aamodt, H.A. & Mossige, S. (2018) Kontakt på sosiale medier mellom foreldre og barn under offentlig omsorg. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(2), s. 110 – 126. DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-04>
- Alvik, I., (2021) *Samvær etter omsorgsovertakelse - en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter*. (Skriftserien 4/2021). Oslo Met – Storbyuniversitetet. <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753>
- Ainsworth, M., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment. A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Ainsworth, M. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34, s. 932–937. DOI: doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.932
- Ainsworth, M. (1989). Attachment beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), s. 709–716. DOI: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.4.709>
- Angel, B.Ø. (2018). Fosterhjemsordningen i endring. I Ask, T.A., & Eide, S.B. (Red.) *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s.156 - 178). Gyldendal.
- Anke, T. (2007). «Tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre: et behandlingsperspektiv» *Tidsskrift for norsk psykologforening*. 44, s. 1230–1238
- Askland, L. & Sataøen, S. O. (2019) *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Barnekonvensjonen, (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barnevernloven, (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

- Barnevernloven, (2022). *Lov om barneverntjenester* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Barneverns og helsenemnda, (2022). *Hva gjør barneverns og helsenemnda?*
<https://www.bvhn.no/hva-gjoer-vi.568825.no.html>
- Berry, M., McCauley, K. & Lansing, T. (2007). Permanency through group work: A pilot intensive reunification program. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 24, s. 477–493.
- Biehal, N. (2007). Reuniting children with their families: Reconsidering the evidence on timing, contact and outcomes. *British Journal of Social Work*, 37(5), s. 807–823. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl051>
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), s. 27-40. DOI: 10.3316/QRJ0902027
- Bowlby, J. (1982) *Attachment and Loss: Volume 1: Attachment* (2.utg.). The Hogarth Press Ltd.
- Boyle, C. (2017). “What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?” A systematic review. *Child & Family Social Work*, 22(S1), s. 22 – 33. DOI: <https://doi.org/10.1111/cfs.12236>
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Mothander, P.R. (2008) *Tilknytningsteori. Betydningen af nære følelsesmæssige relationer*. Hans Reitzels Forlag.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid: Fra rekruttering til tilbakeføring* (4. utg.). Gyldendal Akademisk.

- Carlson, L., Hutton, S., Priest, H. & Melia, Y. (2019). Reunification of looked-after children with their birth parents in the United Kingdom: A literature review and thematic synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), s. 192-205. DOI: <https://doi.org/10.1111/cfs.12663>
- Carrera, P., Román, M. & Jiménez-Morago, J.M. (2021) Foster children's attachment representations: the role of type of maltreatment and the relationship with birth family. *Attachment & Human Development*, 23(6), s. 969-986. DOI: 10.1080/14616734.2020.1841253
- Carter, S. M. & Little, M. (2016). Justifying Knowledge, Justifying Method, Taking Action: Epistemologies, Methodologies, and Methods in Qualitative Research. *Qualitative Health Research*, 17(10), s. 1316 – 1328. DOI: <https://doi.org/10.1177/1049732307306927>
- Christiansen, Ø., Iversen, O. & Kojan, B.H. (2016). Beslutninger om plassering utenfor hjemmet. I Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (Red.) *Beslutninger i barnevernet*. (s.108-128). Universitetsforlaget.
- Crabtree, S.M. (2019). Reflecting on reflexivity in development studies research. *Development in practice*, 29(7), s. 927 – 935. DOI: 10.1080/09614524.2019.1593319
- Creswell, J.W. & Creswell, J.D. (2018). *Research Design – Qualitative, quantitative & mixed methods approaches*. (5 utg.). SAGE.
- Cyr, C., Euser, E. M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2010). Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: A series of meta-analyses. *Development and Psychopathology*, 22(1), s. 87-108. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0954579409990289>
- Duedahl, P. & Jacobsen, M.H. (2010). *Introduktion til dokumentanalyse*. Syddansk Universitetsforlag.
- Eide, S.B. (2018). Det biologiske prinsippet. I Ask, T.A., & Eide, S.B. (Red.) *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s. 45 - 80). Gyldendal.

- Ellingsen, I.T. (2014) «Family isn't a word, it's a sentence» - familieforståelse i lys av barnevernsfaglige prinsipper. I Ellingsen, I.T. & Østerhaug, R.S. (Red.) *Barnevernets Brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger*. (s. 137 – 153). Universitetsforlaget.
- Fernandez, E. & Lee, J.S. (2011). Returning Children in Care to Their Families: Factors Associated with the Speed of Reunification. *Child indicators research*, 4(4), s.749-765.
- Gabler, S., Bovenschen I., Lang, K., Zimmermann, J., Nowacki, K., Kliewer, J & Spangler, G. (2014). Foster children's attachment security and behavior problems in the first six months of placement: associations with foster parents' stress and sensitivity. *Attachment & Human Development*, 16(5), s. 479-498. DOI: 10.1080/14616734.2014.911757.
- Gerdtts – Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse: En analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling. *Kritisk Juss*, 46(2), s. 125 – 153. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Goemans, A., Vanderfaeillie, J., Damen, H., Pijnenburg, H. & Van Holen, F. (2016). Reunification of foster children: Factors associated with reunification outcomes in Flanders and the Netherlands. *Children and youth services review*. 70, s. 284-292. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.09.023>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg). Fagbokforlaget.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Cappelen Akademisk Forlag.
- Haugli, T. & Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernssaker – Psykologiske og juridiske vurderinger*. Universitetsforlaget.
- Haugli, T. (1998). *Samværsrett i barnevernssaker*. Universitetsforlaget.
- Havik, T. (2000). Beslutninger om samvær når barn blir tatt under omsorg. I: Falck, S. & T. Havik, T. (red.), *Barnevern og Fylkesnemnd*. Kommuneforlaget.

- Havik, T., Hassel, K. & Poulsson, A. (2003). *Hjem igjen? En analyse av Fylkesnemndas vedtak etter barnevernlovens § 4 – 21*. (Skriftserien 03:1). Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet.
- Humphreys, C. & Kiraly, M. (2011). High-frequency family contact: a road to nowhere for infants. *Child & family social work*, 16(1), s.1-11. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00699.x>
- Jørgensen, E. T. (2015) Moderskap med restriksjoner. *Norges Barnevern*, 92(3), s. 182 – 201. DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-03-0>
- Killen, K. (2019). *Barndommen varer i generasjoner – Forebygging er alles ansvar*. (4. utg.). KF.
- Krogh, O.L. & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (Red.) *Beslutninger i barnevernet*. (s.34-47). Universitetsforlaget.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Köhler-Olsen, J. (2019). EMD: Strand Lobben med flere mot Norge – betydningen for norsk barnevern. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 4, s. 341–346. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-04-07>
- Köhler-Olsen, J. (2022). Barnevernsrett – hjelpetiltak og akutttiltak. I Kjønstad, K., Syse, A. & Kjelland, M. (Red.). *Velferdsrett II. Barneverns – og sosialrett*. (s. 267 – 326). Gyldendal.
- Leathers, S., Falconnier, L. & Spielfogel, J. (2010). Predicting Family Reunification, Adoption, and Subsidized Guardianship Among Adolescents in Foster Care. *American journal of orthopsychiatry*, 80(3), s. 422-431. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01045.x>

- López, M., del Valle, J. F., Montserrat, C., & Bravo, A. (2013). Factors associated with family reunification for children in foster care. *Child & family social work, 18*(2), s. 226-236. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00847.x>
- Lovdata, u.å. *Om Lovdata*. https://lovdata.no/info/om_lovdata
- Malterud, K. (2001) Qualitative research: Standards, challenges and guidelines. *The Lancet, 358*(9280), s. 483-488. DOI: 10.1016/S0140-6736(01)05627-6
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- McWey, L.M. & Cui, M. (2021). More contact with biological parents predicts shorter length of time in out of home care and mental health of youth in the child welfare system. *Children and youth services review, 128*, s. 106 – 164. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2021.106164>
- McWey, L. M. & Cui, M. (2018). Parent–child contact for youth in foster care: Research to inform practice. *Family Relations, 66*(4), s. 684–695. DOI: <https://doi.org/10.1111/fare.2017.66.issue-410.1111/fare.12276>
- Miranda, M., Molla, E., & Tadros, E. (2019). Implications of Foster Care on Attachment: A Literature Review. *The Family Journal, 27*(4), s. 394–403. DOI: <https://doi.org/10.1177/1066480719833407>
- Misund, B.I (2014) Beslutningsteoretiske perspektiver på beslutningsprosesser i barneverntjenesten. I Ellingsen, I.T. & Østerhaug, R.S. (Red.) *Barnevernets Brennpunkt. Beslutningsgrunnlag og beslutninger*. (s. 57 – 77). Universitetsforlaget.
- Moyers, S., Farmer, E. & Lipscombe, J. (2006). Contact with Family Members and its Impact on Adolescents and Their Foster Placements. *The British Journal of Social Work, 36*(4), s. 541-559. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bch270>

- Nairn, S. (2019). Research paradigms and the politics of nursing knowledge: A reflective discussion. *Nursing philosophy*, 20(4). DOI: 10.1111/nup.12260
- Neuman, W. L. (2014). *The meaning of methodology*. Neuman, W. L. (red.). *Social research methods: quantitative & approaches*. (s. 91 – 124). Pearson.
- NOU 2012: 5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Punch, K.F. (2014). *Introduction to social research: Quantitative & qualitative approaches* (3. utg.). Sage.
- Quinton, D., Rushton, A., Dance, C. & Mayes, D. (1997). Contact between Children Placed Away from Home and their Birth Parents: Research Issues and Evidence. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2(3), s. 393-413. DOI: <https://doi.org/10.1177/1359104597023007>
- Regjeringen, (2022). *Ny og meir tidsriktig barnevernslov trer i kraft 1. januar 2023*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-og-meir-tidsriktig-barnevernslov-trer-i-kraft-1.-januar-2023/id2935286/>
- Salas, M. D., Bernedo, I. M., García-Martín, M. A., & Fuentes, M. J. (2020). Behavioral Observation and Analysis of Participants in Foster Care Visits. *Family Relations*, 70(2), s. 540 - 556. DOI:10.1111/fare.12430
- Scott, C., & Monstad, M. (2011). Tilknytningsforstyrrelser hos barn i fosterhjem. *Fosterhjemskontakt*, 3, s. 2-10. <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2015/06/Tilknytningsforstyrrelse.pdf>
- Sen, R. & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), s. 298-309. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00741.x>

- Shenton, A. K. (2004). Strategies for Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, 22(2), s. 63–75. DOI: <https://doi.org/10.3233/EFI-2004-22201>
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data*. (5. utg). SAGE.
- Skivenes, M. & Tonheim, M. (2016). Deliberative Decision-Making on the Norwegian County Social Welfare Board: The Experiences of Expert and Lay Members. *Journal of Public Child Welfare*, 11(1), s. 108–132. DOI:10.1080/15548732.2016.1242447
- Skoglund, J. & Thørnblad, R. (2021). Problemer med foreldresamvær i barnevernet- unge voksnes fortellinger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), s. 210 – 228. DOI: <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-05>
- Smith, L. (2020). FNs konvensjon om barns rettigheter. I Høstmælingen, N., Kjørholdt, E.S. & Sandberg, K. (Red.) *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge* (4. utg.) (s. 19 – 32). Universitetsforlaget.
- Strandbu, A. & Vis, S.A. (2016). Barns deltakelse i beslutningene. I Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (Red.) *Beslutninger i barnevernet*. (s.144- 160). Universitetsforlaget.
- Svartdal, F. (2021, 10.januar) *Fagfelle vurdering*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/fagfelle vurdering>
- Tracy, S.J. (2010). Qualitative Quality: Eight «Big – tent» criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), s. 837 – 851. DOI: 10.1177/1077800410383121
- Waters, E., Weinfield, N. S., & Hamilton, C. E. (2000). The Stability of Attachment Security from Infancy to Adolescence and Early Adulthood: General Discussion. *Child Development*, 71(3), s. 703–706. DOI: doi:10.1111/1467-8624.00179
- Yilmaz, K. (2013). Comparison of quantitative and qualitative research traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. *European Journal of Education*, 48(2), s. 311 – 325

Vedlegg 1: Kort oppsummering av Fylkesnemndsvedtakene

Vedtak	Barn	Plassering	Karakteristikk ved vurderingene	Samvær ved omsorgsovertakelsen	Slutning
FNV-2022-162-FHS	Gutt, 3 år	3 år, fosterhjem	Gutt med særlige behov (genfeil og under utredning for ADHD og barneautisme). Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært økt samvær. Mor har begrenset kognitiv fungering, og klarer ikke å ivareta barnet hverken praktisk eller emosjonelt. Far ønsker ikke tilbakeføring eller økt samvær.	6 ganger i året a 2 timer for hver av foreldrene.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Krav om økt samvær tas ikke til følge.
FNV-2022-124-FBV	Gutt, 14 år og jente, 11 år	4 år, fosterhjem	Barna beskrives som sårbare grunnet dårlig omsorg over tid. Ellers ingen særlige behov. Sterk tilknytning til fosterhjemmet. Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor beskrives som psykisk syk, og har blitt utsatt for vold fra far. Far er død.	6 ganger i året a 1 time med begge barna sammen. Samvær ble redusert til 4 ganger i året a 1 time i 2020.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær fastsettes til 4 ganger i året a 1 time.
FNV-2021-295-FTE	Jente, 15 år.	10 år, institusjon	Jenta beskrives å være smart og viljesterk. Hun har nylig flyttet fra fosterhjem til institusjon, mot sin vilje. Mistanke om rus. Jenta ønsker å flytte hjem til mor. Mor ønsker tilbakeføring og at flytvedtaket oppheves, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor har hatt ett langvarig rusmisbruk.	6 ganger i året a 3 timer mellom mor og jenta. I 2021 ble samvær utvidet til annenhver lørdag til søndag, samt samvær hver onsdag.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves.
FNV-2022-97-FRO	Jente, 10 år	3 år, fosterhjem	Jenta beskrives å være sårbar etter å ha levd med konflikt mellom foreldrene og utrygghet. Fremstår utrygg på mor. Foreldrene ønsker at mor skal overta omsorgen. Mistanke om vold fra mor mot jenta, og vold mellom foreldrene. Mor har etter plassering fått ny samboer, to nye barn og endret sin situasjon til det positive.	8 ganger i året a 2 timer med mor. Økt til 8 ganger i året a 4 timer i 2021. 2 ganger i året a 2 timer med far. Økt til 8 ganger året a 2 timer i 2020. Redusert til 4 ganger i året a 2 timer i 2021.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.
FNV-2022-80-FTF	Jente, 8 år og gutt, 12 år	4 år, fosterhjem	Jenta ble beskrevet å ha forsinket utvikling grunnet manglende omsorg. Hun har hatt en positiv utvikling i fosterhjemmet og ønsker å flytte hjem. Foreldrene ønsker tilbakeføring og samvær etter nemndas skjønn med jenta. De ønsker ikke tilbakeføring eller samvær med gutten. Barna har vært vitne til vold og konflikt mellom foreldrene. Det beskrives at foreldrene ikke vil klare å ivareta barna emosjonelt.	4 ganger i året a 3 timer med foreldrene sammen. Økt i 2021 til 6 ganger i året a 3 timer med begge foreldrene sammen. Far fikk i tillegg 6 årlige samvær a 3 timer.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær 6 ganger i året a 4 timer med jenta. Ingen samvær med gutten.
FNV-2022-91-FTE	Gutt, snart 14 år	5 år, fosterhjem	Gutten har en sterk tilknytning til fosterhjemmet, og særlig behov for stabilitet. Han ønsker å bli boende i fosterhjemmet. Mistanke om tilknytningsforstyrrelse. Far ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær en helg i måneden. Far beskrives å ha utfordringer med psykisk	3 samvær i året a 3 timer med far. Utvidet til 5 samvær i året i 2017. Utvidet til 8 samvær i året i 2020.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Ingen endring i samvær.

			og fysisk helse. Mor ønsker at gutten skal bli boende i fosterhjemmet.	4 samvær i året a 3 timer med mor. Endret til 3 ganger i året a 3 timer i 2020.	
FNV-2021-277-FAG	Gutt, 12 år	2 år, fosterhjem	Gutten fremstår som ressursrik. Han fungerer godt i fosterhjemmet, men ønsker å flytte hjem til mor. Mor ønsker tilbakeføring. Det er beskrevet at mor tidligere har hatt utfordringer med rus og psykisk helse. Hun mottar behandling og fremstår stabil. Far har ikke foreldreansvar eller samvær.	En gang i måneden, lørdag til søndag.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves.
FNV-2021-274-FNO	Jente, 10 år	7 år, fosterhjem	Jenta beskrives å fungere godt i det daglige, men med blant annet sosiale og språklige utfordringer. Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært at samvær etter nemndas skjønn. Mor har tidligere hatt psykiske vanker, men har hatt en positiv utvikling. Mor kan gi praktisk god nok omsorg, men ikke emosjonelt ift jentas behov, samt at det vil være negativt for jenta å flytte fra fosterhjemmet. Far døde i 2021.	2 ganger i året inntil 3 timer med mor. Endret til 1 gang i året inntil 3 timer i 2015. Endret til 2 ganger i året a 3 timer i 2016. Endret til 3 ganger i året a 3 timer i 2018. Endret til 6 ganger i året a 5 timer i 2020.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær settes til 4 ganger i året a 5 timer og 4 ganger i året med en overnatting.
FNV-2022-136-FBV	Gutt, 8 år	1 år, fosterhjem	Gutten beskrives å ha emosjonelle og sosiale vansker, og behov for særlig trygghet. Han har hatt en positiv utvikling etter plassering. Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor beskrives å ha manglende evne til mentalisering, og har selv hatt en belastende oppvekst. Hun har sannsynligvis utsatt gutten for vold. Far har ikke foreldreansvar og oppholder seg ikke i Norge. Han ønsker at mor skal ha omsorgen, subsidiært at nemnda fastsetter samvær.	Ukentlig i starten. Fastsatt til 12 ganger i året a 3 timer (4 timer i november og desember), samt videosamtaler med begge foreldre i 2021.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær fastsettes til 12 ganger i året a 3 timer med mor og 3 ganger i året a 2 timer med far.
FNV-2021-260-FRO	Gutt, 10 år og gutt, 7 år	2 år, institusjon	Gutten (10 år) blir beskrevet å ha omfattende reguleringsvansker, og ett stort omsorgsbehov. Han er plassert på institusjon, ettersom fosterhjemmet ikke klarte å håndtere han. Gutten ønsker å flytte hjem til mor. Foreldrene ønsker at eldste gutt tilbakeføres, subsidiært at samvær etter nemndas skjønn. Mor har ulike psykiske diagnoser, men hennes liv fremstår som roligere nå enn tidligere. Hun har god forståelse for barnets behov, men ikke alltid kapasitet til å følge opp.	4 timer hver 6.uke med hver av foreldrene.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves.
FNV-2020-240-FHS	Gutt, 10 år, jente, 9 år, gutt, 8 år og gutt, 6 år	5 år, fosterhjem	Barna er preget etter en oppvekt med vold. De to eldste barna har reaktiv tilknytningsforstyrrelse. De to minste barna vurderes å ha en sterk tilknytning til fosterhjemmet. Foreldrene ønsker at barna tilbakeføres, subsidiært at det fastsettes 12 samvær i året med overnatting. Barna har blitt utsatt for vold og vitne til vold mellom foreldrene. Forholdet mellom foreldrene er fremdeles svært konfliktfylt.	6 ganger i året a 3 timer med hver av foreldrene. Endret til 3 ganger i året a 3 timer dersom foreldrene har samværene hver for seg, og 6 ganger i året	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Gutt, 10 år; 6 ganger i året a 3 timer. Jente, 9 år: 10 ganger i året a 3 timer.

				a 3 timer om de har dem sammen, i 2017.	Gutt, 8 år og gutt, 6 år: 12 ganger i året a 3 timer.
FNV-2022-35-FTF	Jente, 12 år	9 år, fosterhjem	<p>Jenta opplever trygghet og stabilitet i fosterhjemmet. Hun fungerer relativt godt. Hun har hatt reaksjoner på at kontakten med mor har vært ustabil og mor har uteblitt fra samvær. Hun er svært ambivalent ift hvor hun vil bo.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring. Far ønsker at jenta blir boende i fosterhjemmet. Mor har ett tidligere rusmisbruk, men er nå rusfri. Hun har en mer stabil livssituasjon, og ny samboer. Hun klarer ikke alltid å se jentas behov.</p>	<p>6 ganger i året a 5 timer med begge foreldrene. Endret til 9 årlige samvær a 5 timer i 2015.</p> <p>Endret til 4 ganger i året a 5 timer med mor, og 8 ganger i året a 6 timer med far i 2018.</p>	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.
FNV-2020-241-FMR	Gutt, 11 år	6 år, fosterhjem	<p>Gutten har blant annet diagnose reaktiv tilknytningsforstyrrelse. Han har hatt en positiv utvikling i fosterhjemmet.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært at samvær etter nemndas skjønn. Mor beskrives å ha mye positivt ved seg, men mangler forståelse for guttens komplekse vansker. Diagnosen hans er resultat av manglende omsorg. Far er ikke part, og har ikke møtt gutten siden han var liten.</p>	6 ganger i året a 3 timer med mor. Endret til 8 ganger i året a 3 timer i 2019.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 8 ganger i året a 3 timer.</p>
FNV-2021-225-FNO	Gutt, 4 år	3.5 år, fosterhjem	<p>Gutten har normal utvikling, men særlig behov for ro og stabilitet grunnet flere relasjonsbrudd. Sterkt knyttet til fosterhjemmet.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. De er unge, og blir beskrevet som umodne. De har en stabil livssituasjon, men mangler initiativ i samspill og evne til å gi god nok emosjonell omsorg.</p>	6 ganger i året a 4 timer med begge foreldre. Endret til 6 ganger i året a 2 timer i 2019.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 6 ganger i året a 4 timer.</p>
FNV-2021-257-FTE	Gutt, 17 år	3 år, fosterhjem	<p>Gutten beskrives som omsorgsfull, snill og smart. Han er utrygg og traumatisert. Han har ett sterkt ønske om å flytte hjem.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. De har utsatt gutten for vold, tvang og frihetsberøvelse. De er dømt i straffesak. De legger skylden på gutten.</p>	3 ganger i året a 2 timer med begge foreldre.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Gutten plasseres på institusjon.</p> <p>Det fastsettes null samvær med foreldrene.</p>
FNV-2021-200-FMR	Gutt, 17 år	2 år, institusjon	<p>Gutt blir beskrevet å ha store adferdsvansker, sannsynligvis med bakgrunn i psykiske vansker. Han er diagnostisert med psykose. Han er plassert på institusjon med 2:1 bemanning.</p> <p>Mor og gutten ønsker tilbakeføring til mor. Mor er en god mor med normal omsorgsevne, men hun bagatelliserer guttens vansker. Gutten har så store vansker at det ikke er forsvarlig at han flytter hjem.</p>	<p>1 gang i måneden a 6 timer med mor.</p> <p>1 gang i måneden a 4 timer med far.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Det fastsettes samvær som før.</p>

FNV-2021-216-FRO	Jente, 6 år.	3 år, fosterhjem	<p>Jenta beskrives som forsinket i utviklingen, og har blant annet PTSD. Hun har opplevd mange flyttinger og mye ustabilitet, samt vært vitne til grov vold. Hun trives godt og har knyttet seg til fosterhjemmet.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring. Mor er tidligere rusmisbruker, og preges av omsorgssvikt i egen oppvekst. Hun klarer ikke å skape trygghet og stabilitet.</p>	Ikke oppgitt.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsatt i eget vedtak.</p>
FNV-2021-118-FAG	Gutt, 13 år	3 år, fosterhjem	<p>Gutten beskrives som positiv og hjelpsom. Han har vansker med å regulere følelser, og trenger hjelp til læring. Han ønsker å flytte hjem.</p> <p>Far ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Far har utsatt gutten og søsken for vold. Han erkjenner ikke dette. Mor bor i utlandet.</p>	3 ganger i året med far	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 12 ganger i året, fredag til søndag.</p>
FNV-2021-205-FOA	Jente, 15 år	4 år, institusjon	<p>Jenta blir beskrevet å ha omfattende psykiske vansker, hun har flyttet flere ganger etter omsorgsovertakelsen. Hun ønsker å flytte hjem til far.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Far beskrives å ha bedre omsorgsevne nå enn tidligere, men vil ha vansker med å ivareta jentas særlige behov. Far har en positiv innvirkning på hennes fungering, sannsynligvis grunnet hennes sterke ønske om å flytte hjem.</p>	<p>1 gang i måneden a 8 timer hver gang med begge foreldre.</p> <p>Endret til 6 ganger i året a 6 timer i 2018.</p>	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves.
FNV-2021-0242-FTR	Jente, 12 år	2.5 år, fosterhjem	<p>Jenta strever med sosialt samspill, mistanke om tilknytningsforstyrrelse. Har hatt en positiv utvikling i fosterhjemmet, men har fremdeles store behov.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. De blir beskrevet å ikke forstå jentas behov for trygghet og god omsorg.</p>	Ikke oppgitt.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 8 ganger i året a 6 timer med begge foreldrene.</p>
FNV-2021-203-FNO	Gutt, 5 år	4.5 år, fosterhjem	<p>Gutten beskrives å ha hatt en god utvikling, men at han siste tiden har vært mye sint. Han er sårbar etter emosjonell omsorgssvikt de første 6 mnd. Han har en sterk tilknytning til fosterhjemmet.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært at samvær etter nemndas skjønn. Hun har ADHD og PTSD, men hennes situasjon har bedret seg betraktelig de siste årene. Hun har ny samboer og (snart) to nye barn. Hun virker å ikke fullt ut forstå hva gutten har behov for. Far døde i 2021.</p>	6 ganger i året a 2 timer med begge foreldre.	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 8 ganger i året, herunder fire overnattingsamvær over 2 dager med mor.</p>
FNV-2021-47-FHS	Gutt, 13 år og gutt, 14 år.	2 år, fosterhjem	<p>Begge guttene strever med sinne og utagering. De er begge utrygge. Begge guttene ønsker å flytte hjem.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært at samvær etter nemndas skjønn. Foreldrene beskrives å ikke klare å regulere barna, særlig mor klarer ikke å gi god nok emosjonell omsorg. Det er liten endring i foreldrenes omsorgsevne siden plassering.</p>	<p>4 ganger i året a 6 timer med begge foreldrene.</p> <p>Økt til 12 ganger i året i 2020.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 12 ganger i året, inntil 25 timer, med overnatting, med begge foreldre.</p>

FNV-2021-93-FOH	Gutt, 8 år	5.5 år, fosterhjem	<p>Gutten beskrives å ha en god utvikling, og er trygg i fosterhjemmet. Han har reaktiv tilknytningsforstyrrelse.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Positiv endring hos mor, hun blir vurdert å kunne gi god nok omsorg. Ingen kontakt med far. Guttens tilknytning til fosterhjemmet er i midlertidig så sterk at det er fare for skadevirkninger hvis han flytter.</p>	<p>Usikkert utgangspunkt.</p> <p>Endret til 6 ganger i året a 4 timer i 2017.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til annenhver helg, fredag til søndag, samt 2 uker i sommerferien.</p>
FNV-2020-217-FTF	Gutt, 2.5 år	2 år, fosterhjem	<p>Gutten har en normal utvikling, han har ingen særlige behov.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær 12 ganger i året a 3 timer. Foreldrene fremstår som umodne, og strever med å organisere sitt eget liv og forstå hva barn har behov for utfra alder. Gutten har primær tilknytning til fosterhjemmet.</p>	<p>4 ganger i året a 3 timer.</p> <p>Økt til 6 ganger i året a 3 timer i 2019.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 6 ganger i året a 3 timer med begge foreldre.</p>
FNV-2020-210-FRO	Gutt, 7 år	4 år, fosterhjem	<p>Gutten beskriver som normal fungerende og med god utvikling.</p> <p>Begge foreldrene ønsker tilbakeføring til mor. Subsidiært samvær med mor 12 ganger i året, hvorav 6 overnattingssamvær på ett døgn og 6 samvær på 4 timer og med far 8 ganger i året a 3 timer. Mor blir beskrevet å ha hatt psykiske vansker, og vansker følge opp grunnleggende behov (mat, oppmerksomhet og trøst). Situasjonen hennes er bedret, men ikke nok.</p>	<p>6 ganger i året med begge foreldre, 4 timer med mor og 2 timer med far.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 12 ganger i året med mor, hvorav 6 er overnattingssamvær på ett døgn og 6 er samvær på 4 timer.</p> <p>Samvær fastsettes til 8 ganger i året a 3 timer med far.</p>
FNV-2020-221-FOA	Jente, 10 år	3 år, fosterhjem	<p>Jenta beskrives som normalfungerende, og med god sosial kompetanse. Hun er utrygg etter å ha opplevd mor aggressiv og påvirket av alkohol. Hun ønsker ikke å flytte hjem, og blir sliten av samvær.</p> <p>Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor har tidligere hatt ett alkoholproblem, men avstår nå fra alkohol. Hun har en ustabil emosjonell fungering.</p>	<p>12 ganger i året a 4 timer med mor.</p> <p>Redusert til 6 ganger i året i 2020.</p> <p>4 ganger i året med far fra 2020.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 4 ganger i året a 2.5 time. Samvær med far behandles i egen sak.</p>
FNV-2020-204-FHS	Tvilling gutter, 11 år	3 år, fosterhjem (B) og institusjon (A)	<p>Gutt (B) har god utvikling og normal fungering, men behov for noe ekstra støtte i hverdagen. Gutt (A) trenger tett oppfølging og utagerer mye.</p> <p>Foreldrene ønsker tilbakeføring til mor, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor bagatelliserer barnas vansker, og samarbeider dårlig med skole. Foreldrene har 8 barn, dvs. store omsorgsoppgaver.</p>	<p>6 ganger i året a 4 timer med mor.</p> <p>4 ganger i året a 4 timer med far.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p> <p>Samvær fastsettes til 9 ganger i året a 4 timer med mor og 4 ganger i året a 4 timer med far.</p>
FNV-2020-193-FRO	Gutt, 7 år (B) og gutt,	3 år, fosterhjem	<p>Gutt (A) beskrives å ha normal utvikling, noe umoden sosial. Gutt (B) beskrives som urolig og må ha hjelp til følelsesregulering. Guttene vil ikke flytte hjem.</p>	<p>4 ganger i året a 2 timer med mor.</p>	<p>Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke.</p>

	10 år (A)		Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Far ønsker ikke tilbakeføring, samvær 8 ganger i året a 3 timer. Mor ikke har klart å gi barna forsvarlig oppfølging hverken emosjonelt eller praktisk, og at hun nå ikke klarer å ivareta guttenes søster som bor hjemme. Mor følger ikke opp skolegang, og har reist til utlandet og latt henne bli hjemme. Det er stor konflikt mellom foreldrene.	2 ganger i året a 2 timer med far.	Samvær fastsettes til 8 ganger i året a 3 timer med mor. 4 ganger i året a 3 timer med far.
FNV-2021-14-FTE	Gutt, 2.5 år	1 år, fosterhjem	Gutten beskrives å ha en skeivutvikling, samt ukritisk atferd. Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor har kognitive vansker, og klarer ikke å se eller følge opp guttens emosjonelle behov. Far har en personlighetsforstyrrelse, og opptrer aggressivt og voldelig. Forholdet mellom foreldrene er preget av vold og konflikt.	4 ganger i året a 2 timer med begge foreldrene <i>eller</i> 3 ganger i året a 2 timer med hver av foreldrene om de ikke er sammen.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær fastsettes til 3 ganger i året a 2 timer med begge foreldrene.
FNV-2021-206-FOA	Jente, 12 år	5 år, fosterhjem	Jenta har PTSD og er traumatisert etter vold fra mor og som vitne til vold mot søsken. Hun har behov for særlig sensitive omsorgspersoner, og ønsker ingen kontakt med mor. Saken om samvær og tilbakeføring er en stor belastning for henne. Mor ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Mor anerkjenner ikke volden hun har utøvd og hvordan det påvirker jenta. Far døde i 2013.	6 ganger i året a 2 timer. Utvidet til 3, og etter hvert 4 timer i 2018. Redusert til null samvær i 2019.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Det fastsettes null samvær.
FNV-2020-198-FOA	Gutt, 2.5 år	2 år, fosterhjem	Gutten er født HIV og CMV positiv, og har behov for omfattende medisinsk oppfølging. Han har forsinket utvikling, og gir ikke tydelig uttrykk for sine behov. Han har hatt en god utvikling siden plasseringen. Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær 1 gang i måneden a 4 timer (med opptrapping), atter subsidiært, samvær etter nemndas skjønn. Det er tvilsomt at mor vil klare oppfølgingen ift guttens helse, ettersom hun ikke klarer oppfølging av egen helse. Mor beskrives å være lite sensitiv, intens og invaderende i samspill. Far beskrives som lite sensitiv, og har dessuten ikke hatt mye kontakt med gutten. Mor har ikke oppholdstillatelse i Norge, far er utvist fra landet grunnet trygdesvindel.	4 ganger i året a 1 time med mor. Far kan være med om han oppholder seg i landet.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær fastsettes til 4 ganger i året a 1 time med begge foreldrene.
FNV-2020-162-FRO	Jente, 14 år	1 år, fosterhjem	Jenta beskrives som en kjekk og kreativ jente. Hun har en del uro, er umoden, og har lavt selvbilde. Hun har ett særlig behov for trygghet, sensitivitet og helsehjelp. Hun har fortalt om vold fra foreldrene. Foreldrene ønsker tilbakeføring, subsidiært samvær etter nemndas skjønn. Foreldrene blir beskrevet som rigide ift grenser, og urimelige ift begrensninger av jentas sosiale kontakt og fritidsaktiviteter. De har vansker med å skjerme henne fra egen frustrasjon og sinne. De samarbeider ikke med barneverntjenesten.	6 ganger i året a 3 timer med begge foreldrene.	Vedtak om omsorgsovertakelse oppheves ikke. Samvær fastsettes til 8 ganger i året a 2 timer med begge foreldrene.